

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

Народна банка Србије

2012

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2012

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2012. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 6. јуна 2013. године.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2012. доступан је јавности на сајту Народне банке Србије (<http://www.nbs.rs>).

Извршни одбор Народне банке Србије:

Јоргованка Табаковић, гувернер

Ана Глигоријевић, вицегувернер

Веселин Пјешчић, вицегувернер

Диана Драгутиновић, вицегувернер

Ђорђе Јевтић, директор Управе за надзор над финансијским институцијама

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012 и 106/2012 (члан 71. став 4).

² „Службени гласник РС“, бр. 71/2010. (члан 40).

Уводна реч

Народна банка Србије се у 2012. суочила с два кључна изазова који су определили карактер монетарне политике вођене у првом и другом полугодишту. Први је пред њу поставила извршна власт и пре свега фискална политика. Други је био резултат неповољних временских услова и њиховог утицаја на пољопривредну производњу и цене хране. Тако је у првих шест месеци монетарна политика практично пратила експанзивност фискалне политике у предизборно време, да би у другом делу године повећање рестриктивности било мотивисано смањењем одступања инфлације од циљане вредности.

У јануару је Извршни одбор Народне банке Србије смањио референтну каматну стопу на 9,5 одсто, образлажући да су инфлациона очекивања у паду и да ће ниска агрегатна тражња и убудуће имати снажан дезинфлаторни утицај. Све до јуна референтна каматна стопа није мењана, уз процене да ће негативни утицаји неповољних фискалних кретања бити привремени. Међугодишња стопа инфлације се у првом полугодишту кретала унутар границе дозвољеног одступања од циља, али су економска кретања увелико најављивала оно што ће се догодити већ у јулу – раст инфлације изнад циљане вредности. Поред повећаног трошења државе, економска кретања у том периоду карактеришу јачање депрецијацијских притисака, раст трговинског дефицита, смањење прилива капитала и негативан утицај психолошких фактора подстакнутих одлагањем ревизије аранжмана с Међународним монетарним фондом и повлачењем неких страних инвеститора, а све то у условима велике фискалне неизвесности због одржавања избора.

Држава је подстицала потрошњу монетизацијом њених девизних депозита, што је повећавало тражњу за девизама. На то је Народна банка Србије одговорила обилним интервенцијама на девизном тржишту. У 2012, прецизније до прве декаде августа, на међубанкарском девизном тржишту Народна банка Србије је укупно нето продала 1,3 милијарде евра, а смањењем стопе обавезне резерве и променом њене структуре у правцу повећавања динарског дела девизне обавезне резерве ослобођено је још 600 милиона евра. Тако је монетарна политика пратила експанзивну фискалну политику, уз процену да су депрецијацијски притисци привремени и да ће фискална консолидација и структурне реформе у наредном периоду обезбедити стабилизацију курса динара. Наравно, до тога није, нити је могло доћи у првом полугодишту 2012. без већег смањења девизних резерви земље.

На раст инфлаторних притисака Народна банка Србије је први пут реаговала повећањем референтне каматне стопе у јуну. До краја године референтна каматна стопа је повећавана још пет пута и достигла је 11,25 одсто. Пооштравањем монетарне политике Народна банка Србије је настојала да спречи, и у томе је успевала, да се секундарни ефекти раста цена хране због дуготрајне суше, последица претходне депрецијације, повећања пореза на додатну вредност и раста регулисаних цена пренесу на инфлацију. Наиме, повећање регулисаних цена, које је изостало у (пред)изборном првом полугодишту, пренето је у друго, да би на крају њихов раст у 2012. био већи од очекиваног. Реаговање новоформиране владе на испражњену државну касу у виду октобарског повећања пореза на додатну вредност и акциза такође је подстакло једнократни раст инфлације, али и инфлационих очекивања.

Поред повећања референтне каматне стопе, Народна банка Србије је након јула поново изменила и смер главних операција на отвореном тржишту ка реверзним репо трансакцијама како би повлачењем вишка динарске ликвидности из система онемогућила да се по том основу створе нови притисци на инфлацију и девизно тржиште. Резултат предузетих мера монетарне политике био је видљив већ у септембру кроз постигнуту стабилност девизног тржишта, смањивање месечних стопа инфлације, које је започело у новембру, и заустављен раст инфлационих очекивања. Почев од друге декаде августа па до краја године, Народна банка Србије је интервенисала на међубанкарском девизном тржишту само једанпут, и то куповином 5,0 милиона евра, тако да је 2012. завршена с девизним резервама од 10.914 милиона евра.

На крају 2012. међугодишња инфлација је износила 12,2 одсто, а њеном повећању у највећој мери су допринеле цене хране, на које монетарна политика није могла директно да утиче, али је зато утицала да се њихово повећање не пренесе на остале цене преко инфлаторних очекивања. Да рестриктивне мере монетарне политике, које је Народна банка Србије предузимала од средине прошле године, дају резултате, сведоче и ниске месечне стопе инфлације остварене од новембра. Имајући у виду и да се пуни ефекти повећања референтне каматне стопе на инфлацију очекују у овој години, Извршни одбор процењује да ће се међугодишња стопа инфлације вратити у границе циља од $4 \pm 1,5$ одсто до октобра. Постизању тог циља Народна банка Србије остаје у потпуности посвећена, али очекује да ће и фискална политика дати потребан допринос одржавању макроекономске стабилности. То би монетарној политици створило додатни простор за остваривање стабилности цена, уз ниже каматне стопе.

У остваривању своје друге кључне функције, очувању стабилности финансијског система, Народна банка Србије је била успешна, иако је

2012. обележило пословање у отежаним условима у међународном и домаћем окружењу, пре свега у погледу отежаног приступа спољним изворима финансирања. Финансијски систем Србије је стабилан, с банкарским сектором који је добро капитализован, што га чини отпорним на изазове чак и у случају продужетка кризе. Банкарски сектор је такође високоликвидан и бележи повећање дугорочних извора финансирања, који су на крају 2012. покривали 54 одсто свих кредита. Стрес-тестови, које Народна банка Србије спроводи сваког тромесечја, указују на високу отпорност банкарског сектора на повећање губитака и у случају евентуалног раста учешћа ненаплативих кредита. Учешће бруто ненаплативих кредита (18,6 одсто у укупним одобреним бруто кредитима на крају 2012) јесте високо, али су они у потпуности покривени резервисањима и не угрожавају пословање системски значајних банака, а тиме ни финансијску стабилност.

Свесна негативног утицаја високог нивоа проблематичних кредита пре свега на привредни раст, Народна банка Србије је приступила системском решавању овог проблема. У децембру, изменом регулативе, либерализовано је уступање потраживања које банке имају према правним лицима, чиме је омогућен развој тржишта ненаплативих кредита. Изменом Одлуке о класификацији подржан је процес споразумног финансијског реструктурирања, а на иницијативу Народне банке Србије усвојене су измене Закона о порезу на добит правних лица у правцу неутралног пореског третмана отписа потраживања. Другим речима, до краја 2012. створене су регулаторне претпоставке за успешно решавање питања ненаплативих кредита, на чему смо наставили да радимо, уз спремност међународних финансијских институција да овај процес подрже и својим средствима.

У складу са изменама Закона о Народној банци Србије, оформљена је Управа за надзор над финансијским институцијама, која треба да обједини и ојача контролне функције и унапреди техничке капацитете за вршење надзора над пословањем знатног дела финансијског тржишта, оличеног у појединачним тржиштима банака, осигурања, финансијског лизинга и добровољних пензијских фондова. У другом полугодишту 2012, поред континуираног праћења финансијског стања и перформанси свих банака у систему, Народна банка Србије је додатно интензивирала контролу у свим банкама у којима је био присутан одређен ниво кредитних ризика и у којима је структура власништва могла власницима, односно акционарима да отежа контролу рада управних и извршних одбора. Резултат те појачане контроле било је одузимање дозвола за рад Агробанци, а после и Новој Агробанци с циљем да се спречи преливање негативних ефеката њиховог нарушеног финансијског стања и очува финансијска стабилност, али и да се утиче на перцепцију инвеститора слањем

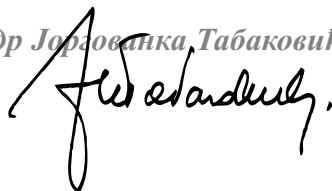
јасне поруке да Србија има стабилно, уређено и добро регулисано финансијско тржиште.

И на крају, захваљујући рестриктивним мерама које је предузимала у другом полугодити 2012. и мерама које предузима у овој години, Народна банка Србије је уверена да ће се инфлација вратити у границе циља до октобра, што, уз очување финансијске стабилности, сматрамо највећим доприносом опоравку економске активности и одрживом привредном расту. Међутим, наше опредељење није само постизање циља већ и да се инфлација дугорочно стабилизује на ниском нивоу, чему ће бити посвећене све активности Народне банке Србије и у 2013. години.

У 2012. Народна банка Србије је постигла позитиван финансијски резултат захваљујући монетарној политици која је вођена у другом полугодити, а која је резултирала нижим трошковима стерилизације. Остварена је добит од 4,24 милијарде динара, од чега је у корист буџета Републике Србије распоређено 2,97 милијарди динара.

Гувернер

др Јоргованка Табаковић

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

BIS – Банка за међународне обрачуне

БДП – бруто домаћи производ

б.п. – базни поен

ЕБРД – Европска банка за обнову и развој

ЕЦБ – Европска централна банка

ЕИБ – Европска инвестициона банка

FISIM – услуге финансијског посредовања индиректно мерене

ННИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

ХоВ – хартије од вредности

IPA – претприступни фондови Европске уније

ИПЦ – индекс потрошачких цена

мг. – међугодишњи

МДТ – међубанкарско девизно тржиште

млн – милион

млрд – милијарда

ММФ – Међународни монетарни фонд

NPL – проблематични кредити

П – полугодиште

ПАК – показатељ адекватности капитала

п.п. – процентни поен

ROA – принос на активу

ROE – принос на капитал

RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу

SDR – специјална права вучења

СТО – Светска трговинска организација

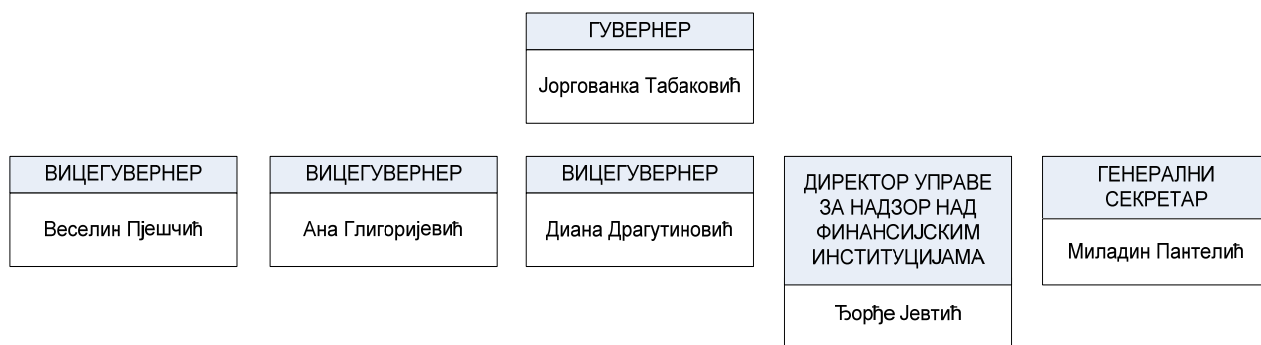
Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

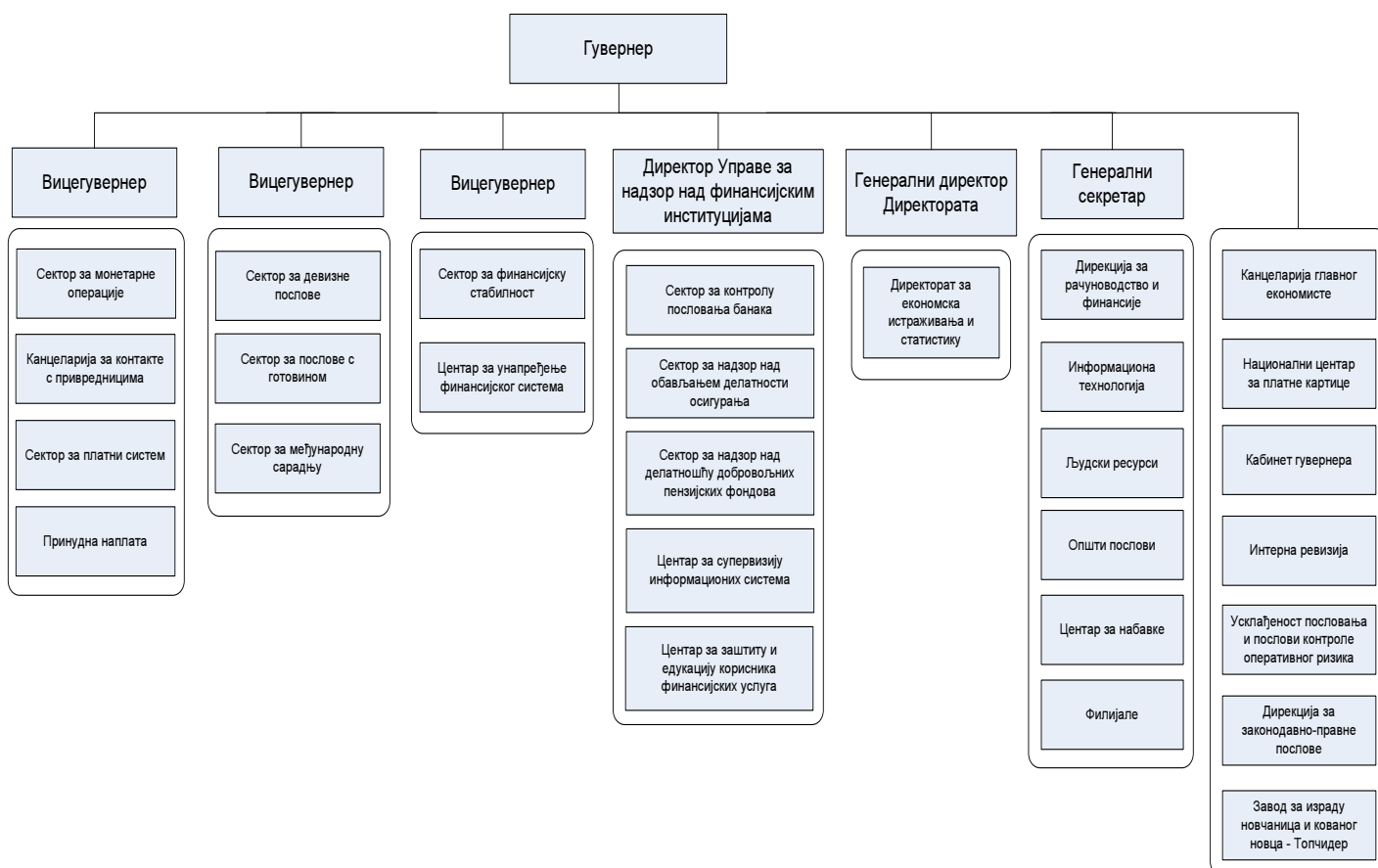
САДРЖАЈ

ОРГАНИЗАЦИОНЕ ШЕМЕ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	1
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	7
I. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	15
II. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	27
III. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА	39
IV. КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА БАНАКА	47
V. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА, ДЕЛАТНОСТИ ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА И ПОСЛОВА ЛИЗИНГА	63
VI. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ	79
VII. ПЛАТНИ СИСТЕМ	85
VIII. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	91
1. Међународна сарадња	91
2. Законодавно-правни послови	99
3. Заштита корисника финансијских услуга	101
4. Послови супервизије информационих система	105
5. Послови из домена националне платне картице	105
6. Послови принудне наплате	107
7. Интерна ревизија	109
8. Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика	111
9. Информациона технологија	113
10. Економска истраживања	115
11. Статистика	119
12. Информисање јавности	120
13. Организациона структура и људски ресурси	122
14. Филијале Народне банке Србије	126
15. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер	132
IX. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ ЗА 2012. ГОДИНУ	135
Списак графикана и табела	145

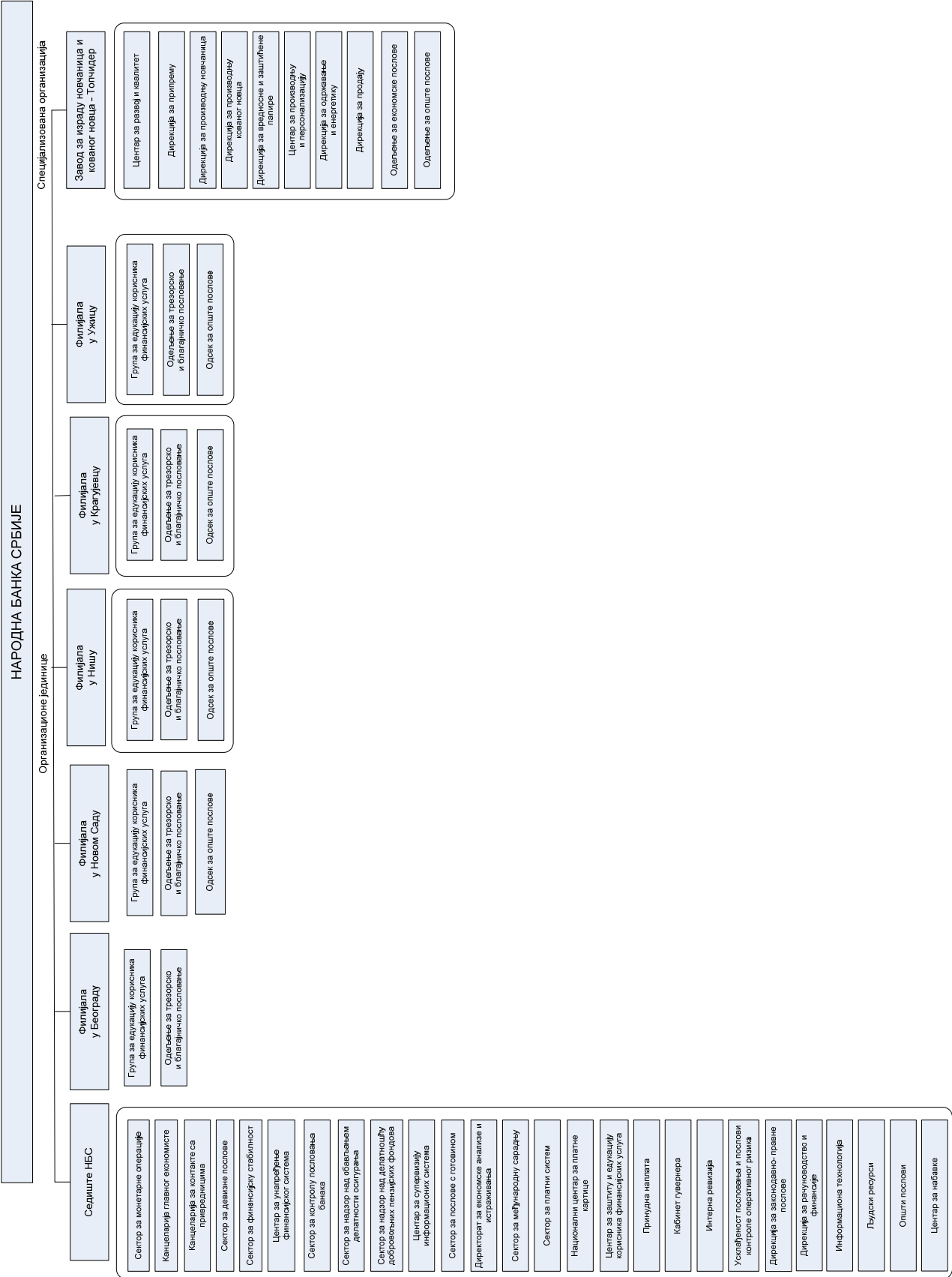
РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2012)

КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2012)

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2012)

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

1. Уставно одређење

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу Устава Републике Србије посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Чланом 95. Устава утврђено да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. Устава додатно је потврђена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

2. Закон о Народној банци Србије

Законом о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, 72/03, 55/05, 85/05 – др. закон, 44/10, 76/12 и 106/12) уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

2.1. Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање свог основног циља, доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

2.2. Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, у складу са законом;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- обавља законом, односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући при томе своју самосталност и независност.

2.3. Положај Народне банке Србије

Законом је, у складу с међународним правилима и стандардима, ближе уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије на тај начин што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу вршити утицај на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има статут, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије, у извршавању својих функција, сарађује с Владом и другим државним органима и, у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција и може сарађивати са страним централним банкама, с регулаторним телима, као и с финансијским и кредитним институцијама, о чему обавештава Народну скупштину достављањем редовних тромесечних извештаја, а по потреби и чешће, ради извршавања свог основног циља и својих функција. Народна банка Србије, не угрожавајући остваривање својих циљева, може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају банке у јавном власништву које имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке, као и дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиривања обавеза по основу чланства у ММФ-у.

2.4. Органи

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

Извршни одбор, гувернер и директор Управе за надзор над финансијским институцијама одговорни су за остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених Законом о Народној банци Србије.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;

- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;
- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике.

Поред тога, Извршни одбор има значајна овлашћења у области супервизије субјеката у финансијској области. Извршни одбор на предлог Управе за надзор над финансијским институцијама доноси прописе Народне банке Србије из области контролне и надзорне функције, у складу са законом, а такође одлучује о давању и одузимању финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима) дозвола за рад, односно обављање делатности.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно, и то ако су присутна најмање три члана Извршног одбора. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. Члан Извршног одбора не може се уздржати од гласања. На седнице Извршног одбора позива се министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Извршног одбора.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом о Народној банци Србије није друкчије уређено;

- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;

- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;

- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним Законом о Народној банци Србије.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера. Вицегувернери се бирају на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују Статутом Народне банке Србије.

Савет

Савет чине пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

- доноси статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;

- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;

- одлучује о чланству у међународној организацији и институцији;

- доноси финансијски план Народне банке Србије;

- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;

- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;

- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;

- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;

- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;

- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;

- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова од укупног броја чланова. Члан Савета не може се уздржати од гласања. Савет доноси пословник о свом раду, којим се нарочито уређују начин сазивања и одржавања седница, питања која се разматрају на седницама и друга питања у вези с радом Савета.

2.5. Организација

Послови Народне банке Србије обављају се у организационим јединицама у седишту, Управи за надзор над финансијским институцијама, Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер и филијалама Народне банке Србије (Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац и Ужице). Седиште Народне банке Србије је у Београду, Краља Петра 12.

2.6. Управа за надзор над финансијским институцијама

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије у 2012. години („Службени гласник РС”, бр. 76/12), у оквиру Народне банке Србије, образована је Управа за надзор над финансијским институцијама (у даљем тексту: Управа за надзор).

Управа за надзор:

- обавља послове контроле и надзора над финансијским институцијама (банке, друштва за осигурање, даваоци финансијског лизинга и друштва за управљање добровољним пензијским фондовима);
- доноси појединачне акте у области надзора над финансијским институцијама, осим аката који су у надлежности Извршног одбора (давање и одузимање финансијским институцијама дозвола за рад, односно обављање делатности);
- предлаже Извршном одбору доношење прописа у области контролне, односно надзорне функције, и доношење појединачних аката о давању и одузимању финансијским институцијама дозвола за рад, односно обављање делатности;
- налаже и предузима мере према финансијским институцијама, у складу са законом којим се уређује пословање финансијских институција.

Ради унапређења своје контролне функције, Народна банка Србије, преко Управе за надзор, сарађује са страним институцијама, домаћим органима и институцијама надлежним за надзор у области финансијског пословања.

Управа за надзор има директора, који не може бити из редова вицегувернера. Директора Управе за надзор бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Директор Управе за надзор бира се на период од шест година, с правом поновног избора.

Ако директору Управе за надзор престане функција пре истека мандата, нови директор Управе за надзор бира се на период до истека мандата директора коме је функција престала. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса директора Управе за надзор сходно се примењују одредбе закона које се односе на гувернера.

2.7. Транспарентност пословања Народне банке Србије

Јачање независности и самосталности централне банке увећава и њену одговорност за донете одлуке и предузете мере при остваривању њених циљева и обављању функција. Самосталност централне банке стога повлачи за собом потребу за већом транспарентношћу у раду, што се пре свега изражава у обавези извештавања Народне скупштине и јавности.

Народна банка Србије, најкасније до 15. децембра текуће године, доставља Народној скупштини, ради информисања, програм монетарне политике за наредну годину.

Народна банка Србије, најкасније до 30. јуна наредне године, подноси Народној скупштини годишњи извештај о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике, као и годишњи извештај о стабилности финансијског система. Народна банка Србије, најкасније до 30. септембра текуће године, подноси Народној скупштини Полугодишњи извештај о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике.

Народна банка Србије, најкасније до 30. јуна наредне године, подноси Народној скупштини годишњи извештај о свом пословању и резултатима рада.

Садржина наведених извештаја утврђена је Статутом Народне банке Србије.

Народна банка Србије је дужна да програм монетарне политике без одлагања објави у „Службеном гласнику Републике Србије”. Гувернер у Народној скупштини образлаже програм монетарне политике и извештаје Народне банке Србије. Народна скупштина не може Народној банци Србије давати било каква упутства на основу достављеног програма монетарне политике и поднетих извештаја.

Народна банка Србије има финансијски план, којим се утврђују планирани приходи и расходи Народне банке Србије за наредну годину. Финансијски план за наредну годину Народна банка Србије, ради информисања, доставља Народној скупштини најкасније до 31. децембра текуће године.

Годишњи финансијски извештаји Народне банке Србије сачињавају се у складу са законом којим се уређују рачуноводство и ревизија и Међународним рачуноводственим стандардима, односно Међународним стандардима финансијског извештавања. Годишње финансијске извештаје, са извештајем овлашћеног ревизора, Савет доставља, ради информисања, Народној скупштини до 30. јуна наредне године.

Народна банка Србије је дужна да годишње финансијске извештаје објави у „Службеном гласнику РС” у року од месец дана од дана њиховог достављања Народној скупштини.

Ревизија годишњих финансијских извештаја врши се на начин утврђен законом којим се уређује ревизија финансијских извештаја и Међународним стандардима ревизије. Народна банка Србије бира спољног ревизора у складу са законом којим се уређују јавне набавке, на период од најмање три пословне године.

I. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА

I.1. Монетарна политика у 2012. години

Након смањења у јануару 2012. године, референтна каматна стопа до јуна није мењана. На очекивано јачање инфлаторних притисака Народна банка Србије је од јуна до децембра реаговала постепеним повећањем референтне каматне стопе.

Успорен опоравак економске активности и пад инфлационих очекивања били су основни фактори који су определили одлуку Извршног одбора Народне банке Србије да у јануару референтну каматну стопу даље смањи за 25 б.п., на 9,5%.

Анализе које су биле основа за одлучивање Извршног одбора у наредним месецима указивале су да ће ниска агрегатна тражња и у наредном периоду бити кључан дезинфлаторни фактор. Инфлациона очекивања су у готово свим секторима била у паду. Међутим, изражена је била неизвесност у погледу кретања увозних цена. Повећани су депрецијацијски притисци по основу веће тражње клијената банака за девизама, повећаног трошења државе од краја 2011. године, раста трговинског дефицита, смањеног прилива капитала, као и психолошких фактора подстакнутих неповољним вестима (одлагање ревизије аранжмана с ММФ-ом и одлазак компаније *U.S. Steel* из смедеревске железаре). Поред тога, фактори попут неизвесности око нове пољопривредне сезоне и фискалне политике, уз очекивани бржи раст регулисаних цена у другој половини године, утицали су да се референтна каматна стопа даље не смањује.

Због раста инфлаторних притисака, Извршни одбор је у јуну започео циклус повећања референтне каматне стопе и она је до краја године повећана на 11,25%. Монетарна политика је пооштрavana како би се спречио утицај раста цена хране узрокован дуготрајном сушом и растом светских цена примарних производа на остале цене преко инфлационих очекивања. На јачање инфлаторних притисака деловали су и ефекти депрецијације динара из прве половине године. Како је њихов раст у П1 изостао, очекивало се да ће регулисане цене порастати у П2. Убрзо се испоставило да је остварени раст регулисаних цена на нивоу године био већи него што се очекивало. Такође, октобарско повећање пореза на додату вредност и акциза додатно је подстакло

једнократан раст инфлације, као и раст инфлационих очекивања. Будући да је реч о шоковима на страни понуде, референтна каматна стопа је повећавана како би се спречили секундарни ефекти раста цена хране, повећања пореза на додатну вредност и раста регулисаних цена на инфлацију.

С обзиром на то да је утицај шокова привремен и чињеницу да је привреда у рецесији, реакција монетарне политике била је усмерена на постизање стабилности цена у средњем року. Пуни ефекти повећања референтне каматне стопе на инфлацију очекују се у 2013. години. Извршни одбор очекује и позитивне ефекте фискалне консолидације, што ће, уз аранжман с ММФ-ом, допринети смањењу инфлаторних притисака и притисака на девизни курс.

У току 2012. године регулатива везана за обавезну резерву је промењена пет пута – у априлу, јуну, августу, септембру и новембру. У априлу су стопе девизне обавезне резерве смањене, при чему је смањење било израженије за изворе средстава дуже рочности (преко две године). У јуну су повећане стопе на девизно индексиране депозите на 50%, након чега је забележен пад овог сегмента девизне основице. Паралелно, постепено је повећаван и део девизне обавезне резерве који се издваја у динарима. Циљ измена био је да се стабилизују кретања на девизном тржишту, умањи разлика између трошка задуживања у динарима и девизама и додатно подстакне дугорочно финансирање банака. Проценат издвајања девизне обавезне резерве у динарима за изворе рочности до две године повећан је на 32%, а преко две године на 24%.

У септембру је из Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије брисана одредба којом су из основице за обрачун обавезне резерве изузета девизна средства која даваоци лизинга држе на посебном рачуну отвореном код банке. У новембру је додата одредба по којој Извршни одбор може одлучити да, у одређеном периоду, банка која је, у складу са законом којим се уређује преузимање имовине и обавеза одређених банака ради очувања стабилности финансијског система Републике Србије, преузела обавезе друге банке не обрачунава обавезну резерву на све обавезе или део њих по којима је банка преносилац била дужна да је обрачунава.

Да би обезбедила несметано функционисање девизног тржишта и ублажила прекомерну дневну осцилацију курса динара, Народна банка Србије је интервенисала на МДТ-у и у 2012. години нето продала 1,3 млрд евра. Притом, до прве декаде августа Народна банка Србије је интервенисала продајом девиза у укупном износу од 1.348,3 млн евра. Процена Извршног одбора била је да су депрецијацијски притисци привремени и да ће претпостављена фискална консолидација и структурне реформе у наредном периоду допринети стабилизацији курса динара. Почев од друге декаде августа па до краја године, Народна банка Србије је на МДТ-у интервенисала само једанпут, и то куповином девиза у износу од 5,0 млн евра.

Будући да се инфлација у П2 кретала изнад горње границе дозвољеног одступања од циља, Народна банка Србије је 17. јануара 2013, у складу са Споразумом о циљању (таргетирању) инфлације, упутила писмо Влади о разлозима тог одступања. Истакнуто је да је пораст инфлације у највећој мери био последица поскупљења хране, депрецијације динара у првој половини године и повећања стопе пореза на додатну вредност и акциза. Да би обуздала инфлаторне притиске и обезбедила стабилност цена у средњем року, Народна банка Србије је реаговала поштривањем монетарне политике. Пуни ефекти

до сада предузетих рестриктивних мера монетарне политике на инфлацију тек се очекују. С друге стране, Народна банка Србије сматра да је потребно утврдити и реализовати системске мере које би допринеле стабилизацији тржишта хране, као и да Влада дефинише средњорочни оквир корекције регулисаних цена, уз одржавање планиране политике зарада у јавном сектору и пензија.

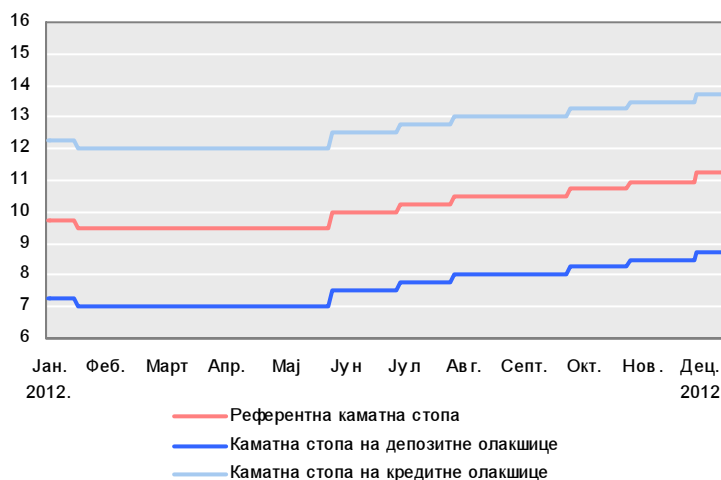
Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије је референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту. Улога референтне каматне стопе подржана је коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега обавезну резерву и операције на девизном тржишту.

Операције на отвореном тржишту

У току 2012. године Народна банка Србије је два пута мењала смер главних операција на отвореном тржишту, а рочност ових операција смањена је с две недеље на недељу дана. Главне операције на отвореном тржишту у П1 биле су двонедељне реверзне репо трансакције (повлачење ликвидности). Пад динарске ликвидности банака, условљен интервенцијама Народне банке Србије на МДТ-у и изменама регулативе о обавезној резерви, утицао је на промену смера главних операција ка обезбеђењу ликвидности, тј. на репо трансакције куповине ХоВ, од 18. јула. Истовремено, рочност главних операција на отвореном тржишту смањена је на недељу дана, док су се аукције обављале по вишеструкој варијабилној стопи.

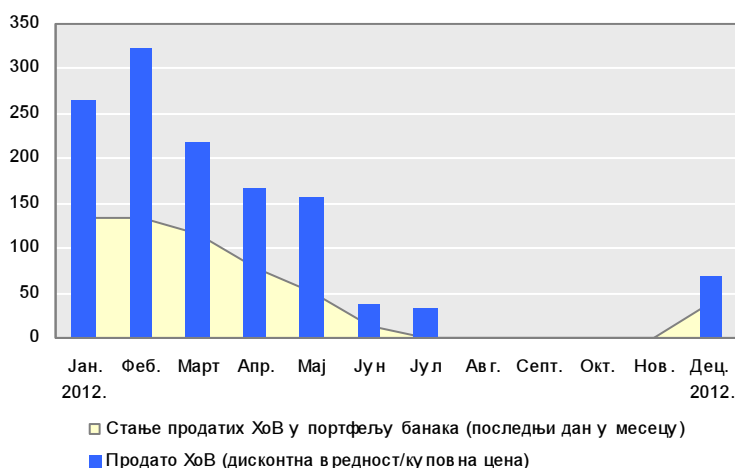
Графикон I.1.1. Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Због раста ликвидности банкарског сектора, Народна банка Србије је 19. децембра поново изменила смер главних операција на отвореном тржишту ка реверзним репо трансакцијама, тј. трансакцијама репо продаје ХоВ с роком доспећа од једне недеље. Таква одлука је имала за циљ да спречи да повећана динарска ликвидност подстакне стварање инфлаторних притисака и притисака на девизно тржиште.

Графикон I.1.2. Репо продаја и стање продатих ХоВ
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Народна банка Србије је репо трансакције продаје спроводила својим ХоВ. У 2012. години је за потребе репо продаје емитована једна серија благајничких записа укупне номиналне вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година. Она банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Репо трансакције куповине ХоВ Народна банка Србије је спроводила динарским ХоВ Републике Србије.

Током године организовано је 30 аукцијских репо продаја ХоВ и 22 аукцијске репо куповине ХоВ. Укупна продаја ХоВ износила је 1.273,2 млрд динара, а укупна куповина ХоВ 67,5 млрд динара.

Укупан обим продаје ХоВ у П1 је износио 1.170,5 млрд динара, што је за 162,7 млрд динара мање него у П2 2011. године. У односу на крај 2011, стање ХоВ у портфељу банака је на крају јуна смањено за 108,0 млрд и износило је 12,5 млрд динара. Смањење портфеља ХоВ било је пре свега последица измене регулативе о обавезној резерви банака и продаје девиза Народне банке Србије на МДТ-у.

Током највећег дела П2 Народна банка Србије је спроводила трансакције репо куповине ХоВ као главне операције на отвореном тржишту. У септембру је остварен највиши месечни износ репо куповине ХоВ (25,0 млрд динара). Од септембра је куповина смањена, па је стање купљених ХоВ почетком децембра износило 0,1 млрд динара. Смањење износа купљених ХоВ у највећој мери је последица повећања динарске ликвидности због трошења девизних депозита државе.

Од средине децембра главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије су поново реверзне репо трансакције. Стање репо продатих ХоВ на крају године је износило 39,8 млрд динара.

Депозитне и кредитне олакшице

У складу са Одлуком о условима и начину депоновања вишкова ликвидних средстава банака код Народне банке Србије, банке су и током 2012. године наставиле с преконоћним депоновањем средстава код Народне банке Србије. Ова одлука у 2012. години није мењана.

Просечно дневно стање средстава банака депонованих код Народне банке Србије у 2012. години је износило 13,4 млрд динара, с тим што је минимално просечно месечно стање забележено у мају (2,1 млрд динара), а максимално у децембру (46,0 млрд динара).

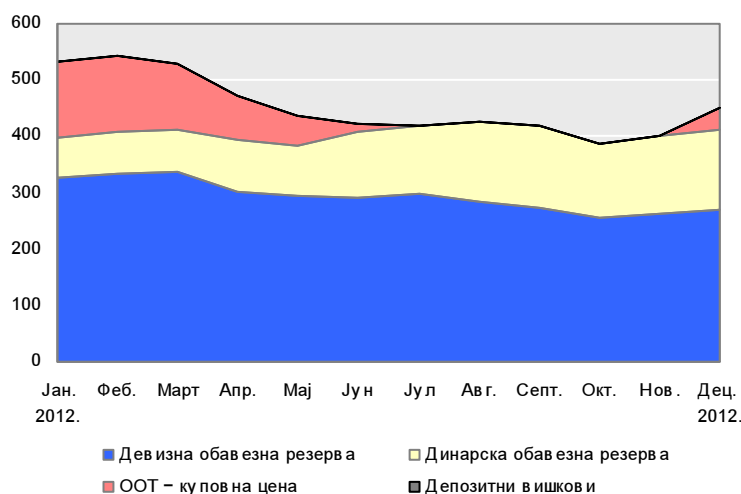
Одлука о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залоге хартија од вредности, којом су уређене кредитне олакшице Народне банке Србије, у 2012. години није мењана.

У току 2012. године 16 банака је користило кредитне олакшице као дневни кредит, у укупном износу од 194,7 млрд динара, а шест банака као преконоћни кредит, у укупном износу од 73,4 млрд динара.

Обавезна резерва

Народна банка Србије је у 2012. наставила с применом Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, која је усвојена у јануару 2011. Ова одлука је током године мењана више пута. Циљ измена је био да се допринесе стабилизацији кретања на девизном тржишту, додатно подстакне дугорочно финансирање банака, као и да се умањи разлика између трошка задуживања у динарима и девизама.

Графикон I.1.3. Обим стерилизације
инструментима монетарне политике
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

У складу са опредељењем Народне банке Србије да путем обавезне резерве банке усмерава ка дугорочном финансирању, у априлу су стопе девизне обавезне резерве нелинеарно смањене за 1 п.п., односно 3 п.п. (са 30% на 29%, односно са 25% на 22%). Да би се евентуални инфлаторни притисци смањили, истом изменом одлуке повећана је обавеза динарског издвајања дела девизне обавезне резерве за по 5 п.п. (са 15% на 20%, односно са 10% на 15%).

Одлука је поново измењена у јуну с циљем даље подршке одржавању финансијске стабилности. Банкама је омогућено да не обрачунавају обавезну резерву на обавезе у динарима и девизама по основу средстава финансијске подршке које је обезбедила Агенција за осигурање депозита. Поред тога, да би се дестимулисао раст индексираних обавеза банака, који би могао изазвати депрецијацијске притиске, усвојен је рестриктивнији третман ових обавеза кроз повећање стопе обавезне резерве на део девизне основице коју чине динарске обавезе индексираних девизном клаузулом на 50%. Такође, поново је повећана обавеза динарског издвајања дела девизне обавезне резерве за 7 п.п., односно 4 п.п. (са 20% на 27%, односно са 15% на 19%).

Изменама Одлуке из августа Народна банка Србије је повећала обавезе динарског издвајања дела девизне обавезне резерве за 5 п.п. (са 27% на 32%, односно са 19% на 24%), чиме је обезбеђена додатна рестриктивност монетарне политике.

У септембру је из Одлуке брисана одредба којом су из основице за обрачун обавезне резерве изузета девизна средства која даваоци лизинга држе на посебном рачуну отвореном код банке, будући да су у истом периоду стављене ван снаге Одлука о обавези давалаца лизинга да држе средства резерве и Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије по основу девизних средстава која даваоци лизинга држе на посебном рачуну отвореном код банке.

Допуна Одлуке из новембра имала је за циљ да обезбеди услове за несметан рад банке која је, у складу са законом којим се уређује преузимање имовине и обавеза одређених банака ради очувања стабилности финансијског система Републике Србије, преузела обавезе друге банке. У том смислу, прописано је да Извршни одбор може одлучити да, у одређеном периоду, та банка не обрачунава обавезну резерву на све обавезе или део њих по којима је банка преносилац била дужна да је обрачунава.

У 2012. години обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима повећана је за 69,1 млрд динара, док је обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама (без лизинга) смањена за 709,1 млн евра. Смањење се бележи и по основу обрачунате лизинг обавезне резерве (за 50,6 млн евра).

Операције на девизном тржишту

У складу с Програмом монетарне политике у 2012. години, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса. Интервенције на девизном тржишту је користила како би ублажила прекомерне дневне осцилације девизног курса и обезбедила несметано функционисање девизног тржишта.

У 2012. години Народна банка Србије је на МДТ-у укупно банкама продала 1.348,3 млн евра и од банака купила 5,0 млн евра. Девизне интервенције су реализоване по тржишним условима, прихватањем курсева

које су банке нудиле. Највећи део интервенција је реализован посредством *Reuters Dealing System*-а. Поред тога, Народна банка Србије је интервенисала организовањем спот аукција девиза по варијабилном методу – вишеструки курс динара према еврџ.

Депрецијацијски притисци, започети крајем 2011, настављени су током највећег дела П1 2012. године. На депрецијацијске притиске у овом периоду деловали су повећана тражња клијената за девизама, пре свега због већег увоза енергената, али и смањен прилив капитала узрокован неизвесношћу у земљи и иностранству. Депрецијацијски притисци су били најизраженији у мају, када је забележена највећа месечна номинална депрецијација динара према еврџ у 2012. години (4,0%) и када је Народна банка Србије продала највећи износ девиза (472,7 млн евра).

У јуну, посматрано на месечном нивоу, динар је први пут од почетка године номинално апрецирао према еврџ (0,7%). Томе су допринеле мере монетарне политике (повећање референтне каматне стопе и измена регулативе о обавезној резерви банака). Повећање дела девизне обавезне резерве који се издваја у динарима утицало је да се банкарском сектору ослободе девизна средства и истовремено наметнуло потребу за већим динарским средствима.

Током јула и августа депрецијацијски притисци су обновљени због смањења кредитног рејтинга земље од стране агенције *Standard and Poor's*, ревизије изгледа са стабилних на негативне од стране агенције *Fitch*, раста премије ризика и повећане неизвесност у погледу динамике и степена фискалне консолидације. Народна банка Србије је у току та два месеца интервенисала продајом 59,5 млн евра. Од краја августа кретања на девизном тржишту су се стабилизовала, да би од септембра био започет тренд јачања динара, који је настављен до краја године. Томе су, између осталог, допринеле рестриктивне мере монетарне политике, пад премије ризика, као и одобравање субвенционисаних кредита привреди. На јачање динара утицао је и раст улагања страних инвеститора у динарске државне ХоВ, као резултат пада премије ризика земље, која је од краја августа до краја године смањена за око 200 б.п. У септембру је забележена највећа месечна апрецијација динара према еврџ у 2012. години (3,0%). Да би ублажила прекомерне дневне осцилације девизног курса, Народна банка Србије је од септембра до краја године интервенисала само једном, и то куповином 5,0 млн евра у октобру.

На крају 2012. године динар је у односу на крај претходне године номинално депрецирао према еврџ за 8,0%.

Девизни своп

Народна банка Србије је током 2012. године наставила да организује редовне тромесечне своп аукције продаје и куповине девиза како би стимулисала развој међубанкарске своп трговине и банкама омогућила да ефикасније управљају својом ликвидношћу. Аукције су организоване једном недељно, по тржишним условима и са ограниченим количинама. Организоване су укупно 104 аукције своп продаје и своп куповине девиза, на којима је Народна банка Србије своп продала 171,0 млн евра, односно своп купила 188,0 млн евра. На крају године стање девизних потраживања и стање девизних обавеза Народне банке Србије по основу своп продаје и своп куповине девиза износило је по 36,0 млн евра.

Аукцијски краткорочни динарски кредити

У 2012. години Народна банка Србије је једном месечно организовала аукције краткорочних динарских кредита на основу залоге ХоВ, као меру за одржавање ликвидности банака. На једној аукцији укупно је одобрено 2,0 млрд динара тих кредита.

Остале каматне стопе

У октобру 2012. године, у поступку усаглашавања са ставовима Уставног суда³, измењене су одлуке о каматним стопама, као и Одлука о начину обрачуна, наплате и плаћања камате. У складу с тим, из одлука су брисане одредбе које се односе на обрачун и наплату камате на камату.

Поред тога, брисане су и одредбе о висини каматне стопе на неостварени просек, односно погрешно обрачунату лизинг обавезну резерву, као и о начину обрачуна камате по том основу, јер је у септембру престала да важи Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије по основу девизних средстава која даваоци лизинга држе на посебном рачуну отвореном код банке.

I.2. Остварење циљане инфлације у 2012. години

Међугодишња инфлација је током 2012. године имала различит правац кретања. Почетком године м.г. инфлација се вратила у границе дозвољеног одступања од циља и током П1 кретала се углавном унутар тих граница. Најнижа вредност м.г. инфлације забележена је у априлу (2,7%), када се нашла незнатно испод доње границе дозвољеног одступања од циља. Након тога уследио је њен раст и већ у јулу се м.г. инфлација нашла изнад горње границе дозвољеног одступања од циља, настављајући да се креће изнад те границе до краја године. На крају 2012. м.г. инфлација је износила 12,2%.

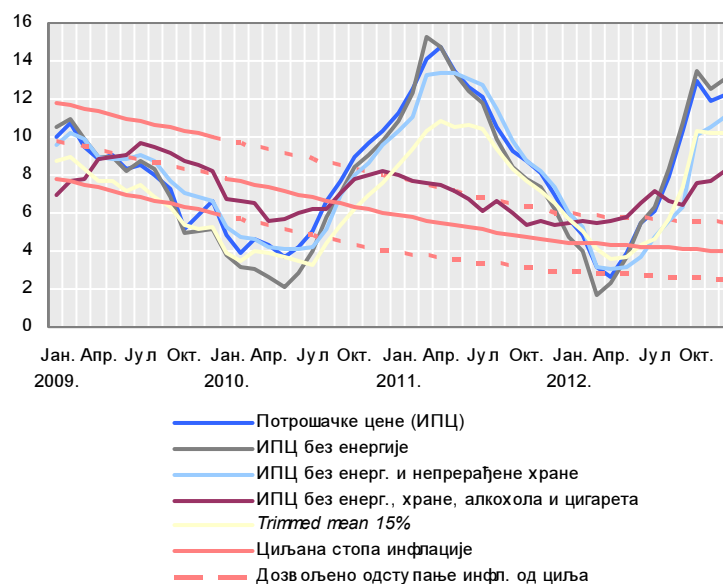
На пад м.г. инфлације, који је започет у мају 2011. године и настављен до априла 2012, утицали су слабљење трошковних притисака на раст цена хране, ниска агрегатна тражња, као и раније предузете мере монетарне политике. Пад м.г. инфлације деловао је и на смањење инфлационих очекивања, која су додатно допринела слабљењу инфлаторних притисака у П1. С друге стране, раст м.г. инфлације у П2 последица је повећања трошкова у производњи хране због лоше пољопривредне сезоне, одложеног ефекта депрецијације динара из П1, раста регулисаних цена, као и раста ПДВ-а и акциза.

Кретање инфлације у 2012. углавном је било условљено кретањем цена хране. Смањењу м.г. инфлације са 7,0% у децембру 2011. на 2,7% у априлу 2012. (4,3 п.п.) цене хране су допринеле са 3,2 п.п. (75%). Такође, расту м.г. инфлације, од априла до краја године од око 9,5 п.п., цене хране су допринеле са око 6,5 п.п. (68,7%).

Посматрано по компонентама ИПЦ-а, цене непрерађене хране су на нивоу целе године забележиле највећи раст (24,0%), двоструко већи од раста

³ Одлука Уставног суда Републике Србије, бр. IVз-82/2009 („Службени гласник РС“, бр. 73/2012).

Графикон I.2.1. Кретање цена
(мг. раст, у %)

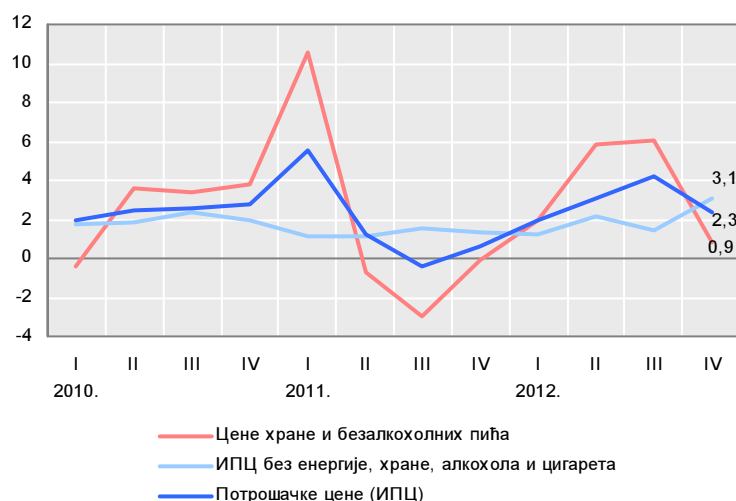

Извор: Републички завод за статистику и прерачуни Народне банке Србије.

општег нивоа цена. Снажан раст у току претходне године имали су и акцизни производи, као последица редовних и ванредних корекција акциза пре свега на цигарете. Управо су поскупљења цигарета у највећој мери определила раст регулисаних цена, који је на нивоу целе године износио 9,7%.

Раст потрошачких цена у П1 је износио 5,2% (2,0% у Т1 и 3,1% у Т2) и био је одређен пре свега растом цена непрерађене хране. Цене ове групе производа порасле су за 23,3%. Њихов допринос шестомесечној инфлацији износио је 2,9 п.п., што представља више од половине укупног раста цена у П1. Највећи раст у оквиру групе забележен је код цена воћа и поврћа (32,6%), као последица неповољних временских услова. Допринос воћа и поврћа

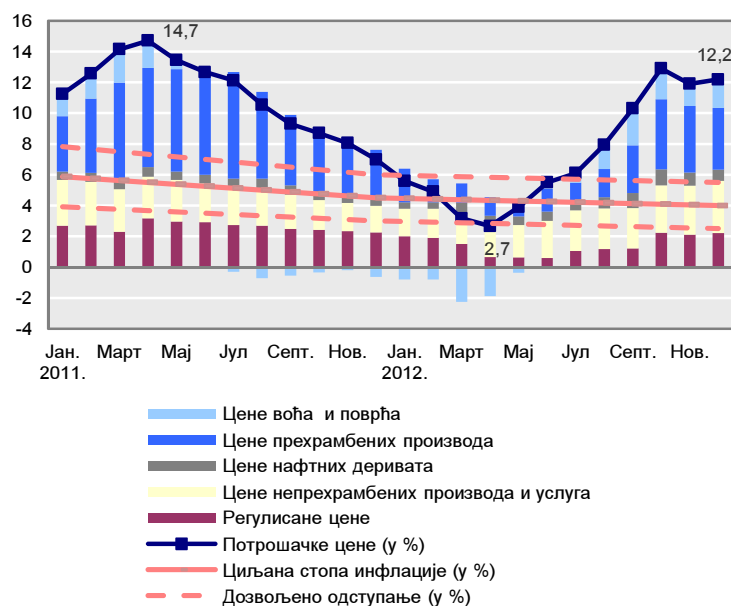
Графикон I.2.2. Кретање цена
(тримесечне стопе, у %)

Извор: Републички завод за статистику и прерачуни Народне банке Србије.

укупној шестомесечној инфлацији износио је 1,9 п.п. У оквиру групе непрерађене хране, знатан раст цена забележен је и код свежег меса, што је резултат јачања трошковних притисака по основу раста цена сточне хране и повећања увозних цена. Ради стабилизације тржишта и цена прехранбених производа, у периоду од јануара до јула на снази је била уредба Владе о ограничавању трговачких маржи у промету основних животних намирница.

Графикон 1.2.3. Доприноси компоненти ИПЦ-а м. инфлацији (у п.п.)

Извор: Републички завод за статистику и прерачун Народне банке Србије.

Поред хране, знатан допринос расту укупне инфлације у П1 дале су и повећане цене производа кућне хемије, аутомобила и туристичких аранжмана, првенствено по основу депрецијације динара, затим цене цигарета и алкохолних пића због усклађивања акциза, као и цене нафтних деривата због раста цене сирове нафте на светском тржишту. У П1 је забележена увозна инфлација у највећој мери као последица раста увозних цена опреме и репроматеријала и номиналне депрецијације динара према еврџу и долару.

Раст потрошачких цена у П2 је износио 6,6% (4,2 у Т3 и 2,3% у Т4) и поново је био одређен растом цена хране. За разлику од П1, када су доминантан утицај имале цене непрерађене хране, највећи допринос расту ИПЦ-а у П2 дале су цене прерађене хране (10,8%, допринос ИПЦ-у 2,6 п.п.). Највећи раст у оквиру групе забележен је код цена основних животних намирница: уља, млека, млечних и месних прерађевина, пшеничног брашна и хлеба. Нешто нижи, али знатан допринос расту инфлације, дале су и цене индустријских производа без хране и енергије (8,6%, допринос ИПЦ-у 2,2 п.п.). У оквиру те категорије, највећи раст су забележиле цене цигарета (32,1%, допринос ИПЦ-у 1,2 п.п.). У П2 су порасле и цене услуга, пре свега цене стамбено-комуналних услуга. Увозна инфлација је у П2 била нижа него у П1, највише захваљујући номиналној апрецијацији динара.

Највиши месечни раст цена у 2012. години забележен је у октобру (2,8%, 12,9% м.г.) и највећим делом је био вођен растом опште стопе ПДВ-а и акциза.

Директан ефекат повећања опште стопе ПДВ-а са 18% на 20% и акциза на раст ИПЦ-а у овом месецу је износио 1,1 п.п.

Базна инфлација⁴ је на крају 2012. године износила 8,2% м.г., што је допринос м.г. расту ИПЦ-а од 3,2 п.п. На раст овог индикатора највише је утицало повећање цена производа кућне хемије, затим цена занатских и личних услуга, услуга превоза путника, путничких аутомобила, угоститељских услуга и туристичких аранжмана, услуга мобилне телефоније и фармацеутских производа (заједнички допринос ових група производа и услуга годишњој базној инфлацији износи 5,5 п.п.). Раст базне инфлације у П2 био је виши него у П1 (4,6% и 3,5%, респективно). Од јуна се м.г. базна инфлација кретала изнад горње границе дозвољеног одступања од циља.

Табела 1.2.1. Раст и доприноси компоненти расту потрошачких цена

	Стопе раста (у %)	Доприноси (у п.п.)
Потрошачке цене (ИПЦ)	12,2	12,2
Непрерађена храна	24,0	3,0
Прерађена храна	11,1	2,9
Индустријски производи без хране и енергије	12,8	3,3
Енергија	8,2	1,5
Услуге	8,5	1,6
Индикатори базне инфлације		
ИПЦ без енергије	13,0	10,7
ИПЦ без енергије и непрерађене хране	11,1	7,7
ИПЦ без енергије, хране, алкохола и цигарета	8,2	3,2
Регулисане цене	9,7	2,2

Извор: Републички завод за статистику и прерачун Народне банке Србије.

⁴ ИПЦ по искључењу цена енергије, хране, алкохола и цигарета.

II. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

II.1. Функција финансијске стабилности

Изменама и допунама Закона о Народној банци Србије од 1. јула 2010. године, Народној банци Србије је, поред очувања стабилности цена, као основни циљ поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система. Истим законом јој је дато и право да спроводи активности и мере за постизање тог циља (овлашћење за употребу макропруденцијалних инструмената). Ради ефикаснијег остваривања тог циља, Народна банка Србије је 30. јуна 2011, у оквиру основних послова, установила засебан организациони део – Сектор за финансијску стабилност.

II.2. Стање у финансијском систему Србије

Ризици из међународног окружења

Претходну годину обележило је пословање у отежаним условима у међународном и домаћем окружењу, које је повезано с последицама кризе јавног дуга у зони евра од средине 2011. године. Отежан приступ спољним изворима финансирања огледа се и у смањењу прилива капитала – нето прилив страних директних инвестиција у 2012. години је износио 231,9 млн евра, што је знатно мање него у 2011. години (1,8 млрд евра).

Погоршани услови финансирања с којима се суочавају групе матичних банака у иностранству умањују њихову способност да ефикасно пружају одговарајућу финансијску подршку супсидијарима. Од средине 2011. године знатно је порастао притисак *EBA* (*European Banking Authority*) и домаћих регулатора на матичне банке да изврше докапитализацију. Према подацима *BIS*-а⁵, у Т4 2012. опала је кредитна изложеност према Србији (за 2,8 % БДП-а) у односу на Т4 2011. године, што се углавном односи на матичне банкарске

⁵ Прелиминарни подаци.

групе, док је према подацима Народне банке Србије, кредитна изложеност порасла (за 0,4% БДП-а). Високо учешће страних банака, првенствено из Европске уније, утицало је да ризик смањења финансијске изложености (*deleveraging*) остане један од кључних ризика у систему у току 2012. године. Домаћи банкарски сектор је на тај изазов реаговао повећањем учешћа домаћих извора финансирања како би се премостио јаз у финансирању и успостављању одрживих пословних модела који су прилагођени промењеним условима пословања. С обзиром на то да су све банке које послују у Србији правна лица, регистрована у складу с домаћим прописима, и да своје обавезе одговарају сопственим капиталом, да је рочна структура спољног дуга банака побољшана у смеру раста учешћа дугорочних извора средстава, као и да је повећано учешће међународних финансијских институција у изворима финансирања банака, сматрамо да системско повлачење прекограничних извора финансирања на нивоу целог сектора није вероватно.

Ако се посматра тржишни ризик, директна изложеност банака тој врсти ризика је веома ниска. Међутим, индиректна изложеност према незаштићеним зајмопримцима чије су обавезе по кредитима деноминоване у иностраној валути или индексиране иностраном валутом је велика. Имајући у виду јаз у валутној структури укупне активе и пасиве реалног сектора, висок степен евроизације представља један од кључних ризика у систему.

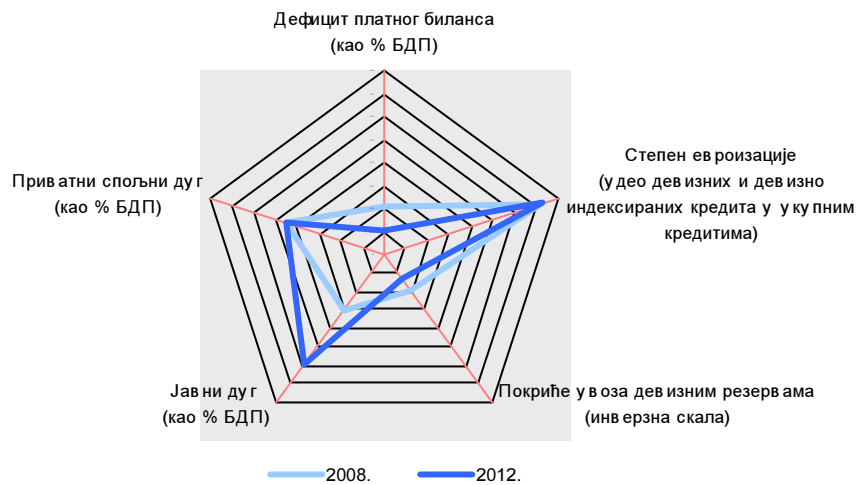
Током друге половине 2012. године премија ризика, мерена *EMBI*, опала је како глобално, тако и у Србији као резултат експанзивних мера монетарне политике ФЕД-а и ЕЦБ-а и исказане спремности челника ЕЦБ-а да предузму нестандартне мере у случају неконтролисаног развоја кризе јавног дуга. Усвајање програма фискалне консолидације додатно је допринело паду вредности *EMBI* за Србију, који је на крају 2012. године износио 391 б.п. (210 б.п. ниже него на крају 2011. године).

Домаће макроекономско окружење

С обзиром на повећање учешћа јавног дуга у БДП-у, с једне стране, и знатно смањење дефицита текућег рачуна платног биланса и повећање нивоа адекватности девизних резерви, с друге стране, закључак о смањивању макроекономске неравнотеже у 2012. у односу на 2008. годину не може се недвосмислено извести. Степен евроизације банкарског система, који представља један од кључних ризика за финансијску стабилност, незнатно је порастао у односу на 2008. (са 70,5% на 72,1% на крају 2012), учешће приватног спољног дуга у БДП-у остало је на приближно истом нивоу (око 45,0%), док је учешће јавног дуга у БДП-у знатно повећано у односу на 2008. годину.

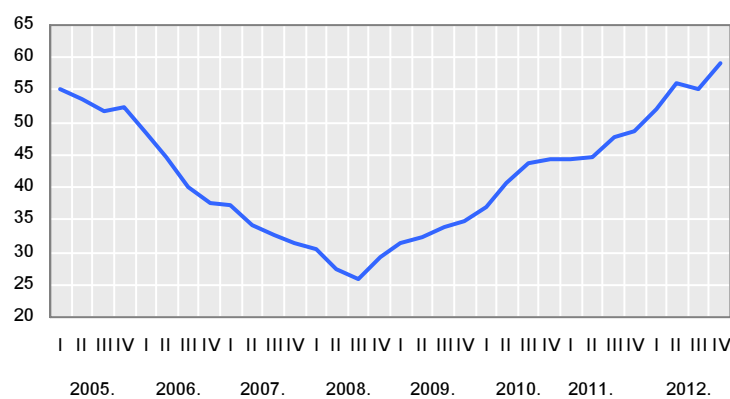
Међутим, ако упоредимо 2012. годину са 2011, рањивост финансијског система је повећана. О томе сведочи раст дефицита текућег рачуна платног биланса на 10,5% БДП-а (са 9,1% у 2011) и даљи раст јавног дуга на 59,3% БДП-а на крају 2012. (са 48,2% у 2011). Јавни дуг налази се знатно изнад границе од 45% БДП-а, границе која је дефинисана Законом о буџетском систему, а, поред нивоа, неповољна је и његова валутна структура – око 80,0% дуга је деноминовано у иностраној валути. Имајући то у виду, као и величину

Графикон II.2.1. Преглед кључних макроекономских ризика

Извор: Народна банка Србије.

Графикон II.2.2. Кретање јавног дуга (у % БДП)

Извор: Министарство финансија и привреде и прерачуни Народне банке Србије.

структурног буџетског дефицита, неопходно је снажно и одрживо фискално прилагођавање. С друге стране, ризик рефинансирања је низак захваљујући повољној рочној структури јавног дуга.

Девизне резерве представљају осигурање од екстремних шокова у условима високог степена евроизације и високе спољне неравнотеже. Може се рећи да представљају и једино осигурање од екстремних шокова ако изостане подршка структурних реформи и фискалне политике. Ради ублажавања претераних дневних осцилација курса динара и обезбеђења несметаног функционисања девизног тржишта, Народна банка Србије је у току 2012. године интервенисала на МДТ-у готово искључиво у првој половини године. Од септембра је курс динара бележио апрецијацију, да би се крајем године стабилизовао без интервенција Народне банке Србије на МДТ-у. Ниво бруто девизних резерви (10,9 млрд евра крајем 2012), без обзира на индикатор или

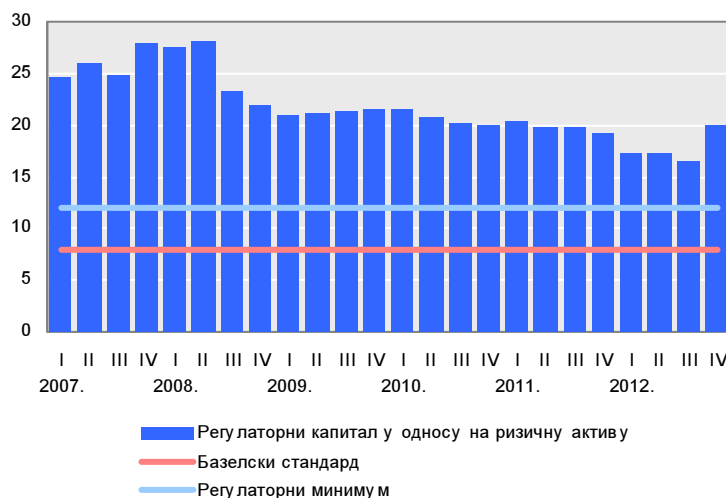
модел који се користи за оцену њихове адекватности, показује да су оне довољна заштита од евентуалних екстремних шокова. Вредност индикатора „права мера за Србију“⁶ износила је на крају 2012. године 173,7%, што је знатно изнад границе од 100%.

Финансијски сектор

Учешће aktive банкарског сектора у активи финансијског сектора је доминантно и износи 92,7%. Банкарски сектор Србије је током 2012. године био адекватно капитализован, што га чини отпорним на изазове чак и у случају продужетка кризе. ПАК је у току 2012. забележио раст и на крају године је износио 19,9%. Пад тог показатеља почетком 2012. био је последица преласка с Базела 1 на Базел 2, односно регулаторних прилагођавања (прецизније, прелазних одредаба нове Одлуке о класификацији билансне aktive и ванбилансних ставки које се односе на третман потребних резерви за процењене губитке и субординираних обавеза), погоршања квалитета кредитног портфолија и депрецијације динара. Раст ПАК-а је у Т4 у највећој мери био резултат извршених докапитализација, одузимања дозволе за рад једној банци, ублажавања регулативе, као и апрецијације динара.

Доминантан део aktive банкарског сектора и у 2012. чинио је кредитни портфолио (60,7% aktive крајем 2012), док су остатак aktive већином чинили готовина и готовински еквиваленти (9,3% aktive) и ХоВ (9,6% aktive). Имајући у виду да највећи део aktive чине кредити, управо они представљају најзначајнију детерминанту њеног квалитета.

Графикон II.2.3. Адекватност капитала банкарског сектора
(у %)

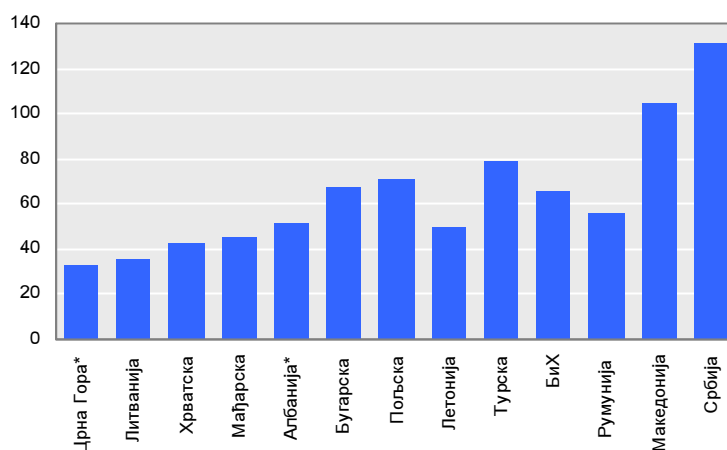
Извор: Народна банка Србије.

⁶ Индикатор „права мера за Србију” мери покривеност суме краткорочног спољног дуга по преосталој рочности, дефицита платног биланса, 15% девизних депозита и 5% динарских депозита становништва и привреде девизним резервама.

Почев од 2008. године, банкарски сектор карактерише тенденција раста учешћа *NPL* у укупним кредитима. На крају 2012. бруто *NPL* чинили су 18,6% укупно одобрених бруто кредита. Притом, учешће *NPL* одобрених сектору привреде (19,2%) било је знатно више него сектору становништва (8,5%).

Најизраженији ризик у домаћем банкарском систему јесте кредитни ризик, који је у великој мери одређен кретањем курса динара. Наиме, валутном индексацијом кредита банке девизни ризик преносе на дужнике, који се затим у банкарски систем враћа као кредитни ризик.

Графикон II.2.4. Покриће бруто *NPL* резервама за процењене губитке, земље региона (2012, последњи доступни подаци, у %)

Извор: Народна банка Србије.

* Последњи доступни подаци за 2011.

Иако су знатни у номиналном износу, захваљујући високој покривености резервама за процењене губитке⁷, *NPL* не угрожавају пословање системски значајних банака, а тиме ни финансијску стабилност. Крајем 2012. године обрачуната резерва за покриће билансних и ванбилансних губитака била је довољна за покриће 126,5% бруто *NPL*.

Профитабилност⁸ банкарског сектора је у 2012. опала у односу на 2011. годину. Смањење профитабилности последица је пре свега раста *NPL*. Са оствареним приносом на активу од 1,0% и приносом на капитал од 4,7%, профитабилност банкарског сектора Србије је у складу с просеком региона, док структура добити указује да је пословни модел домаћих банака и даље оријентисан ка традиционалним банкарским пословима.

Домаћи банкарски сектор је изузетно ликвидан, тј. ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему. Изузимањем субординираног дуга из основице за обавезну резерву и снижавањем стопа обавезне резерве на

⁷ Ради реалног исказивања билансних позиција, првенствено капитала, а тиме и заштите депонената и осталих поверилаца, супервизор од банака захтева формирање резерви за потенцијалне губитке.

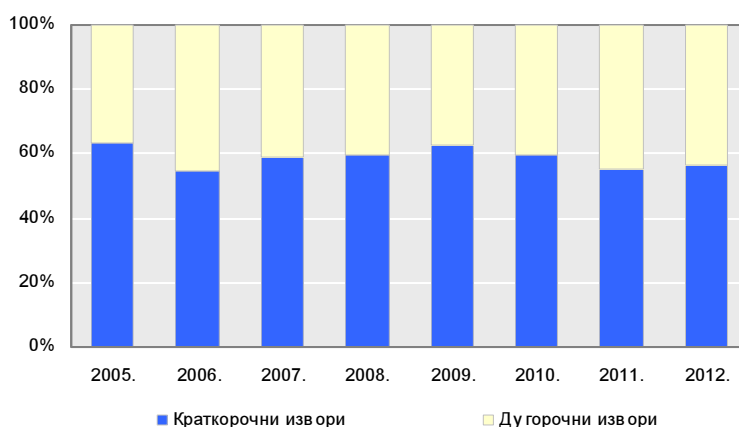
⁸ Показатељи профитабилности не укључују Пољопривредну банку Агробанку, Нову Агробанку и Развојну банку Војводине.

обавезе рочности преко две године у односу на краће рочности, Народна банка Србије је стимулисала банке да користе дугорочне изворе финансирања, који су на крају 2012. године покривали 42,7% свих кредита. Иако је у току 2012. благо повећано учешће краткорочних извора финансирања у укупним екстерним изворима финансирања банака (на 28,9%), оно је и даље знатно испод 46,6%, колико је износило у јануару 2010.

С друге стране, и даље је висока заступљеност извора финансирања који су прибављени од чланица матичних банкарских група, односно задуживањем у иностранству. Промена модела понашања банака чији супсидијари послују у Србији могла би негативно да утиче на прилив капитала и одржавање постојећег нивоа кредитне изложености према ентитетима у Србији. Стога је неопходно јачање домаћих извора финансирања ради даљег раста кредитне активности.

Поред тога, рочна и валутна структура биланса стања банкарског сектора је делимично неусклађена због повећања динарских пласмана, с једне стране, и одсуства дугорочних динарских извора, с друге. Валутна структура депозита остала је релативно иста, тј. девизни (евро) депозити и даље су доминантан извор финансирања банака, док је, као резултат залагања Народне банке Србије и Владе на пољу динаризације и повећане свести становништва и дела привреде о ризицима задуживања у инострану валути, учешће новоодобрених динарских кредита сектору становништва и привреде у укупним кредитима порасло са 31,1% на крају 2011. на 37,2% на крају 2012. године.

Графикон II.2.5. Рочна структура укупних извора средстава банкарског сектора Србије

Извор: Народна банка Србије.

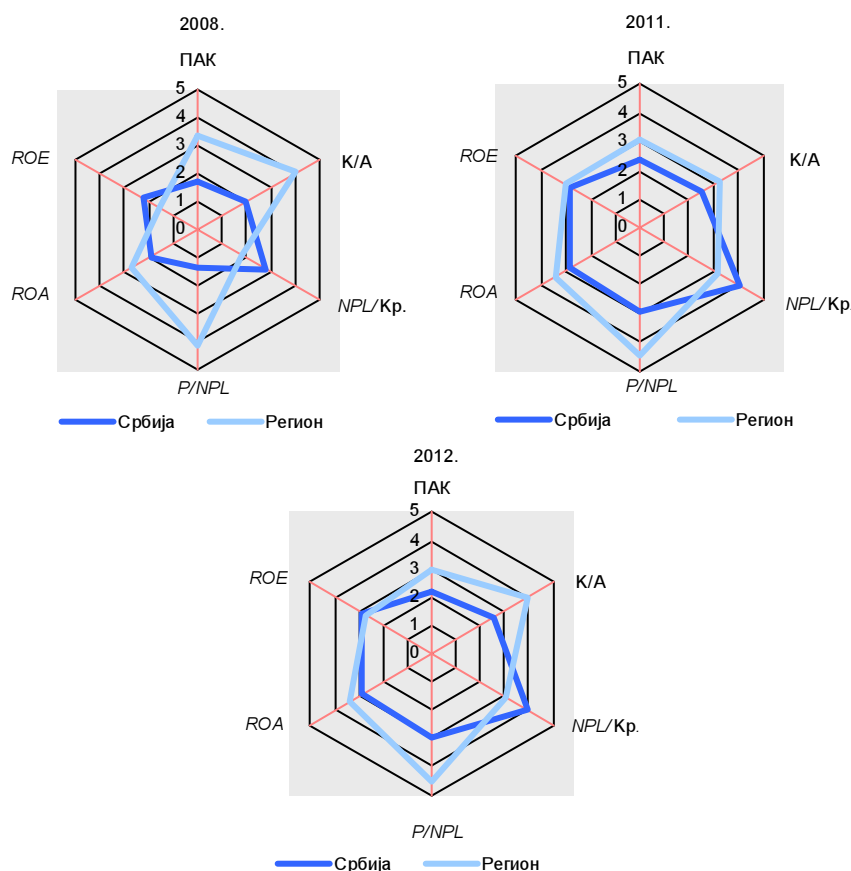
II.3. Оцена стабилности финансијског система

Генерално, оцењивање финансијске стабилности земље је врло комплексно питање, па је у ту сврху коришћено више метода: (а) поређење изабраних индикатора финансијског здравља, (б) конструкција агрегатног индикатора финансијске стабилности и (в) излагање финансијског система јаким шокovima у стрес-тестовима. Оцена финансијске стабилности извршена је за период 2008–2012. године.

Индикатори финансијског здравља указују да је банкарски сектор у Србији у бољем стању у односу на регионални просек, с тим да су две његове релативне слабости пад профитабилности у односу на претходну годину и

високо учешће *NPL*. Према агрегатном индексу финансијске стабилности⁹, Србија је 2011. године забележила благ пад ранга у односу на преткризни период, да би током 2012. године њен ранг остао непромењен. Стрес-тестови Народне банке Србије указују на високу отпорност банкарског сектора на повећање губитака у случају евентуалног пораста учешћа *NPL* и материјализације ризика ликвидности. Дакле, унакрсна анализа показује да је финансијски систем Србије стабилан, а у неким сегментима и стабилнији у односу на претходну годину.

Графикон II.3.1. Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона

НАПОМЕНЕ:

Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.

Приказане су стандардизоване вредности основних индикатора финансијске стабилности: ПАК – регулаторни капитал у односу на ризичну активу; К/А – билансни капитал у односу на билансну активу; *NPL*/Кр. – однос бруто *NPL* према укупним бруто кредитима; *P/NPL* – резерве за процењене губитке у односу на бруто *NPL*; *ROA* – принос на активу; *ROE* – принос на капитал. Регион обухвата земље централне и источне Европе: Албанију, БиХ, Бугарску, Летонију, Литванију, Мађарску, Македонију, Пољску, Румунију, Турску, Хрватску и Црну Гору. Индикатори који се односе на регион су непондерисани просеци индикатора за наведене земље.

Извор: Народна банка Србије и *GFSR*.

⁹ Агрегатни индикатор финансијске стабилности је композитни индикатор у чији састав улазе основни индикатори адекватности капитала, квалитета aktive, профитабилности, ликвидности и осетљивости на тржишне ризике. Индикатор је ендеген, тј. зависи од вредности основних индикатора у 27 европских земаља.

II.4. Макропруденцијални инструменти

Циљ примене макропруденцијалних инструмената јесте очување и јачање финансијске стабилности, тј. њима се делује на ограничавање системских ризика.

На основу Закона о Народној банци Србије, Народна банка Србије има изричито право и обавезу да употреби макропруденцијалне инструменте. Најзначајније регулаторне мере које је Народна банка Србије предузела у овој области у 2012. години односе се на решавање питања *NPL*. Наиме, због високог учешћа *NPL* у укупним кредитима, *NPL* могу се сматрати системским ризиком за стабилност домаћег банкарског сектора и отуда представљају и ризик за привредни раст. Тај ризик се може реализовати кроз два канала. Први канал представља мањи обим одобрених кредита у односу на потенцијално могућ у условима када учешће *NPL* не би било на толико високом нивоу, а други канал потенцијалну несолвентност и неликвидност системски битних банака које би могле да угрозе стабилност финансијског система. Да би решила тај проблем, Народна банка Србије је у јулу 2012. године основала радну групу која је израдила извештај с препорукама за смањење нивоа *NPL*. Између осталог, предложено је укидање регулаторних препрека за уступање потраживања банака према правним лицима, као и усвајање неутралног пореског третмана отписа потраживања.

Ради примене препоруке у погледу уступања потраживања, Народна банка Србије је у децембру 2012. године донела Одлуку о измени Одлуке о управљању ризицима банке¹⁰, којом је либерализовано уступање потраживања које банке имају према правним лицима. За уступање потраживања према правним лицима сада постоје само три услова¹¹: да је потраживање доспело, да се уступа правном а не физичком лицу и да се Народној банци Србије упути обавештење о уступању у року од пет дана од дана закључења уговора на основу кога је то потраживање уступљено. На тај начин би требало да се омогући развој тржишта *NPL*, а тиме и решавање питања *NPL* уступањем потраживања.

Други важан корак ка успешном решавању питања *NPL* представљало је усвајање неутралног пореског третмана отписа потраживања доношењем Закона о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица¹² у децембру 2012. године. Тим законом измењена је одредба члана 16. став 1. тачка 3. Закона о порезу на добит правних лица, тј. као услов за признавање отписа не тражи се доказ о неуспелој наплати потраживања судским путем, већ само покретање судског поступка или пријава потраживања у ликвидационом или стечајном поступку над дужником. Тиме су створени услови за учесталији отпис потраживања.

Наведеним изменама, као и ранијим прописима који уређују споразумно финансијско реструктурирање, створене су основне регулаторне претпоставке

¹⁰ „Службени гласник РС“, бр. 123/2012.

¹¹ Пре измене регулативе, банка је потраживање могла уступити само правном лицу са седиштем у Републици Србији које се морало претежно бавити финансијском делатношћу, при чему га није могла уступити повезаном лицу или већем броју правних лица, и пре уступања морала је да покуша да наплати потраживање.

¹² „Службени гласник РС“, бр. 118/2012.

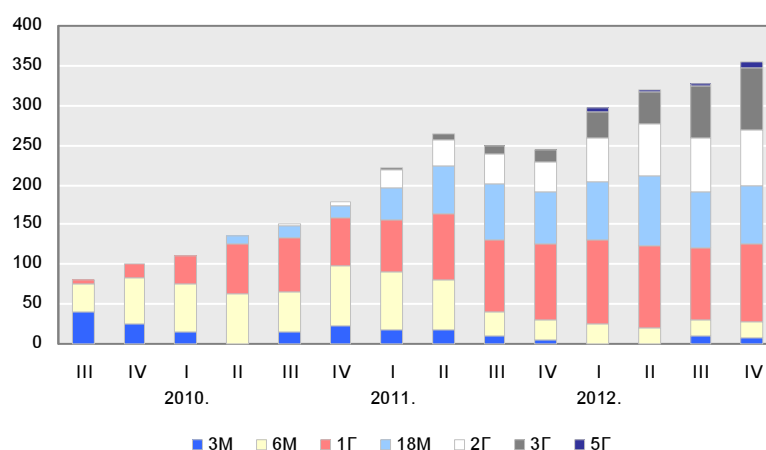
за успешно решавање питања *NPL*. Међутим, остало је још много тога да се уради. На пример, иако су регулаторне претпоставке за финансијско реструктурирање комплетиране почетком 2012. године, досадашњи резултати овог процеса веома су скромни (закључено је само неколико уговора о финансијском реструктурирању). Мада се у наредном периоду може очекивати оснивања компанија за откуп и управљање потраживањима, за развој тог тржишта потребно је одлучити да ли би оно требало да буде регулисано или препуштено тржишним законитостима. Једно од најважнијих питања у том погледу представља питање исправног вредновања уступљених потраживања (како би се створило ефикасно тржиште и спречиле злоупотребе).

II.5. Унапређење финансијског система

Развој тржишта динарских дужничких ХоВ

Без редовног и свеобухватног праћења ризика који настају на финансијским тржиштима није могуће сагледати ризике с којима се финансијски систем суочава. Развијена финансијска тржишта представљају алтернативни извор финансирања привреде, пре свега издавањем дужничких ХоВ, али и емитовањем власничких хартија. Основни предуслов за развој тржишта дужничких ХоВ јесте формирање криве приноса за државне динарске ХоВ.

Графикон II.5.1. Стање динарских државних обвезница и записа
(номинална вредност у млрд RSD)

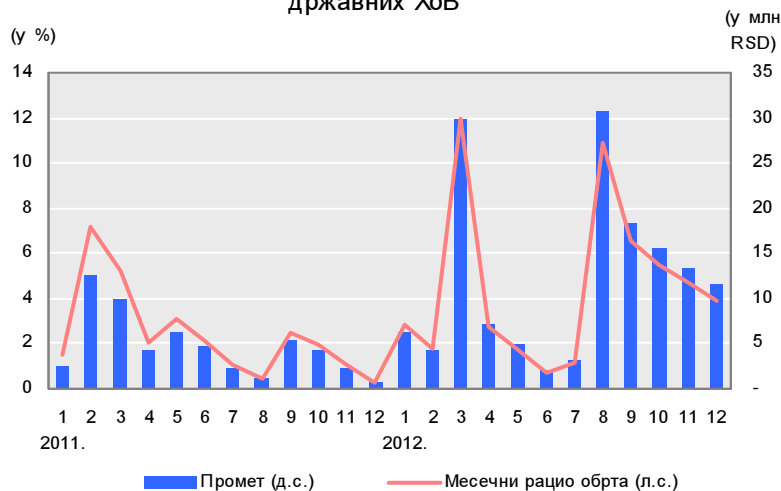
Извор: Министарство финансија и привреде.

Откако је у фебруару 2009. године Министарство финансија и привреде поново покренуло аукције државних ХоВ, рочност емитованих динарских хартија постепено је продужавана, тако да је најдужа рочност на крају 2012. године износила пет година. У августу је први пут емитована и двогодишња обвезница с варијабилном каматном стопом која се везује за промене референтне каматне стопе Народне банке Србије. Инвеститори с највећим учешћем на аукцијама државних ХоВ јесу домаће банке и страни инвеститори, при чему страни инвеститори не могу да улажу у краткорочне државне хартије. Домаћи институционални инвеститори (осигуравајућа друштва, пензијски и

инвестициони фондови), као и физичка лица, знатно су мање заступљени. На крају 2012. године, у поседу страних инвеститора и домаћих банака налазило се 42,8%, односно 49,8% укупног стања динарских државних обвезница. У току 2012. године динарске обвезнице издале су и две пословне банке.

Иако од 2009. године држава континуирано емитује динарске ХоВ, секундарно тржиште, које треба да служи као основа за формирање криве приноса, још увек је плитко.

Графикон II.5.2. Промет и месечни рацио обрта динарских државних ХоВ

Извор: Министарство финансија и привреде.

Сарадња између Министарства финансија и привреде, Управе за јавни дуг, Комисије за хартије од вредности, Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности, удружења *ACI* Србија и Народне банке Србије, која је започета 2011. године с циљем унапређења секундарног трговања државним ХоВ, настављена је и у 2012. години. Учињени су први кораци ка повећању транспарентности трговине на секундарном тржишту – уведена је електронска платформа на једном од водећих светских информационих система у области финансијских тржишта (Е-бонд Блумбергова платформа), а отпочети су и разговори с Београдском берзом о могућности листирања дугорочних државних ХоВ. Те активности требало би да допринесу повећању ликвидности тржишта, као и смањењу трошкова задуживања државе.

У 2012. години укупан промет државним ХоВ на секундарном тржишту износио је 154,9 млрд динара, од чега се највећи део (147,3 млрд динара) односио на трговину динарским ХоВ, а остатак на трговину ХоВ деноминованим у еврима. Притом, 47,2% укупног промета динарским ХоВ представљало је трговање реализовано у периоду до седам дана од дана салдирања примарног трговања. Годишњи обрт¹³ динарских државних ХоВ на секундарном тржишту у 2012. години износио је 49,2%, а уколико се искључи секундарно трговање које је реализовано у периоду до седам дана од дана салдирања примарног трговања, рацио обрта је износио свега 26%. Иако је

¹³ Годишњи обрт представља рацио годишњег промета наведених ХоВ и просека вредности стања наведених ХоВ с почетка и краја године.

ликвидност тржишта у 2012. повећана у односу на претходне године, промет је још низак (дневно се изврши најчешће само једна трансакција) и велик део тог промета односи се на трансакције које се реализују у периоду до седам дана од дана салдирања примарног трговања.

Остале активности с циљем унапређења финансијског система

У току је израда стандардизованог уговора за међубанкарске репо операције. Развој и реализација међубанкарских репо операција омогућава банкама да међусобно позајмљују динарска средства (углавном на бази државних ХоВ као првокласног средства обезбеђења) без великог кредитног ризика, чиме се финансијско тржиште Србије знатно унапређује. Велик обим међубанкарских новчаних трансакција на различите рокове доспећа доводи до успостављања праве цене динарских позајмица, која је предуслов за развој других финансијских инструмената. Тиме ће се створити основ за веће учешће страних инвеститора и развој читаве палете различитих инструмената заштите од девизног ризика.

Такође, имајући у виду значај доброг функционисања тржишта непокретности за стабилност домаћег финансијског система, крајем 2012. године, у сарадњи са Америчком агенцијом за међународни развој, отпочете су активности усмерене на унапређење професије процењивача вредности непокретности у Републици Србији. Обављање процене вредности непокретности, у складу с најбољом међународном праксом и професионалним стандардима, омогућило би пословним банкама да имају адекватну процену колатерала, а тиме би се утицало и на смањење системског ризика у банкарском сектору.

II.6. Планови за 2013. годину

Ради јачања функције финансијске стабилности, планиране су следеће активности у 2013. години:

- *Даљи развој модела за идентификацију и праћење системског ризика.* Предуслов за доношење конкретних мера усмерених ка одржавању и јачању финансијске стабилности јесте обезбеђивање високог квалитета аналитичке подршке процесима доношења одлука. У ту сврху је планирано јачање активности на развоју мрежног модела, унапређењу постојећих и развоју нових модела за пројектовање *NPL*, као и на унапређењу оквира за спровођење стрес-тестова;

- *Унапређење регулаторног оквира за очување финансијске стабилности* усмереног ка јачању сарадње органа са одређеним надлежностима у области финансијске стабилности;

- *Успостављање методологије за израду кредитног рејтинга нефинансијских предузећа.* Квалитетније и обухватније информације о финансијском положају и профитабилности предузећа, рефлектоване у кредитном рејтингу, омогућавају боље сагледавање и оцену финансијске стабилности. Будући да нема наговештаја да су међународне агенције за кредитни рејтинг спремне да се озбиљније посвете домаћем тржишту, сматрамо да је потребно да се Народна банка Србије активно укључи у развој националног оквира за израду кредитног рејтинга нефинансијских предузећа.

III. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА

Девизним резервама Народне банке Србије управљало се у складу са Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије за 2012. годину, које је усвојио Извршни одбор Народне банке Србије. Девизним резервама се управљало у складу са основним принципима ликвидности и сигурности.

Смерницама се одређује општи оквир за инвестирање, тј. одређују се дозвољени инструменти, дозвољене институције и лимити који се односе на пласмане. У складу с тим принципима, средства се пласирају код првокласних институција (централних банака, међународних финансијских организација и институција и првокласних иностраних банака), као и у високоликвидне ХоВ чији су издаваоци најразвијеније земље у свету и међународне финансијске институције.

У складу са Смерницама, током 2012. године инвестирање је вршено у следеће финансијске инструменте минималног кредитног рејтинга AA:

- краткорочне и дугорочне државне ХоВ најразвијенијих земаља (*Bills, Notes and Bonds*) рочности до десет година;
- обвезнице најразвијенијих земаља емитоване у име државе које нису деноминоване у домаћој валути (*Sovereign*) рочности до три године;
- обвезнице међународних финансијских институција (*Supranational*) рочности до три године;
- обвезнице федералних јединица развијених земаља (*Subnational Municipal*) рочности до три године;
- обвезнице финансијских институција с подршком државе (*Agency*) рочности до три године;
- обвезнице емитоване на бази квалитетног колатерала (*EUR Covered Bonds*) рочности до три године.

У складу с принципом сигурности, девизне резерве су такође пласиране у краткорочне депозите код централних банака, међународних финансијских организација и финансијских институција и иностраних комерцијалних банака композитног кредитног рејтинга минимално AA на основу оцене о кредитном рејтингу водећих светских рејтинг агенција (*Moody's Investors Service* и *Standard & Poor's*).

У складу с принципом ликвидности, девизне резерве су, поред краткорочних депозитних пласмана, делом пласиране и у краткорочне ХоВ, и то: државне дисконтне ХоВ рока доспећа до једне године, купонске ХоВ рока доспећа до једне године – државне ХоВ, ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе и ХоВ с квалитетним колатералом.

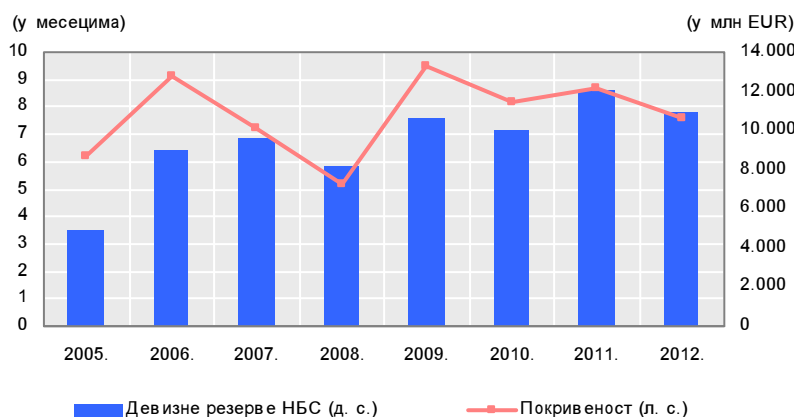
Дугорочне пласмане девизних резерви чиниле су ХоВ рока доспећа преко једне године. У оквиру дугорочних ХоВ, на дан 31. децембра 2012. године средства су пласирана у следеће класе активе: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година (74,4%), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (23,0%) и ХоВ с квалитетним колатералом (2,6%).

III.1. Кретање и узроци промена девизних резерви

Девизне резерве Народне банке Србије су 31. децембра 2012. године износиле 10.914,1 млн евра и биле су мање за 1.143,6 млн евра у односу на крај 2011. године.

Девизне резерве су покривале новчану масу М1 у износу од 402,1% и 7,6 месеци увоза робе и услуга.

Графикон III.1.1. Покривеност увоза девизним резервама

Извор: Народна банка Србије.

У току 2012. године највећи утицај на ниво девизних резерви имао је прилив од продаје ХоВ Републике Србије деноминираних у еврима у износу од 1.944,1 млн евра, од чега је 1.389,1 млн евра реализовано на међународном финансијском тржишту, а 555,0 млн евра на домаћем финансијском тржишту.

По основу коришћења кредита за Републику Србију, преко девизних резерви Народне банке Србије остварен је укупан прилив у износу 329,8 млн евра, и то за:

- регионалну и општинску инфраструктуру, развој малих и средњих предузећа, изградњу и обнову путева, мостова и школа од ЕИБ-а (289,2 млн евра);
- финансирање железнице од *Eurofime* (25,8 млн евра);
- пројекте унапређења инфраструктуре града Београда од *EBRD*-а (14,3 млн евра);

- реконструкцију станова на подручју погођеном клизиштима од Банке за развој Савета Европе (0,5 млн евра).

Већи девизни прилив (317,4 млн евра) остварен је по основу обављања привременог платног промета с Косовом и Метохијом према Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ. Према том закону, банке су обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.¹⁴

Девизни прилив од 93,3 млн евра остварен је и по основу донација. Од приватизације по основу активирања гаранција по раскиду уговора за продају три предузећа остварен је прилив у износу од 18,6 млн евра.

По основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у¹⁵ остварен је нето одлив у износу од 1,3 млрд евра.

Банке су по основу девизне и лизинг обавезне резерве у току 2012. године нето повукле 898,0 млн евра.

У 2012. години редовно су измирене обавезе према инокредиторима у износу од 651,7 млн евра. По основу отплате главнице дуга према ММФ-у, из девизних резерви Народне банке Србије исплаћено је 212,1 млн евра, а по основу сервисирања старе девизне штедње 246,1 млн евра. Већи девизни одлив (204,2 млн евра) забележен је по основу исплате доспелих ХоВ Републике Србије деноминованих у еврима.

III.2. Нето девизне резерве

Нето девизне резерве су 31. децембра 2012. износиле 6.615,0 млн евра и биле су мање за 49,0 млн евра у односу на крај 2011. године.

Народна банка Србије је у 2012. години испунила критеријум о минималном износу нето девизних резерви договорен техничким меморандумом о разумевању с ММФ-ом. Нето девизне резерве су 31. децембра 2012. износиле 6.406,0 млн евра прерачунато по програмском курсу ММФ-а¹⁶ и биле су веће за 2.506,0 млн евра од критеријума извршења нето девизних резерви, који је износио 3.900,0 млн евра за крај 2012. године.

III.3. Структура и профитабилност девизне aktive

Посматрано по структури, девизне резерве Народне банке Србије су на дан 31. децембра 2012. године чиниле: иностране ХоВ 66,9% (7.303,6 млн евра), девизна средства на рачунима у иностранству 20,5% (2.236,8 млн евра), злато 5,7% (619,4 млн евра) – у трезору Народне банке Србије и на рачуну у иностранству, ефективни страни новац 5,0% (546,0 млн евра) и *SDR* код ММФ-а 1,9% (208,2 млн евра).

¹⁴ „Службени лист СРЈ“, бр. 9/01.

¹⁵ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

¹⁶ Курсна листа Народне банке Србије, бр. 143 од 29. јула 2011. године.

Највећи део девизних резерви инвестиран је у ХоВ деноминоване у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 61,0%, а у краткорочне ХоВ 39,0%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће врсте активе: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година (САД, Канада, Велика Британија, Немачка, Француска, Холандија, Финска и Аустрија), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе (*Supranational, Agencies, Sovereign*) рејтинга ААА и ХоВ с квалитетним колатералом (*Pfandbriefe*).

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су пласирана у следеће класе активе: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године (САД, Немачка, Француска и Холандија), купонске ХоВ рока доспећа до једне године – државне ХоВ (САД, Канада, Велика Британија, Француска, Немачка, Холандија и Финска), ХоВ јавног сектора с гаранцијом државе и ХоВ с квалитетним колатералом.

Део девизних резерви пласиран је на рачунима у иностранству у виду орочених депозита и текућих рачуна. Од тог износа, 89,0% представљају пласмани код централних банака (ФЕД, Бундесбанка и Банка Канаде) и међународних финансијских организација (*BIS*), док се 11,0% односи на пласмане код првокласних иностраних комерцијалних банака композитног кредитног рејтинга минимално АА.

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на крају 2012. године чинили су: евро 69,9%, амерички долар 22,9%, британска фунта 2,9%, канадски долар 1,9%, *SDR* 2,0% и остале валуте 0,4%.

Народна банка Србије је у 2012. години остварила приход по основу купона на иностране ХоВ у износу од 151,8 млн евра и по основу камата на депозите, *SDR*, рачуне по виђењу и текуће рачуне приход у износу од 2,8 млн евра.

III.4. Управљања ризицима

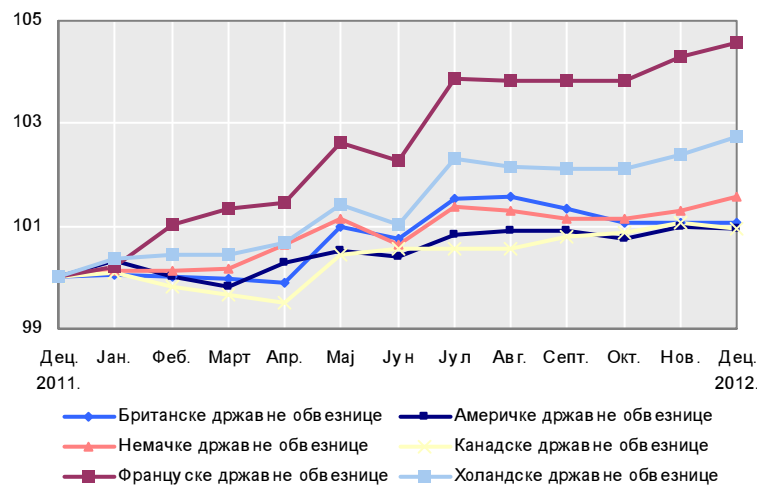
Народна банка Србије је и у 2012. години остала доследна опредељењу да ризик свог портфолија одржава на веома ниском нивоу, који омогућава да се очува висока сигурност и ликвидност чак и у екстремно тешким условима на финансијским тржиштима.

У току 2012. године, врхунски ААА рејтинг изгубиле су Француска и Аустрија, док су га Немачка, Луксембург, Финска и Холандија задржале. Позитивне вести са европског тржишта у вези са оснивањем Механизма за европску стабилност (*ESM*), којим ће се обезбедити финансијска помоћ чланицама зоне евра, и договори у вези са обављањем јединствене супервизије банака допринели су смањењу перцепције ризика и расту поверења.

У условима изузетно ниских каматних стопа све државне обвезнице у портфолију Народне банке Србије (осим канадских) забележиле су пад стопа приноса, односно раст цена ХоВ. Највећи приноси у оригиналним валутама остварени су улагањем у француске и холандске државне обвезнице.

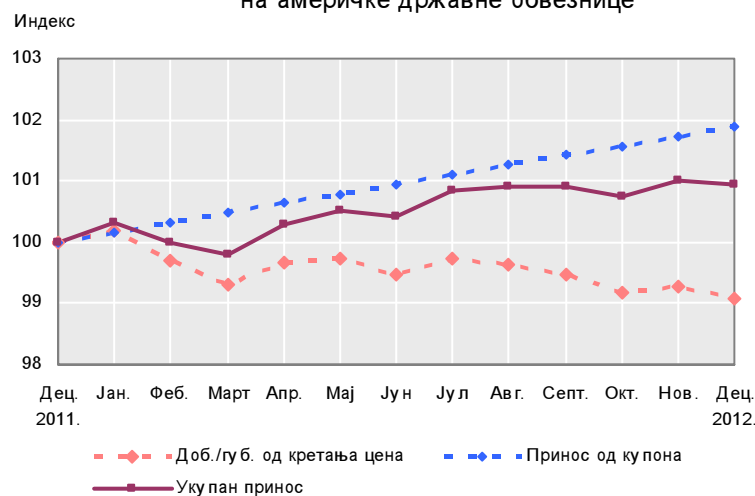
Посматрано у односу на остале валуте у портфолију Народне банке Србије, евро је у 2012. години ојачао у односу на амерички долар 1,8%, док је ослабио у односу на канадски долар 1,2% и британску фунту 2,8%.

Графикон III.4.1. Индекс државних обвезница
у оригиналној валути

Извор: JP Morgan и Народна банка Србије.

Графикон III.4.2. Структура укупног приноса
на америчке државне обвезнице

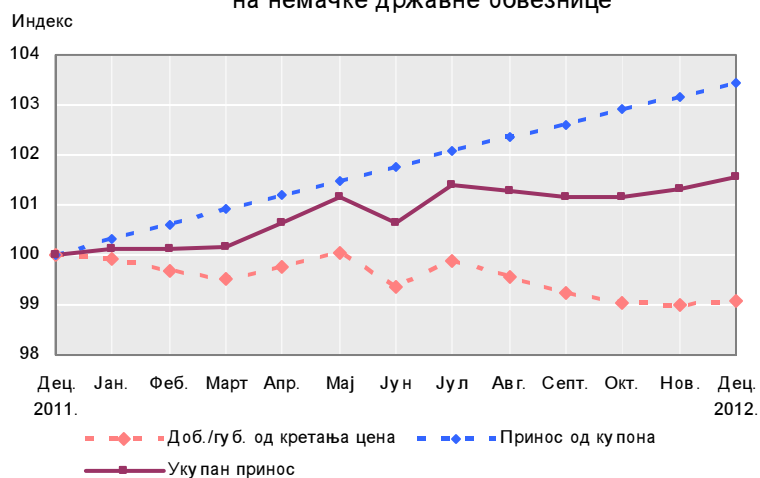

Извор: JP Morgan и Народна банка Србије.

Ради минимизирања валутног ризика, од 2012. године оптимизација и мерење перформанса портфолија Народне банке Србије се, упоредо с мерењем у оригиналним валутама, обавља и у валути спољног дуга, која представља синтетичку валуту састављену од корпе валута које чине спољни дуг Републике Србије.

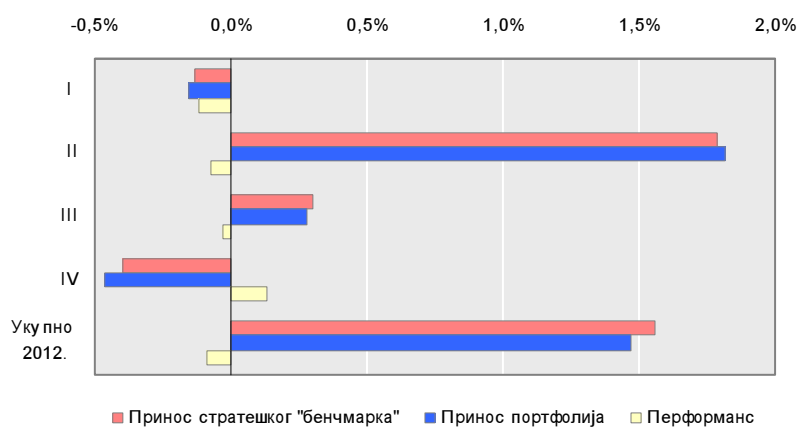
Због смањења стопа приноса (раста цена обвезница), као и кретања осталих валута према евр, принос укупног портфолија био је позитиван и износио је 1,5% на годишњем нивоу (прерачунат у евре), док је прерачунат у валути спољног дуга износио 1,6%, и то пре свега због позитивних приноса у оригиналним валутама у сва четири портфолија Народне банке Србије. Међутим, релативан принос (*performance*) у односу на упоредни (стратешки) „бенчмарк“ био је негативан код сва четири портфолија, па самим тим и у укупном портфолију Народне банке Србије.

Графикон III.4.3. Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице

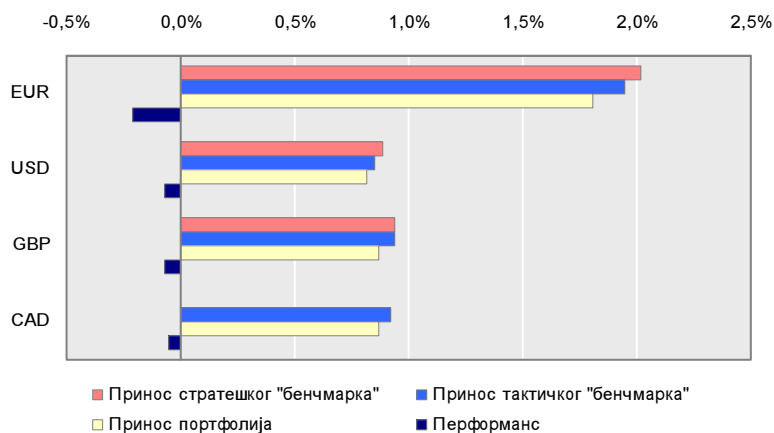
Извор: JP Morgan и Народна банка Србије.

Графикон III.4.4. Укупан принос портфолија и "бенчмарка" прерачунат у евре, по тромесечјима

Извор: Народна банка Србије.

Графикон III.4.5. Принос портфолија и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2012.

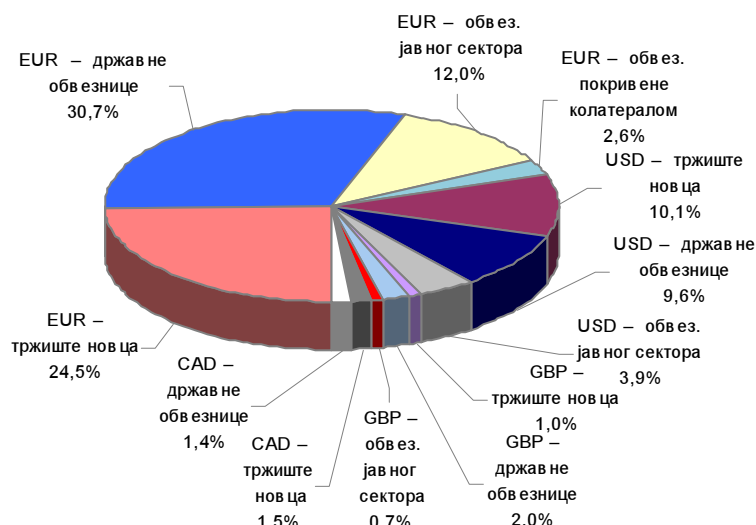

Извор: Народна банка Србије.

Структура инвестиционог портфолија по врстама активе и валутна структура биле су у складу са усвојеним Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

Народна банка Србије је током 2012. године инвестирала у високоликвидне обвезнице с ниским тржишним и кредитним ризиком (минимални кредитни рејтинг AA), док је ризик промене међувалутних односа неутрализован у великој мери усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље. То потврђују и просечан месечни *Value-at-Risk (VAR)* портфолија Народне банке Србије за 2012. годину и стрес-тест. Применом методе *VAR* утврђено је, са 95% вероватноће, да портфолио Народне банке Србије не би смео да на месечном нивоу изгуби више од 1,5% у еврима. Такође, у случају неочекиваног повећања тржишних каматних стопа за 1 п.п. (стрес-тест), портфолио у еврима и портфолио у америчким доларима одреаговали би губитком од по 1,6%.

Графикон III.4.6. Структура инвестиционог портфолија
(на дан 31. 12. 2012)

Извор: Народна банка Србије.

Народна банка Србије је, ради смањења кредитног ризика у условима кризе на светским финансијским тржиштима, утврдила високе критеријуме за инвестирање. На основу извршених анализа израђен је предлог за инвестирање у банке чији је минимални композитни рејтинг AA, док је за хартије у портфолију Народне банке Србије и издаваоце минимални кредитни рејтинг средином године снижен на AA (агенција *Standard & Poor's*) и на Aa2 (агенција *Moody's*). За хартије које су у портфолију Народне банке Србије и које нису у пуној гаранцији државе прати се *yield* спред у односу на државне хартије исте рочности. Током протекле године, ти спредови су били на нижем нивоу него у 2011. години, што је резултат позитивније перцепције тржишних учесника, који су били спремни да купују државне обвезнице чак и у условима постојања готово нултих приноса на те обвезнице. Поред финансијских показатеља из

биланса банака, свакодневно су праћени и други показатељи кредитног ризика као што су петогодишњи *CDS* спред¹⁷ за банку, *TED* спред¹⁸ и *LIBOR–OIS* спред¹⁹.

Сви остали показатељи – варијабилност вишка приноса (*tracking error*), контролно тестирање *VAR* (*backtesting*) и кредитни лимити по страним банкама – током 2012. године били су у оквирима дефинисаним Смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

III.5. Планови за 2013. годину

Народна банка Србије ће наставити са активностима у погледу унапређења процеса управљања девизним резервама, путем аутоматизације овог процеса, с циљем смањења оперативних ризика.

Поред тога, спроводиће се активности које се односе на увођење нових финансијских инструмената ради ефикаснијег управљања ризицима, уз смањење трансакционих трошкова.

¹⁷ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни индикатор ризика; укључује вероватноћу банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује. *CDS* спред се често показује као бољи индикатор кредитне миграције него рејтинзи кредитних агенција, будући да реагује моментално и резултанта је процена великог броја учесника на тржишту.

¹⁸ *TED* спред представља разлику између каматних стопа на међубанкарске зајмове и краткорочни амерички државни дуг (*T-Bill*). Индикатор је очекиваног кредитног ризика у економији, а користи се као мера финансијске снаге банака.

¹⁹ *LIBOR–OIS* спред представља разлику између *OIS* (*Overnight Index Swap*) и *LIBOR* (*London InterBank Offered Rate*) стопе. Важна је мера ризика и ликвидности на тржишту новца и сматра се јаким индикатором потреса на тржишту новца.

IV. КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА БАНАКА

IV.1. Банкарски сектор

У току 2012. године структура финансијског сектора у делу који је под контролом Народне банке Србије није се битније променила. Удео билансне суме тих финансијских организација у БДП-у је износио 91,8%. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу са учешћем од 92,7% у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије и представља кључни фактор његове стабилности.

Тренд смањења броја запослених лица у банкарском сектору Србије, започет у 2009. години, настављен је и у 2012. На крају године у радном односу су била 28.394 лица, што је за 834²⁰ лица мање него на крају 2011.

Табела IV.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2011.			31. децембар 2012.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	33	2.649,9	92,4	32	2.879,5	92,7
Даваоци финансијског лизинга	17	80,2	2,8	16	72,0	2,3
Друштва за осигурање	28	125,7	4,4	28	140,5	4,5
Добровољни пензијски фондови	9	12,5	0,4	9	16,0	0,5
Укупно	87	2.868,3	100,0	85	3.108,0	100,0

Извор: Народна банка Србије.

²⁰ Пре одузимања дозволе за рад, код Нове Агробанке је било запослено 795 лица.

Структура банкарског сектора

Билансна сума банкарског сектора је на крају 2012. године износила 2.879.519 млн динара, што је за 229.591 млн динара, или 8,7%, више у односу на крај 2011. године.

Укупан број банака које су у Републици Србији пословале у 2012. смањен је у односу на претходну годину и износи 32 (одузета је дозвола за рад Пољопривредној банци Агробанци а.д. Београд, а касније и Новој Агробанци а.д. Београд, на коју је био пренет део обавеза и потраживања Пољопривредне банке Агробанке а.д. Београд).

У односу на претходну годину, промењена је и власничка структура банака са аспекта већинских акционара (докапитализацијом од стране Републике Србије Привредна банка а.д. Београд прешла је у већинско државно власништво, а Фолксбанка а.д. Београд, садашња СБЕРБАНК а.д. Београд, у већинско власништво акционара из Руске Федерације).

На крају 2012. године у банкарском сектору Републике Србије у већинском власништву страних акционара била је 21 банка, три банке с претежно приватним капиталом и осам банака у већинском власништву Републике Србије.²¹

Табела IV.1.2. Власничка структура банкарског сектора

	2012.			
	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (%)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (%)
Банке у власништву домаћих лица:	716.109	24,9	154.039	26,1
– државне	521.701	18,1	92.575	15,7
– приватне	194.408	6,8	61.464	10,4
Банке у власништву страних лица	2.163.410	75,1	437.023	73,9
Укупно	2.879.519	100,0	591.062	100,0
Извор: Народна банка Србије.				

У власничкој структури банкарског сектора су током године забележене промене, посебно у погледу капитала. Банке у власништву страних акционара повећале су своје учешће у укупној билансној суми (за 1,0 п.п.) и смањиле учешће у капиталу (за 1,4 п.п.), уз номинално повећање билансне суме и капитала (10,1% и 6,3%, респективно). Банке у власништву државе имале су највеће номинално повећање билансне суме и капитала (10,5% и 24,1%, респективно), што је резултирало извесним повећањем учешћа у билансној суми и знатним повећањем учешћа у капиталу (за 2,0 п.п.). Банке у приватном власништву домаћих лица смањиле су учешће и у билансној суми (за 1,3 п.п.)

²¹ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

и у капиталу (за 0,6 п.п.), уз номинално смањење билансне суме и повећање капитала (8,7% и 2,1%, респективно).

Од банака у власништву страних лица, највеће учешће у укупној активи имају банке из Италије и Аустрије, са 22,8% и 15,6% учешћа, респективно, затим из Грчке, са 14,8%, Француске, са 10,0%, и остале земље (њих седам), са укупно 11,9% учешћа.

Степен концентрације

Највећи број банака има билансну суму од 10,0 до 50,0 млрд динара, са свега 11,0% укупне билансне суме банкарског сектора. Код прве две банке по висини билансне суме налази се преко четвртине укупне билансне суме банкарског сектора.

Табела IV.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме

	31. децембар 2011.		31. децембар 2012.	
	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)	Број банака	Билансна сума (у млн RSD)
Преко 100.000	8	1.700.090	10	2.081.295
Од 50.000 до 100.000	8	562.588	6	440.910
Од 10.000 до 50.000	12	354.307	12	333.630
До 10.000	5	32.943	4	23.684
Укупно	33	2.649.928	32	2.879.519

Извор: Народна банка Србије.

*ННН*²² концентрације билансне суме, кредита и депозитног потенцијала благо је повећан у 2012. у односу на 2011. годину осим код кредита. Међутим, чињеница да је *ННН* и даље испод 1.000 указује да на тржишту није присутна концентрација и да има потенцијала за даљу консолидацију.

Табела IV.1.4. Степен концентрације (ННН)

	Билансна сума	Кредити	Депозитни потенцијал
31. децембар 2011.	664	722	714
31. децембар 2012.	678	721	726

Извор: Народна банка Србије.

²² *ННН* израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Табела IV.1.5. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора
(у %)

	31. децембар 2011.	31. децембар 2012.
Учешће у билансној суми		
Прва банка	14,8	14,4
Првих пет банака	47,2	48,1
Првих десет банака	70,9	72,3
Учешће у кредитима		
Прва банка	16,9	15,4
Првих пет банака	50,3	50,9
Првих десет банака	71,9	73,3
Учешће у депозитном потенцијалу		
Прва банка	15,4	15,4
Првих пет банака	48,4	48,5
Првих десет банака	72,0	73,2
Извор: Народна банка Србије.		

Структура пасиве и активе банкарског сектора

Структура пасиве

У структури укупних извора средстава од 2.879.519 млн динара на крају 2012. године, највеће учешће (59,0%) имали су депозити (од чега се на трансакционе депозите односило 14,4%), затим капитал (20,5%) и примљени кредити (13,9%).

Депозитни потенцијал банака износио је 1.698.527 млн динара. Његово повећање у 2012. години за 172.430 млн динара, или 11,3%, остварено је првенствено по основу повећања штедних депозита (за 113.445 млн динара, или 15,5%). Депозити становништва чине преко половине, а привредних друштава преко петине укупних депозита банкарског сектора.

Капитал банкарског сектора је на крају 2012. године достигао 591.062 млн динара и представљао је 20,5% пасиве. У односу на крај 2011, раст капитала је износио 45.182 млн динара, или 8,3%.²³

Пораст капитала је резултат пре свега повећања акцијског капитала (нове емисије, конверзија субординираног дуга и задржавања оствареног добитка у капиталу), као и повећања резерви из добити и резерви банке ради обезбеђења од евентуалних будућих губитака.

²³ Једна банка је за 2011. годину исказала губитак изнад износа капитала (ставка активе биланса банке) од 11.815 млн динара, тако да је раст, када се ово узме у обзир, 56.997 млн динара, или 10,7%.

Табела IV.1.6. Структура пасиве банака

	31. децембар 2011.		31. децембар 2012.	
	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)	Износ (у млн RSD)	Учешће (%)
Трансакциони депозити	367.953	13,9	414.220	14,4
Остали депозити	1.158.144	43,7	1.284.307	44,6
Примљени кредити	386.508	14,6	400.915	13,9
Обавезе по основу ХоВ	2.871	0,1	3.818	0,2
Обавезе по основу камата, накнада и промене вредности деривата	4.815	0,2	4.826	0,2
Резервисања	14.503	0,6	13.957	0,5
Обавезе за порезе	501	0,0	534	0,0
Обавезе из добитка	1.270	0,0	639	0,0
Обавезе по основу сталних средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0	0,0	0	0,0
Одложене пореске обавезе	617	0,0	851	0,0
Остале обавезе	166.866	6,3	164.390	5,7
Укупно обавезе	2.104.048	79,4	2.288.457	79,5
Капитал	545.880	20,6	591.062	20,5
Укупно пасива	2.649.928	100,0	2.879.519	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Табела IV.1.7. Структура капитала банака

(у млн RSD)

	31. децембар 2011.	31. децембар 2012.
Акцијски и остали капитал	409.972	436.027
Резерве	150.203	166.938
Добитак	37.835	41.114
Губитак	52.130	53.017
Укупно	545.880	591.062

Извор: Народна банка Србије.

Структура активе

У структури активе банака, највећи удео имају дати кредити и депозити (60,7%), затим опозиви депозити и кредити (13,0%), ХоВ (9,6%) и готовина и готовински еквиваленти (9,3%).

Од укупно датих кредита и депозита, 860.401 млн динара је пласирано привредним друштвима, а 532.493 млн динара становништву. У односу на 2011, када је банкарски сектор имао стопу раста укупно пласираних кредита и депозита (укључујући и репо пласмане) од 1,9% (уз апрецијацију динара према евр од 0,8%), у 2012. забележен је раст од 4,7% (уз депрецијацију динара од 8,7%). Код кредита датих привредним друштвима стопа раста је 12,6%, а код становништва 8,0%. Опозиви депозити и кредити се у највећој мери односе на девизну обавезну резерву депоновану код Народне банке Србије (84,6%) и пласмане по основу репо трансакција с Народном банком Србије (10,5%).

Табела IV.1.8. Структура активе банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2011.		31. децембар 2012.	
	Износ	Учешће (%)	Износ	Учешће (%)
Готовина и готовински еквиваленти	153.002	5,8	266.586	9,3
Опозиви депозити и кредити	511.511	19,3	375.322	13,0
Потраживања по основу камата, накнада, продаје, промене фер вредности деривата и др.	24.213	0,9	22.956	0,8
Дати кредити и депозити	1.591.622	60,1	1.746.911	60,7
ХоВ (без сопствених акција)	172.819	6,5	275.252	9,6
Удели (учешћа)	8.981	0,3	8.956	0,3
Остали пласмани	52.943	2,0	52.989	1,8
Нематеријална улагања	8.600	0,3	9.330	0,3
Основна средства и инвестиционе некретнине	76.501	2,9	72.472	2,5
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	1.749	0,1	4.647	0,2
Одложена пореска средства	2.951	0,1	2.827	0,1
Остала средства	33.221	1,3	41.271	1,4
Губитак изнад износа капитала	11.815	0,4	0	0,0
Укупно актива	2.649.928	100,0	2.879.519	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора су на крају 2012. године износиле 2.980.236 млн динара и у поређењу с крајем 2011. повећане су за 53.190 млн динара, или 1,8%.

У структури банкарског сектора по висини укупних ванбилансних ставки, и даље се највећи број банака налази у групи с ванбилансним ставкама од 10.000 до 50.000 млн динара, али са свега 10,1% укупних ванбилансних ставки банкарског сектора. Међутим, две банке располажу с преко 32% ванбилансних ставки банкарског сектора.

Најзначајније ванбилансне ставке које не носе кредитни ризик, тј. по којима не може доћи до плаћања, јесу друге ванбилансне позиције²⁴ у износу

Табела IV.1.9. Распоред банака по висини ванбилансне суме

	31. децембар 2011.		31. децембар 2012.	
	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)	Број банака	Ванбилансна сума (у млн RSD)
Изнад 100.000	11	2.563.405	11	2.593.169
Од 50.000 до 100.000	0	0	1	64.285
Од 10.000 до 50.000	16	340.086	14	301.393
Од 1.000 до 10.000	5	23.420	5	21.259
Испод 1.000	1	135	1	130
Укупно	33	2.927.046	32	2.980.236

Извор: Народна банка Србије.

²⁴ Примљене гаранције и друга јемства, средства из депо послова и остала ванбилансна актива.

од 1.809.254 млн динара (60,7%). Најзначајније ванбилансне ставке које носе кредитни ризик су потраживања по дериватима од 350.486 млн динара (11,8%) и дате гаранције и друга јемства од 275.509 млн динара (9,2%).

Девизни подбиланс

Билансна структура банкарског сектора Србије на крају 2012. године, са аспекта валутне структуре, приказана је у следећој табели:

Табела IV.1.10. Валутна структура биланса и ванбиланса (у %)				
	Актива		Пасива	
	2011.	2012.	2011.	2012.
Биланс				
Динари	34,7	34,1	37,3	36,4
Девизе	24,0	23,5	60,6	62,1
Девизна клаузула	41,1	42,1	2,1	1,5
Остала заштита	0,2	0,3	0,0	0,0
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0
Ванбиланс				
Динари	9,5	8,3	5,7	5,0
Девизе	12,5	11,9	12,5	11,9
Девизна клаузула	4,4	4,6	2,0	2,0
Остала заштита	0,1	0,1	0,0	0,0
Без валутне структуре	73,5	75,1	79,8	81,1
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0
Извор: Народна банка Србије.				

Преглед стања девизних позиција банака на нивоу банкарског сектора на крају 2012. показује да укупна отворена девизна позиција износи 18.041 млн динара, па изложеност банкарског сектора девизном ризику, исказана показатељем девизног ризика, износи 5,5%, што је знатно испод прописаног максимума од 20%.

Табела IV.1.11. Девизни ризик банака (у млн RSD)												
31. децембар 2012.												
Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
12.598	1.612	4.395	150	282	1.962	766	78	137	–	18.041	3.802	18.041
Извор: Народна банка Србије.												

Квалитет активе

Квалитет активе банкарског сектора, са стањем на крају 2012, са аспекта класификације активе банака, побољшан је и у делу билансне активе и у делу ванбилансних ставки у поређењу с крајем претходне године.

Табела IV.1.12. Класификација активе банака
(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			А + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2012.					
Билансна актива	3.158.520	2.118.318	1.650.294	468.024	22,1
Ванбилансне ставке	2.974.434 ¹	553.491	506.004	47.487	8,6
Укупно	6.132.954	2.671.809	2.156.298	515.511	19,3
31. децембар 2011.					
Билансна актива	2.913.735	1.889.988	1.429.207	460.781	24,4
Ванбилансне ставке	2.927.046	604.270	545.940	58.330	9,6
Укупно	5.840.781	2.494.258	1.975.147	519.111	20,8

¹ Код једне банке је неусклађен податак о укупним ванбилансним ставкама из Биланса стања и Извештаја о класификацији ванбилансних ставки банке.
Извор: Народна банка Србије.

Укупно обрачуната потребна резерва за процењене губитке по основу класификоване билансне активе и ванбилансних ставки износи 462.719 млн динара, а исправке вредности и резервисања класификоване билансне активе и ванбилансних ставки 230.769 млн динара.

Показатељи пословања

Усклађеност с прописаним лимитима показатеља пословања је код 26 банака потпуна. Код две банке биле су неусклађене вредности једног

Табела IV.1.13. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2012.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 12%)	19,9%	3
Показатељ великих и највећих могућих кредита (макс. 400%)	104,5%	3
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	17,9%	3
Показатељ ликвидности*	2,08	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	5,5%	2

* Просечни месечни показатељ.
Извор: Народна банка Србије.

показатеља, код једне банке два показатеља, код једне три показатеља, код једне четири, док је једна банка прекршила шест показатеља пословања.²⁵

Профитабилност

Банке су за 2012. годину исказале позитиван финансијски резултат од 11.654 млн динара посматрано у нето износу (укупан добитак умањен за укупан губитак пре пореза на добит).

Висок губитак од 27.875 млн динара последица је исказаног губитка код једне банке у износу од 14.535 млн динара због отписа и исправке вредности потраживања. Добитак код две банке које су у 2012. пословале с највећим добитком чини 41,0% укупно исказаног добитка банкарског сектора.

Табела IV.1.14. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2011.		31. децембар 2012.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	40.673	21	39.528	21
2. Губитак	39.421	12	27.874	11
Финансијски резултат (1–2)	1.252	33	11.654	32
Извор: Народна банка Србије.				

Због одузимања дозволе за рад Новој Агробанци, током 2012. нето приходи од камата и накнада су за 1.396 млн динара мањи него у 2011, а нето расходи по основу отписа пласмана и резервисања за 16.038 млн динара.

Нето позитиван ефекат промене курса већи је за 5.547 млн динара, а расходи по основу трошкова зарада и трошкова пословања за 2.310 млн динара.

Табела IV.1.15. Индикатори профитабилности банкарског сектора
(у %)

	31. децембар 2011.	31. децембар 2012.
ROA	0,1	0,4
ROE	0,2	2,1
Каматна маржа/просечна билансна актива	4,6	4,3
Каматна маржа/укупни оперативни приходи	72,0	69,2
Пословни расходи/укупни оперативни приходи	61,8	66,1
Расходи зарада/пословни расходи	41,9	38,3

Извор: Народна банка Србије.

²⁵ Поред показатеља датих у табели, посматрани су и показатељи изложености према једном лицу од максимално 25% и према лицу повезаним с банком од максимално 5%.

На профитабилност банкарског сектора знатно је утицала банка која је, како је наведено, забележила велики губитак (14.535 млн динара). Ако бисмо из индикатора профитабилности банкарског сектора искључили ту банку, резултати би били знатно бољи – *ROA* би износио 0,97, а *ROE* 4,65.

IV.2. Активности у области контроле

У 2012. години Народна банка Србије је наставила да, као супервизор и регулатор, одржава стабилност банкарског сектора и укупног финансијског система, као и да регулаторни оквир прилагођава захтевима макроекономског окружења и међународним стандардима супервизије.

Тако је током године донела низ подзаконских аката, при чему су у обзир узети и предлози Националног савета за привредни опоравак, у складу с концептом контрацикличних регулаторних мера.

Регулаторна активност

У јуну 2012. године усвојена је Одлука о допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке²⁶, којом се под прописаним условима признаје залога на домаћим животињама као адекватно средство обезбеђења за потребе класификације, а у јулу и Одлука о изменама Одлуке о спољној ревизији банака²⁷. Изменом те одлуке унапређују се критеријуми које спољни ревизори морају да испуњавају како би могли да врше ревизију финансијских извештаја банака. Такође, прописује се могућност привремене суспензије спољног ревизора ако постоји основана сумња да није поступио у складу са Законом о банкама.

У септембру је усвојена Одлука о изменама и допуни Одлуке о извештавању банака²⁸, којом је омогућено унапређење и проширење обухвата појединих образаца из прилога Одлуке о извештавању банака, као и усклађивање образаца с допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке.

Средином децембра Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке²⁹. Ради лакшег спровођења процеса интерне процене адекватности капитала банке (*ICAAP*) у банкама и, у складу с најбољом упоредном праксом, том одлуком су прописани садржај и форма Извештаја о *ICAAP*-у. Такође, поред постојећег показатеља ликвидности, Одлуком је уведен и ужи показатељ ликвидности ради унапређења праћења и управљања ризиком ликвидности у банкарском сектору Србије.

У складу с концептом контрацикличних регулаторних мера, а узимајући у обзир предлоге Националног савета за привредни опоравак, Извршни одбор Народне банке Србије је крајем децембра 2012. године усвојио Одлуку о

²⁶ „Службени гласник РС“, бр. 57/2012.

²⁷ „Службени гласник РС“, бр. 67/2012.

²⁸ „Службени гласник РС“, бр. 87/2012.

²⁹ „Службени гласник РС“, бр. 119/2012.

³⁰ „Службени гласник РС“, бр. 123/2012.

измени Одлуке о управљању ризицима банке³⁰, која за циљ има решавање питања нагомиланих *NPL* у банкарском сектору Србије. Том одлуком банкама је омогућено да доспела потраживања од правних лица уступају другим правним лицима, при чему та лица више не морају бити само лица која се претежно баве финансијском делатношћу и могу бити и лица повезана с банком.

Усвојена је и Одлука о изменама и допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке³¹, којом су уведене следеће новине:

- признавање хипотеке као адекватног средства обезбеђења у случајевима када је дужник у доцњи до 720 дана;
- измена услова за класификацију потраживања од физичких лица на основу критеријума кредитне способности дужника;
- рачунање доцње према накнадно уговореном датуму доспећа потраживања од дужника који су у поступку реорганизације, у складу са Законом о стечају, и за потраживања која су други пут реструктурирана али само уколико је реструктурирање извршено у складу са Законом о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава;
- с обзиром на измене у Одлуци о управљању ризицима банке, ова одлука садржи и нове услове за класификацију потраживања од дужника коме је банка уступила потраживање, као и потраживања од дужника према коме је банка имала потраживање које је уступила у претходне три године.

Спречавање прања новца и финансирање тероризма

Народна банка Србије је активно учествовала у раду Манивала, једног од комитета Савета Европе који окупља стручњаке за проблематику спречавања прања новца и који функционише на принципу узајамних евалуација држава чланица. С тим у вези, један представник Народне банке Србије учествовао је на редовним пленарним заседањима, док су остали представници Народне банке Србије, у саставу делегације Републике Србије, учествовали у раду 40. редовног заседања Манивала, одржаног у децембру 2012. године, на коме је успешно одбрањен и усвојен други Извештај о напретку у оквиру трећег круга евалуације мера и радњи које Република Србија предузима на плану спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Поред тога, Народна банка Србије је активно учествовала у спровођењу пројекта Савета Европе – Пројекат за спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији (МОЛИ Србија), чији је циљ јачање капацитета Републике Србије у тој области и борба против сличних облика економског и финансијског криминала, укључујући изразу Националне процене ризика од прања новца, у оквиру које је Народна банка Србије сачинила део који се односи на рањивост банкарског сектора.

³⁰ „Службени гласник РС“, бр. 123/2012.

³¹ „Службени гласник РС“, бр. 123/2012.

Представник Народне банке Србије учествовао је и у раду Сталне координационе групе, тела Владе задуженог за надзор над спровођењем Националне стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма и праћење, као и за предлагање и координацију активности из области борбе против прања новца и финансирања тероризма.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже (подаци добијени у поступку непосредне контроле или из других организационих делова Народне банке Србије) и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, дељењу информација и координацији супервизорских активности).

Ради идентификовања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, припремане су редовне месечне информације и тромесечне анализе финансијског стања банака, у оквиру којих се (према методологији *CAMELS*), на основу прописаних и других извештаја које су банке достављале по захтеву Народне банке Србије, утврђују оцене за капитал, квалитет aktive, управљање, профитабилност, ликвидност и осетљивост на тржишне ризике и затим изводи коначна композитна оцена за сваку банку појединачно. На основу анализе пословног профила и процене кључних ризика карактеристичних за сваку банку појединачно припремљен је предлог плана непосредних контрола за наредну годину.

Због могућег преливања кризе са светског финансијског тржишта на домаће, пре свега банкарско тржиште, настављене су активности на појачаном праћењу и анализи потенцијалних негативних ефеката, као и на детаљнијем сагледавању позиције ликвидности банака и других питања од значаја, нарочито оних чије су се матичне групације суочавале с погоршањем финансијске позиције. Такође, посредна контрола банака је у великој мери појачала напоре на додатном праћењу финансијског стања и тенденција у домаћим банкама с државним власништвом (где је држава највећи појединачни или већински власник).

У 2012. години, из посредне контроле започета су четири контролна поступка сачињавањем записника о утврђеним неправилностима у пословању и по том основу предузете су одговарајуће корективне мере према банкама. Такође, посредна контрола банака је активно пратила спровођење принудне управе у Пољопривредној банци Агробанци а.д. Београд, као и пословање Нове Агробанке а.д. Београд, која је основана као банка за посебне намене. Посредна контрола је била укључена и у предлагање корективних мера према другим банкама, у оквиру спровођења контролне функције Народне банке Србије у поступцима које су водили Одељење за непосредну контролу банака и Одељење за специјалну контролу.

Ступањем на снагу нове регулативе којом су уведени стандарди Базела 2 потребно је било изменити и унапредити постојећи супервизорски приступ приликом оцено финансијског положаја и профила ризика банака. У том контексту, активности започете у 2011. на припреми методологије намењеној

супервизорској процени кључних компоненти пословања банака су на крају 2012. године окончане усвајањем новог методолошког оквира преточеног у Приручник за процену финансијског положаја и ризичног профила банке, који постаје основни методолошки референтни документ у посредној контроли.

Настављена је континуирана сарадња са страним супервизорима банкарских група и у току 2012. године. Сарадња је подразумевала активно учешће на 20 састанака у организацији матичних супервизора из Европске уније у оквиру колегијума супервизора. У складу с постигнутим договором и утврђеним обавезама на основу потписаних споразума о сарадњи с надлежним матичним супервизорима, Народна банка Србије је за потребе заједничке процене ризичног профила појединих банкарских група учествовала у састављању супервизорских упитника и анализа, презентација о пословним тенденцијама и другим актуелним питањима у вези с домаћим банкама у власништву страних лица. Такође, посредна контрола банака је организовала и три посете страних супервизора из Белгије, Грчке и Словеније с циљем заједничког сагледавања финансијског положаја и профила ризика домаћих банака у власништву страних лица из ове три земље, као и координације будућих супервизорских активности.

С друге стране, Народна банка Србије је, као матични супервизор, за једину домаћу банкарску групацију с прекограничним улагањима организовала крајем новембра трећи по реду колегијум супервизора.

Непосредна контрола пословања банака

У току 2012. године извршене су укупно 33 контроле: три контроле бонитета и законитости пословања са аспекта управљања ризицима, од којих је једна у току, девет контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма и контрола платног промета, једна контрола правилности одобравања, обезбеђења, коришћења и наплате кредита по захтеву Тужилаштва за организовани криминал, једна контрола примене одредаба члана 54. Закона о заштити корисника финансијских услуга (одредивост елемената каматне стопе), једна контрола спровођења одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга и 18 контрола спровођења налога и мера изречених банкама. На захтев Министарства унутрашњих послова – Управе криминалистичке полиције, започет је процес пружања помоћи на прикупљању података о пословању једне банке.

Предузимање мера према банкама

Народна банка Србије је у вези с поступцима контроле пословања банака у 2012. години предузела следеће мере: банкама упутила 14 писаних опомена и два налогодавна писма; дала две сагласности на достављене планове активности по налогодавном писму и једну сагласност на план активности акционара банке под принудном управом; донела пет решења којима су банкама изречени налози и мере, једно решење о привременој мери и два решења о одузимању дозволе за рад банци. Такође, донела је и шест решења о изрицању новчане казне банци, односно члану (члановима) управног и/или извршног одбора банке, поднела против банака и одговорних лица 12 пријава за привредни преступ, 16 захтева за покретање прекршајног поступка и три допуне захтева за покретање прекршајног поступка.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са Законом о банкама, Народна банка Србије је у току 2012. године водила: један поступак за издавање дозволе за рад, који је решен позитивно (Нова Агробанка а.д. Београд); 43 поступка у вези с давањем сагласности на статут, односно на измене и допуне оснивачког акта и/или статута банке, од којих су 42 поступка решена позитивно, а један обустављен; 65 поступака у вези с давањем претходне сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора банке, од којих је 61 решен позитивно, један негативно (захтев одбијен), а три су обустављена; седам поступака у вези с давањем претходне сагласности за стицање директног власништва у банци, од којих су три решена позитивно, три негативно, док је један поступак обустављен; један поступак у вези с давањем сагласности банци за стицање подређеног друштва, који је решен позитивно; три поступка у вези с давањем сагласности банци да подређено друштво не укључи у консолидовани финансијски извештај, који су решени позитивно; два поступка у вези с давањем сагласности на изузеће потраживања обезбеђеног одговарајућом гаранцијом из обрачуна укупне изложености банке према једном лицу или према групи повезаних лица, који су решени позитивно; један поступак у вези с давањем претходне сагласности за стицање сопствених акција, који је решен позитивно; један поступак за давање сагласности за подобност кредитних рејтинга које додељује агенција за рејтинг, који је решен позитивно (*Moody's Investors Service LTD London*). Такође, Народна банка Србије је у току 2012. водила: један поступак по захтеву за стављање привредног друштва за ревизију на Листу спољних ревизора који могу вршити ревизију финансијских извештаја банке, који је решен позитивно; четири поступка у вези са оценом испуњености услова за укључивање добити из текуће године у основни капитал, од којих је један решен негативно; један поступак у вези с давањем одобрења за расподелу добити, који је решен позитивно; 30 поступака по примљеним обавештењима банака о поверавању својих активности трећим лицима; три поступка по примљеним обавештењима банака о намери укључења субординиране обавезе у допунски капитал, од којих су два окончана позитивно за подносиоца обавештења, док је у једном случају подносилац обавештења одустао од намере да субординирану обавезу укључи у свој допунски капитал због неиспуњења прописаних услова.

Имплементација стандарда Базела III

Стандарди Базела III представљају свеобухватну реформу стандарда који се односе пре свега на капитал (увођење строжих ратија адекватности капитала и резерви капитала – *Capital Conservation Buffer* и *Countercyclical Buffer*) и ликвидност банака (*Liquidity Coverage Ratio – LCR* и *Net Stable Funding Ratio – NSFR*). Предлози регулативе Европске уније којима се на међународном нивоу имплементирају наведени стандарди представљају значајан корак ка успостављању тзв. *single rulebook* – што подразумева елиминисање националних дискреција – било каквих одступања од онога што је предвиђено новим регулаторним оквиром. У складу с тим, није могуће да супервизори успоставе чак ни конзервативнија правила на националном нивоу, већ је предвиђено да се конзервативнија правила могу примењивати

само на нивоу појединачних банака, односно кроз Стуб 2 базелских стандарда. Акти Европске уније којима треба да се имплементира Базел III (тзв. *Capital Requirements Regulation – CRR* и *Capital Requirements Directive IV – CRD IV*) још нису усвојени (њихово усвајање се очекује током априла 2013). Првобитно је било планирано да ови акти ступе на снагу 1. јануара 2013. године, али је и датум померен за 1. јануар 2014. године. С обзиром на одлагање у усвајању *CRR* и *CRD IV*, активности у вези с Базелом III у Народној банци Србије тренутно су на нивоу праћења, док су израда и представљање Стратегије за имплементацију планирани током 2013. године, под условом да примена ових стандарда у Европској унији не буде одложена. У поступку имплементације постављају се пре свега питања око временског плана за укидање националних дискреција и усклађивање с јединственим правилима (с обзиром на то да ће усклађивање с новим регулаторним међународним оквиром подразумевати, између осталог, и спуштање минимално прописаног ПАК-а са 12% на 8%, као и укидање концепта класификације).

Имајући то у виду, имплементација Базел III у Србији биће спроведена узимајући у обзир циљ одржања стабилности банкарског система Србије, одређене локалне специфичности, уз континуирано праћење регулативе и на њој засноване праксе Европске уније.

IV.3. Планови за 2013. годину

У области контроле пословања банака у току 2013. године планиране су следеће активности:

1) регулаторне активности: унапређење регулативе у складу с најбољом светском праксом и локалним специфичностима; припрема и објављивање стратегије за увођење стандарда Базела III; припремање нових и усклађивање постојећих аката с новом организацијом због формирања Управе за надзор над финансијским институцијама;

2) надзорне активности: доношење плана непосредних контрола за наредну годину, као и спровођење плана непосредних контрола у 2013. (унапређење и примена нових критеријума за припрему плана и повећање броја непосредних контрола банака); континуирано праћење и процена ризичности пословања појединачних банака и банкарског сектора; предузимање одговарајућих мера према банкама; активна сарадња с надлежним супервизорима других земаља; спровођење поступака по захтеву банака и других лица у вези са издавањем дозвола, сагласности и одобрења;

3) активности на развоју контролне функције: наставак започетих активности на јачању кадровских капацитета и организационим променама с циљем успостављања основа за ефикаснију и ефективнију улогу супервизије банака; даљи рад на унапређењу база података и начина управљања подацима, као и наставак активности на континуираном побољшању метода рада и поступака; даљи рад на унапређењу и развоју постојећег процеса стрес-тестирања, као и почетак рада на развоју система раног упозорења; унапређење базе података за банке и одговорна лица према којима су предузете мере; финализација двогодишњег *IPA* пројекта применом приручника о контроли банака; наставак учешћа у пројекту Савета Европе – МОЛИ Србија, укључујући и израду Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.

V. НАДЗОР НАД ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА, ДЕЛАТНОСТИ ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА И ПОСЛОВА ЛИЗИНГА

V.1. Тржиште осигурања

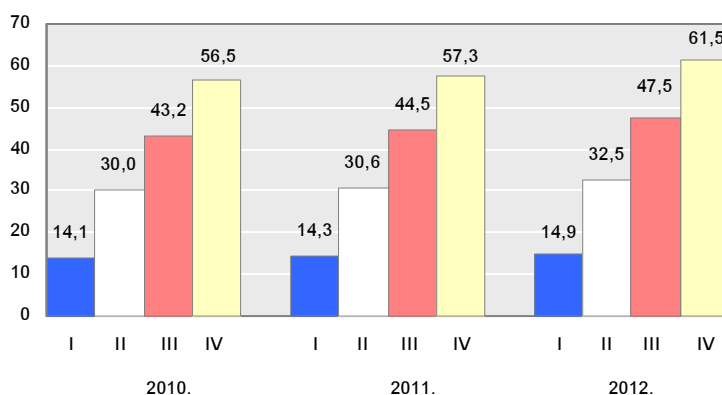
Сектор осигурања значајно утиче на развој економије сваке земље и важан је чинилац стабилности финансијског сектора. Према показатељима развијености као што су однос укупне премије и БДП-а и укупна премија по становнику, тржиште осигурања у Србији је мање развијено у поређењу са земљама чланицама Европске уније. Наведена два показатеља у Србији нису битније промењена у 2012. у односу на претходне године: премија је у процењеном БДП-у имала учешће од 1,8%, а премија по становнику 99 долара или 75 евра.³²

У 2012. у Србији је пословало 28 друштава за осигурање и њихов број се није променио у односу на претходну годину. Искључиво пословима осигурања бавила су се 24 друштва, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем бави се њих седам, искључиво неживотним осигурањем 11, а и животним и неживотним осигурањем шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 21 је у већинском страном власништву, док је седам друштава у већинском домаћем власништву.

³² Према последњим објављеним подацима *Swiss Re* за 2011. годину, учешће премије у БДП-у за 27 земаља чланица Европске уније износило је 7,8%, а у групи земаља у развоју 2,7%. Премија по становнику за 27 земаља чланица Европске уније износила је 2.739 америчких долара, а у групи земаља у развоју 118 америчких долара.

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествују и: 19 банака које су добиле сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 84 правна лица (друштва за посредовање у осигурању и друштва за заступање у осигурању), 105 заступника у осигурању (физичких лица предузетника), а овлашћење за обављање послова заступања у осигурању, односно посредовања добила су 14.023 физичка лица.

Графикон V.1.1. Кретање укупне премије
по тромесечјима
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Друштва за осигурање су у 2012. остварила укупну премију у висини од 61,5 млрд динара (540,0 млн евра),³³ што представља номинално повећање од 7,2% у односу на 2011.

У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 80,7%, а животних осигурања 19,3%. Пораст учешћа животних осигурања са 17,4% у 2011. години резултат је пораста тих осигурања од 18,6%.

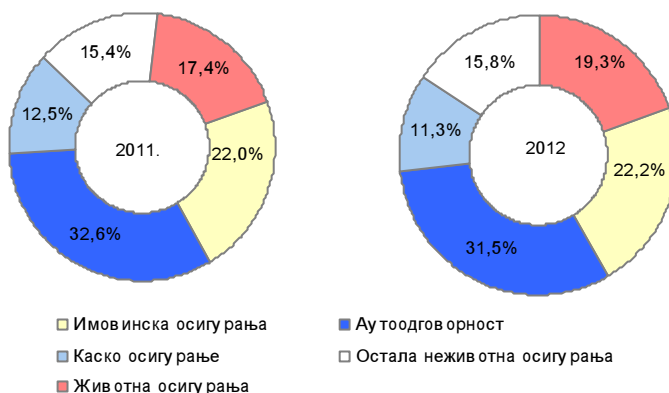
Посматрано према врстама осигурања, осигурање од аутоодговорности задржало је водеће учешће са 31,5% у структури укупног портфела, док је учешће имовинских осигурања незнатно повећано са 22,0% у 2011. на 22,2% (уз пораст премије од 8,0% у односу на претходну годину). Каско осигурање моторних возила, врста осигурања која је до краја 2008. бележила највеће повећање учешћа, и у 2012. години је наставило тренд пада како номиналног износа за 3,5%, тако и учешћа на 11,3%.

Концентрација на тржишту, мерена *HHI*, умерена је у 2012. години и износи 1.132.

Уласком иностраних компанија на тржиште, добијањем гринфилд лиценци (њих 13 од 2005. године) и преузимањем домаћих друштава, друштва за осигурање у страном власништву у 2012. години бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања са 90,8%, премији неживотних осигурања са 57,6%, укупној имовини са 68,8% и броју запослених са 65,5%.

³³ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2012. године.

Графикон V.1.2. Укупна премија према врстама осигурања

Извор: Народна банка Србије.

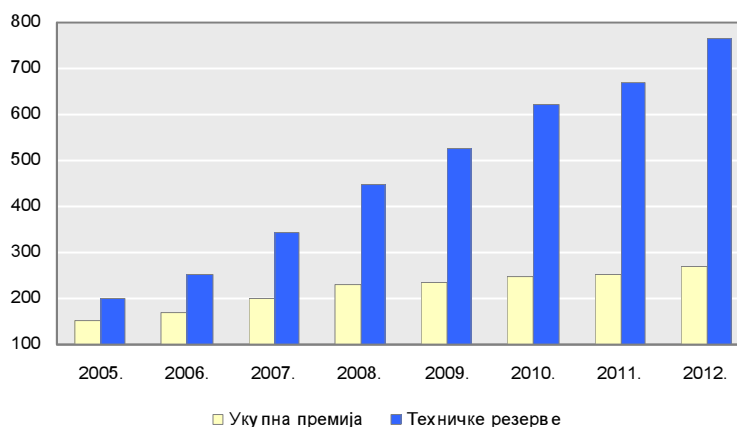
Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, повећан је за 11,8% и износи 140,5 млрд динара.

У структури активе друштава за осигурање на дан 31. децембра 2012. године, на сталну имовину односи се 51,7% (од чега 35% на дугорочне финансијске пласмане, а 15,4% на некретнине), а на обртну имовину 48,3% (од чега на краткорочне финансијске пласмане 22,7%, а на потраживања 11,9%). Највеће учешће у активи имају дугорочни финансијски пласмани с растом од 29,2% у односу на претходну годину.

У структури пасиве на дан 31. децембра 2012. године, техничке резерве исказују учешће од 62,6%, а капитал и резерве од 25,3%. Док капитал, у износу од 35,6 млрд динара, у 2012. години бележи раст по стопи од 7,3%, техничке резерве, у износу од 88,0 млрд динара, бележе раст од 14,6%, при чему је највеће учешће у овим резервама имала математичка резерва са стопом раста од 28,0%.

Значајан показатељ резултата предузетих активности на стабилизацији и уређивању тржишта осигурања представља и кретање техничких резерви и

Графикон V.1.3. Кретање укупне премије и техничких резерви (индекс, 2004 = 100)

Извор: Народна банка Србије.

укупне премије. Наиме, знатно брже су расле техничке резерве од укупне премије, што је у складу с прихватањем праксе осигуравача да реалније процењују актуарске резерве и тиме у већој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања.

V.1.1. Показатељи пословања

Маргина солвентности је на дан 31. децембра 2012. износила 16,5 млрд динара, а гарантна резерва 30,0 млрд динара. На нивоу друштава која се претежно баве неживотним осигурањима, однос гарантне резерве и маргине солвентности износио је 186,7%, а код друштава која се претежно баве животним осигурањима 189,1%.

У друштвима која се претежно баве пословима неживотних осигурања бележи се побољшање покривености техничких резерви у односу на 2011. годину. Покривеност техничких резерви прописаним облицима aktive у 2012. износи 100,2%, док је у 2011. износила 99,4%. У друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања покривеност техничких резерви прописаним облицима aktive у 2012. износи 100,9%, док је у 2011. години износила 101,5%. Техничке резерве неживотних осигурања су највећим делом биле покривене државним ХоВ са 35,6%, депоновањем код банака са 21%, готовином са 13,9%, инвестиционим некретнинама са 11,4% и потраживањима за недоспеле премије са 7,1%. У структури покрића техничких резерви животних осигурања најзаступљеније је улагање у државне ХоВ са 85,7%, а затим депоновање код банака са 7,8%.

Меродавни технички резултат у самопридржају, као индикатор политике цена и адекватности, тј. довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2012. години је задовољавајући и износи 71,4%, што је нешто више у односу на 2011. годину, када је износио 67,8%.

У друштвима која се претежно баве пословима неживотних осигурања показатељ усклађености краткорочних средстава (обртна имовина умањена за залихе) и краткорочних обавеза износио је у 2011. 105,2%, а у 2012. години 103,4%. У друштвима која се претежно баве пословима животних осигурања овај показатељ износио је у 2011. 179,8%, а у 2012. години 343,9%, што указује на довољност ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза.

V.1.2. Резултати пословања

Сектор осигурања је 2012. годину завршио с позитивним нето резултатом, који је пре опорезивања износио 1,1 млрд динара. Укупни остварени приходи износили су 91,9 млрд динара и у односу на претходну годину већи су за 13,0%. У структури прихода, највеће учешће имају приходи од премије (66,1%), затим следе други пословни приходи (13,9%), приходи од пласмана средстава техничких резерви (8,4%), финансијски приходи (4,6%), приходи од усклађивања вредности имовине (3,53%), провизија из реосигурања (1,84%), остали приходи (1,04%), приходи од послова непосредно повезани с пословима осигурања (0,6%) и ефекти промене рачуноводствене политике (0,1%).

Укупни остварени расходи износили су 90,8 млрд динара, што је за 12,3% више у односу на претходну годину. Највеће учешће у укупним расходима имају накнаде штета и осигураних сума (29,7%), трошкови спровођења осигурања (29,0%) и други пословни расходи (27,4%), а затим расходи од обезвређења имовине (3,6%), расходи од пласмана средстава техничких резерви (2,8%), извиђај, процена, ликвидација и исплата штета (2,1%), финансијски расходи (1,7%), остали расходи (1,7%), допринос за превентиву (0,9%), расходи од послова непосредно повезаних с пословима осигурања (0,7%), ефекти промене рачуноводствене политике (0,2%) и губитак пословања који се обуставља (0,1%).

V.1.3. Резултати контроле друштава за осигурање

На основу података о стању тржишта осигурања у 2012. години, може се закључити да се развој тржишта осигурања наставља. Томе су у знатној мери допринеле предузете активности Народне банке Србије на стварању нормативног оквира, који обезбеђује стабилност тржишта осигурања, нарочито солвентност и ликвидност друштава за осигурање, као и благовремено извршавање обавеза према оштећеним лицима.

У току 2012. године Народна банка Србије је наставила с контролним активностима примене Закона о обавезном осигурању у саобраћају код друштава за осигурање која се баве пословима осигурања од аутоодговорности, и то код три друштва за осигурање. Тиме је окончан контроли циклус, практично започет крајем 2010. године. Тим процесом је, кроз 14 контрола, обухваћено 11 од укупно 12 друштава за осигурање која се баве осигурањем од аутоодговорности, или 92%.

Код свих друштава контролисани су трошкови спровођења осигурања и њихова покривеност прописаним износом режијског додатка, а код једног броја и поступање по одштетним захтевима, нарочито малим штетама – мањим од 500 евра у динарској противвредности (први пут је сада вршена контрола овог сегмента пословања), при чему су утврђене многобројне неправилности у примени Закона.

По контролама извршеним у 2011. и 2012. години, с циљем отклањања утврђених незаконитости и неправилности и због непоступања у складу с правилима о управљању ризиком, решењима Народне банке Србије изречене су мере надзора у 13 случајева (12 друштвима за осигурање и једно заступнику у осигурању). Истовремено, изречене су и новчане казне друштвима за осигурање у 12 случајева (распон казне креће се од 1% до 3% прописаног износа основног капитала за обављање послова обавезног осигурања), као и одговорним лицима у тим друштвима у шест случајева (председнику управног одбора/генералном директору друштва) у висини од једне до четири зараде. У два случаја одузете су сагласности председнику управног одбора/генералном директору. Поднете су и три пријаве за привредне преступе против друштава за осигурање и одговорних лица у тим друштвима. Извршавање наложених мера предмет је надзора Народне банке Србије. Поред тога, Народна банка Србије је једном заступнику у осигурању одузела дозволу за рад.

У складу с планираним активностима, у Т4 2012. извршена је и контрола пословања једног друштва за осигурање по другим основима (идентификованим ризицима).

Ради јачања међусобне сарадње и координације супервизорских активности, Народна банка Србије је учествовала на шест супервизорских колеца. На тим колецима је, кроз размену информација с надлежним националним супервизорима, анализирано пословање девет друштава за осигурање у већинском страном власништву која послују у Србији.

У оквиру унапређења актуарске професије, Народна банка Србије је у 2012. години одржала десет испита (у два испитна рока) за лиценцирање актуара. Програм лиценцирања актуара у пет нивоа, прописан одлуком Народне банке Србије, усклађен је с међународном актуарском праксом и високим стандардима лиценцирања.

Организовани су и испити за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању. Стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању, у прошлој години положило је 1.210 лица.

У току 2012. године извршене су и измене законске и подзаконске регулативе из области осигурања ради лакше примене одредаба усклађених с правом Европске уније, према Националном програму за интеграцију Републике Србије у Европску унију.

У том смислу, Народна скупштина је усвојила измене Закона о осигурању. Тим изменама продужен је рок за раздвајање друштава која пружају и услуге животног и услуге неживотног осигурања до 31. децембра 2013. Такође, Народна скупштина је усвојила измене Закона о обавезном осигурању у саобраћају, којима је почетак примене прописаних најнижих сума осигурања на које може бити уговорено осигурање од аутоодговорности одложен до 13. октобра 2014. године.

Изменама Одлуке о ближим критеријумима и начину обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити продужен је рок до 31. децембра 2013, до када су друштва за осигурање дужна да почну да примењују највишу прописану каматну стопу на све уговоре о животном осигурању у страног валути и с валутном клаузулом.

Ради усаглашавања с новим Законом о тржишту капитала, а уважавајући последице светске економске кризе, Народна банка Србије је донела нову Одлуку о ограничењима појединих депоновања и улагања средстава техничких резерви и највишим износима појединих депоновања и улагања гарантне резерве друштва за осигурање. Прописани облици, као и квалитативни услови за пласман средстава за покриће техничких резерви, укључујући и муниципалне обвезнице, усаглашени су са одредбама Закона. Ради даљег усаглашавања са европском регулативом и унапређења инвестиционог процеса друштава за осигурање, утврђена је обавеза друштва за осигурање да пласира средства за покриће техничких резерви и гарантне резерве у складу с принципом прудентности, водећи рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика, као и обавеза да донесе стратегију и политику за управљање ризицима пласмана средстава.

V.1.4. Планови за 2013. годину

Активности Народне банке Србије ће и у 2013. години бити усмерене у правцу одржавања стабилности сектора осигурања и обезбеђивања услова за развој сектора и функције супервизије, а тиме и обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања, планира се нови контролни циклус, уз предузимање мера с циљем отклањања утврђених незаконитости и неправилности, затим праћење да ли контролисани субјекти извршавају изречене мере, као и праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за осигурање.

За потребе даљег одржавања сигурног и стабилног сектора осигурања, Народна банка Србије ће настојати да развија концепт сталног надзора заснованог на процени ризика на темељима добре и међународно прихваћене праксе. Посебан значај даје се адекватном формирању и улагању техничких резерви, повећању ажурности у исплати штета и поштовању права осигураника и корисника осигурања, едукацији запослених који раде на пословима надзора и у индустрији, одржавању поверења јавности у рад Народне банке Србије путем јавних саопштења и упозорења, као и инсистирањем на транспарентности рада друштава.

Активности Народне банке Србије у 2013. године, усмерене у правцу обезбеђивања услова за развој сектора осигурања, односе се, између осталог, на даље унапређење законске регулативе и њено усклађивање с регулативом Европске уније из области осигурања, сагласно Националном програму за усвајање правних тековина Европске уније из фебруара 2013. У том смислу, а у даљем поступку усаглашавања с правом Европске уније из области услуга осигурања, израђен је Нацрт новог Закона о осигурању, којим су уређена следећа питања: слобода пружања услуга и слобода оснивања (отварање тржишта осигурања), повезана лица и квалификовано учешће, додатни надзор, управљање ризицима и систем интерне контроле, обавеза информисања осигураника, покриће и пласман техничких резерви, престанак дозволе за рад и *fit&proper* критеријуми. По доношењу новог закона, активности Народне банке Србије биће усмерене на обезбеђивање услова за примену закона (доношење подзаконских аката), као и на надзор над спровођењем поступка усклађивања постојећих друштава за осигурање и других субјеката надзора из делатности осигурања са одредбама новог закона.

Обезбеђивање услова за даљи развој сектора осигурања обухватаће: примену Закона о осигурању и Закона о обавезном осигурању у саобраћају; учешће у примени Пројекта осигурања од природних непогода за земље југоисточне и централне Европе (*SECE-CRIF*), активности на приступању Републике Србије Европској унији и СТО; наставак активности на унапређењу комуникације с друштвима, као и на доследној супервизији над друштвима с циљем одржавања стабилности и сигурности сектора; организацију испита за актуаре, посреднике и заступнике у осигурању.

Развој супервизије спроводиће се путем: континуираног ажурирања *CARMEL* показатеља друштава за осигурање; узимања учешћа на супервизорским колецима; подстицања сектора на учешће у развоју стандарда

и одлука у сферама заштите осигураника, управљања, поузданости извештавања, обелодањивања података и управљања ризицима; активне улоге у развоју актуарске професије; перманентне едукације како би се могло одговорити на захтеве нове регулативе Европске уније; семинара у земљи и иностранству и заједничких курсева и сл.

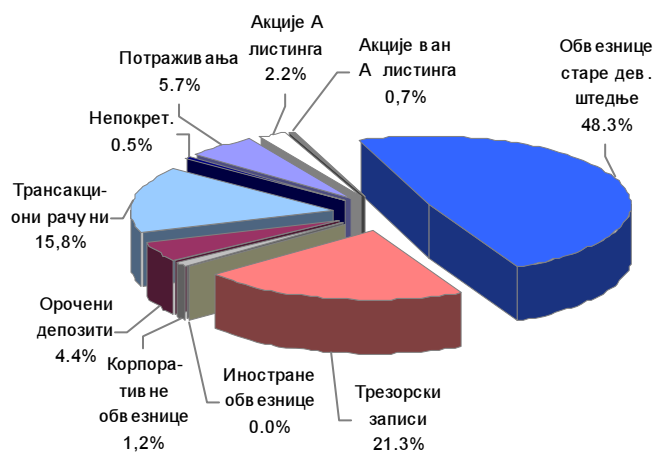
V.2. Тржиште добровољних пензијских фондова

На крају 2012. године на тржишту добровољних пензијских фондова пословало је пет друштава која су управљала имовином девет добровољних пензијских фондова која се водила на рачунима код три кастоди банке. Такође, на тржишту добровољних пензијских фондова услуге информисања пружале су четири банке посредника и око 250 физичких лица (од 429 која имају дозволу Народне банке Србије за обављање ових послова) ангажованих од друштава за управљање и банака посредника за обављање послова информисања о чланству у добровољним пензијским фондовима. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађују са 12 брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано, на шта указује *HHI*, који је на крају 2012. године износио 2.830 поена. Учешће имовине највећег фонда у нето имовини сектора износи преко 40%, док четири највећа фонда заузимају око 96% тржишта.

Нето имовина добровољних пензијских фондова је у сталном порасту. На крају 2012. нето имовина фондова достигла је 16,0 млрд динара и виша је за 28,6% него на крају претходне године.

Графикон V.2.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2012)

Извор: Народна банка Србије.

Према подацима објављеним на крају 2012, сви фондови су остварили позитивне приносе, који су се кретали у распону од 10,1% до 13,7%. Просечан принос на нивоу сектора у 2012. години, мерен приносом индекса *FONDEX*, износио је 12,5%.

Структура имовине добровољних пензијских фондова била је, као и у претходном периоду, прилагођена околностима на финансијском тржишту. На крају 2012, у структури имовине фондова, највеће учешће имају државне ХоВ – чак 69,6%, од чега трезорски записи чине 21,3%, а државне обвезнице 48,3%. Затим следе средства по виђењу са 15,8% учешћа, акције са 2,9% и орочени депозити са 4,4%. У непокретности је уложено око 0,5% имовине фондова.

У страној валути – еврима – налази се 3,7 млрд динара, или 22,7% укупне имовине, а у домаћој валути 12,7 млрд динара, или 77,3% укупне имовине. У односу на претходну годину, валутна структура имовине добровољних пензијских фондова се није знатније мењала.

Појава нових финансијских инструмента, нарочито дугорочних, веома је важна за добровољне пензијске фондове, којима се на тај начин омогућава ефикасније управљање средствима и ризицима, тј. већа диверсификација улагања, у складу са инвестиционим планом сваког друштва. Током 2012. године емитоване су корпоративне обвезнице које су укључене на *Open Market*-у Београдске берзе и чији су емитенти банке. Такође, један добровољни пензијски фонд је у извештајној години први пут инвестирао средства у отворени инвестициони фонд очувања вредности имовине.

Народна банка Србије је, као корисник помоћи из *IPA* фондова, окончала пројекат израде и унапређења приручника за супервизију добровољних пензијских фондова.

Током 2012. године унапређене су инвестиционе политике добровољних пензијских фондова. На тај начин је настављено померање тежишта са широких регулаторно успостављених лимита инвестирања ка прецизније дефинисаним ограничењима, која су успоставила сама друштва за управљање, што је у складу с међународном праксом и што потенцијалним и постојећим члановима омогућава да изаберу фонд у складу са својим циљевима и ограничењима.

Поред континуираног обављања посредне контроле, издата је једна сагласност на уговор о преносу права управљања и, с тим у вези, одузета је једна дозвола за рад и једна дозвола за управљање фондом и издата је једна дозвола за управљање фондом. Обављена је непосредна контрола једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом, издато је 28 сагласности на избор чланова управе друштва за управљање, 14 сагласности на проспекте фондова и две сагласности на текст огласа, као и 196 дозвола за обављање послова информисања о чланству у добровољном пензијском фонду и пословању тог фонда.

Потенцијали за развој пензијских фондова – трећег стуба

На крају 2012. године, 10,39% запослених користило је добровољне пензијске фондове, при чему свега њих 3,17% редовно (месечно) уплаћује доприносе, што указује на велики потенцијал за даљи развој добровољних пензијских фондова (тзв. трећег стуба). Истовремено, изражена је потреба за постојањем и развијањем пензијских фондова, имајући у виду неповољан однос између броја запослених и пензионера, као и неповољну демографску структуру.

Упоредна пракса показује да је у Србији ниско учешће имовине фондова у БДП-у (0,45%), док је у другим земљама знатно више, као на пример у

Пољској (15%), Словачкој (8,4%), Чешкој (6,5%), Естонији (5,2%), Македонији (3,6%) или високоразвијеним земљама попут Холандије (135%), Швајцарске (110%), Велике Британије (95%), Аустралије (93%) и САД (70%). Наведене разлике указују и на велики потенцијал за развој пензијских фондова у Србији.

Међутим, и поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење пензијских фондова заснованих на акумулацији започет релативно касно (2006/2007), као и то да су околности под којима су се добровољни пензијски фондови развијали биле неповољне (економска криза), до сада су постигнути значајни резултати. За наставак развоја у овој области потребно је имати у виду да јасни сигнали о неопходности правовремене штедње за старост, које су грађанима упутили носиоци економске и социјалне политике, позитивно утичу на даљи развој добровољних пензијских фондова. Такође, већом информисаношћу и едукацијом становништва о предностима штедње за старост јача се и свест о потреби да се данас предузму кораци који ће обезбедити додатне приходе у будућности.

V.2.1. Планови за 2013. годину

У току 2013. године, уз редовне послове надзора добровољних пензијских фондова, биће интензивирано спровођење непосредних контрола, а предузимаће се активности у правцу даљег унапређења процеса супервизије, првенствено унапређењем Упутства за супервизију и применом и унапређењем квалитативног и квантитативног модела за оцену ризика у добровољним пензијским фондовима, као и унапређењем инвестиционих политика добровољних пензијских фондова.

V.3. Тржиште финансијског лизинга

V.3.1. Учесници на тржишту

На крају 2012. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 16 давалаца финансијског лизинга. У сектору финансијског лизинга радило је укупно 426 запослених.

Од укупног броја давалаца финансијског лизинга, десет су у већинском власништву страних правних лица, пет у већинском власништву домаћих правних лица, док је код једног даваоца финансијског лизинга удео у власништву домаћег и страног оснивача једнак.

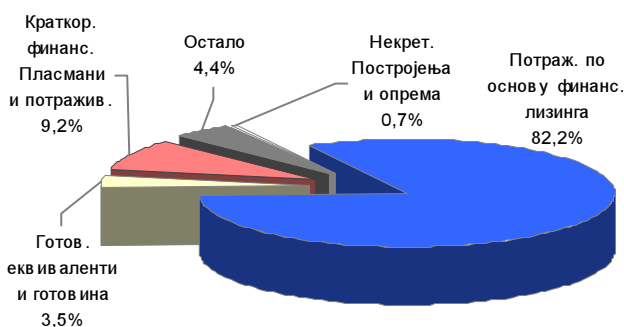
Оснивачи два даваоца финансијског лизинга не припадају финансијском сектору, док су оснивачи осталих давалаца финансијског лизинга банке, чланице банкарских група или друге финансијске институције.

V.3.2. Биланс стања

Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга је на дан 31. децембра 2012. износила 72,0 млрд динара, или за 10,3% мање у односу на 31. децембар 2011. године, када је износила 80,2 млрд динара. У структури укупне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део односи се на потраживања

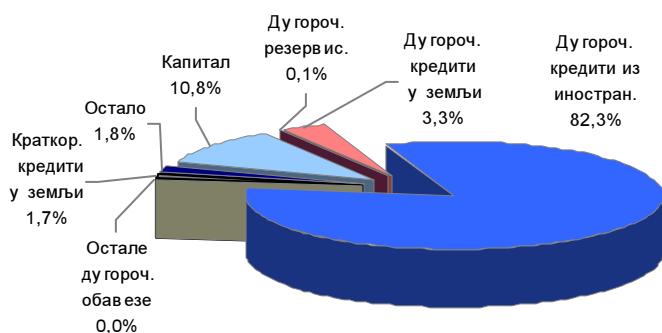
по основу финансијског лизинга (82,2%) и на краткорочна финансијска средства (7,6%). Учешће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи смањило се са 8,7% на 3,5%, између осталог и због укидања обавезе давалаца финансијског лизинга да држе средства резерве.

Графикон V.3.2.1. Структура aktive
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2012)

Извор: Народна банка Србије.

Графикон V.3.2.2. Структура пасиве
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2012)

Извор: Народна банка Србије.

Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се највећи део укупне пасиве односи на дугорочне кредите из иностранства (82,3%). Учешће капитала у укупној пасиви износи 10,8%.

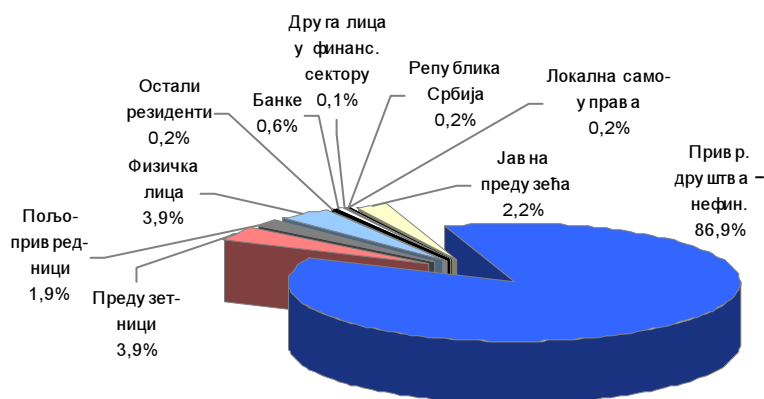
V.3.3. Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију конкурентског тржишта, на шта указује *HHI*, који је са 1.086 у 2011. смањен на 974 поена у 2012. години. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга смањено је са 25,0% у 2011. на 21,5% у 2012. години.

V.3.4. Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (86,9%), док су физичка лица и предузетници у укупним пласманима учествовали са по 3,9%.

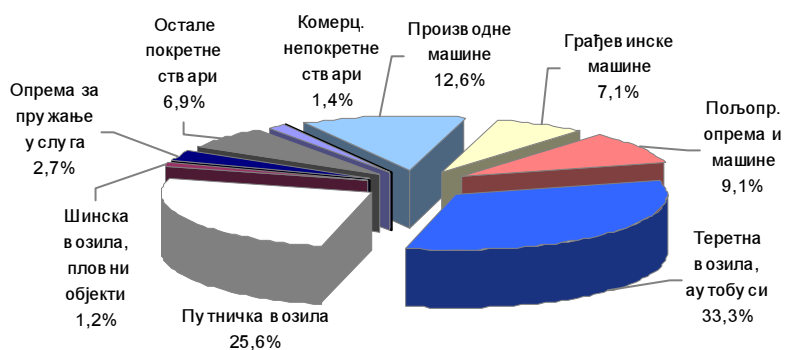
Графикон V.3.4.1. Структура пласмана према
примаоцу лизинга
(на дан 31. 12. 2012)

Извор: Народна банка Србије.

На крају 2012, структуру пласмана према предмету лизинга карактерисало је високо учешће финансирања теретних возила, минибуса и аутобуса, које је износило 33,3% (37,8% у 2011. години). Учесће финансирања путничких возила повећало се са 24,8% у 2011. на 25,6% у 2012. години, док је учешће финансирања производних машина остало исто (12,6%).

Графикон V.3.4.2. Структура пласмана
према предмету лизинга
(на дан 31. 12. 2012)

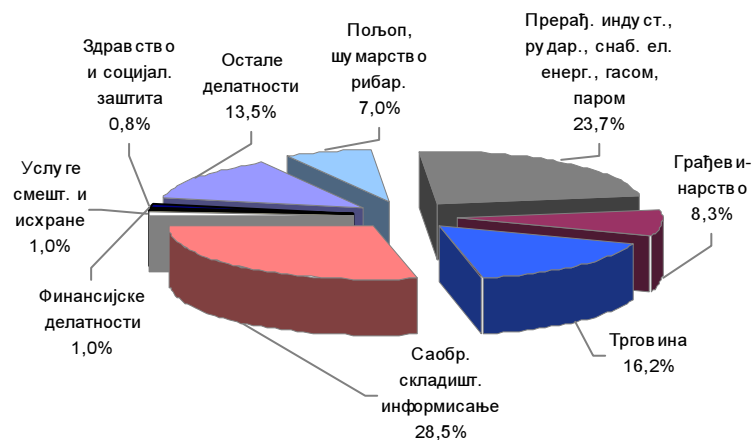

Извор: Народна банка Србије.

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга, највеће учешће имали су сектори саобраћаја, складиштења, информисања и комуникација (28,5%), а затим следе сектор прерађивачке индустрије,

рударства и снабдевања електричном енергијом, гасом и паром и снабдевања водом (23,7%) и сектор трговине (16,2%).

Графикон V.3.4.3. Секторска структура пласмана
по основу финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2012)

Извор: Народна банка Србије.

V.3.5. Биланс успеха

Укупна добит пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2012. години износила је 19,1 млн динара. Укупни приходи и добици су смањени за 10,1%, а укупни расходи и губици за 6,3%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу лизинга, чије се учешће у 2012. години у односу на 2011. годину повећало са 71,3% на 72,6%. Приходи по основу посла лизинга су у структури укупних прихода учествовали са 12,5%.

У оквиру категорије расхода, највеће учешће имали су расходи камата по основу посла лизинга (34,2%), затим следе нето расходи од усклађивања вредности имовине (21,6%), остали трошкови пословања (17,6%) и трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (17,1%).

V.3.6. Регулативна активност и надзор

Народна банка Србије је у току 2012. године, у сарадњи с Министарством финансија и привреде, израдила Нацрт закона о факторингу.

Израђени су и донети следећи подзаконски прописи:

- Правилник о изменама и допунама Правилника о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга.³⁴ Доношењем Закона о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу³⁵,

³⁴ „Службени гласник РС“, бр. 46/2010 и 74/2012.

³⁵ „Службени гласник РС“, бр. 31/2011.

којима је прописано да и непокретне ствари могу бити предмет финансијског лизинга, као и да уговор о финансијском лизингу може да се закључи и на период краћи од две године, указала се потреба да се у том смислу измени и Правилник о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга. Изменама и допунама Правилника о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга прописани су нови рачуни, а појединим рачунима измењени су називи;

- Одлука о подацима које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и начину и роковима достављања тих података с десет прилога.³⁶ Одлука је донета због наведених измена Закона о изменама и допунама Закона о финансијском лизингу (које су утицале на доношење Правилника о изменама и допунама и Правилника о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за даваоце финансијског лизинга), потребе за усклађивањем с тим правилником, као и због новопрописане обавезе давалаца финансијског лизинга да успоставе систем за идентификацију, процену и мерење ризика којима су изложени у свом пословању и обавезе управљања тим ризицима. Поред тога, при изради Одлуке узети су у обзир и захтеви за извештавање представника ЕЦБ-а, у смислу секторског разграничења пласмана по основу финансијског лизинга;

- Одлука о престанку важења Одлуке о обавези давалаца лизинга да држе средства резерве.³⁷ Због измене услова у којима послују даваоци финансијског лизинга у односу на услове под којима су пословали у време када је прописана њихова обавеза о издвајању средстава резерве (потреба да се смање обавезе давалаца финансијског лизинга у контексту континуираног пада њихових пласмана, с једне стране, и занемарљивог учешћа средстава која су се издвајала на посебан рачун код банке, у смислу Одлуке о обавези давалаца лизинга да држе средства резерве, у укупно издвојеним средствима обавезне резерве банака код Народне банке Србије, с друге стране), донета је Одлука о престанку важења Одлуке о обавези давалаца лизинга да држе средства резерве.

V.3.7. Посредни надзор давалаца финансијског лизинга

Народна банка Србије је вршила посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга на основу финансијских извештаја које даваоци финансијског лизинга, у складу са Законом о финансијском лизингу и прописима донетим на основу тог закона, достављају Народној банци Србије.

Поред тога, на основу анализе података из попуњених упитника о примени прописа којима је уређено спречавање прања новца и финансирање тероризма, вршила је посредни надзор над законитошћу пословања давалаца финансијског лизинга.

У вези с проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма, запослени су присуствовали радионицама и семинарима из ове области, укључујући и радионице на којима су учествовали у изради Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма и израдили део који се односи на финансијски лизинг.

³⁶ „Службени гласник РС“, бр. 87/2012.

³⁷ „Службени гласник РС“, бр. 87/2012.

V.3.8. Послови у вези с давањем сагласности

Народна банка Србије је у 2012. години донела 27 решења о давању сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора у 16 давалаца финансијског лизинга.

Израђена су и два решења којима су дате законом прописане сагласности Народне банке Србије у вези са спровођењем и окончањем поступка доброволне ликвидације једног даваоца финансијског лизинга.

V.3.9. Планови за 2013. годину

Активности у 2013. години биће усмерене на:

- иницирање и израду релевантне регулативе у области финансијског лизинга с циљем унапређења лизинг индустрије;
- континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предлагање одговарајуће регулативе;
- континуирани надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга;
- размену информација са организационим деловима који врше супервизију финансијског сектора ради ефикаснијег спровођења консолидоване супервизије учесника у овом сектору;
- побољшање комуникације с даваоцима финансијског лизинга с циљем постизања вишег степена разумевања функције супервизије, као и благовременог прибављања информација од значаја за обављање надзора над пословањем давалаца финансијског лизинга;
- унапређивање кадровских ресурса, првенствено едукацијом и оспособљавањем;
- сарадња са Информационом технологијом у вези с пријемом и обрадом података које даваоци финансијског лизинга достављају Народној банци Србије, тестирањем, верификацијом и евентуалним изменама апликативних решења.

VI. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

VI.1. Готов новац у оптицају

У Републици Србији је у току 2012. у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2012. у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија и привреде – Управе за трезор) готовог новца у износу од 110,5 млрд динара (новчанице и ковани новац), што је за 3,1% мање него на крају 2011.

Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 98,7% (109,1 млрд динара), а на ковани новац 1,3% (1,4 млрд динара). У односу на крај 2011, учешће новчаница у готовом новцу мање је за 0,1%.

Апоенска структура готовог новца у оптицају

Издавање и пуштање у оптицај новчанице апоена од 2000 динара (пуштена у оптицај 30. децембра 2011) било је условљено потребом да се употпуни серија новчаница издања Народне банке Србије, смањи укупна количина новчаница у оптицају, олакша пословање и физичко руковање готовим новцем (бројање, обрада, транспорт, смештај у трезоре и сл.), као и да се смање трошкови израде новчаница. У том смислу, процена је била да ће нови апоен у највећој мери извршити замену новчаница апоена од 1000 динара, чије је учешће у структури новчаница на крају 2011. било доминантно. На крају 2012. у оптицају је било 214,8 млн комада новчаница, што је за 7,8 млн комада, или 3,6%, мање него на крају 2011.

Табела VI.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2011.		31. децембар 2012.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5000 динара	9.547	8,5	9.503	8,7
2000 динара	17	0,0	8.390	7,7
1000 динара	86.610	76,9	76.127	69,8
500 динара	9.324	8,3	8.316	7,6
200 динара	3.417	3,0	3.108	2,9
100 динара	1.970	1,7	1.898	1,7
50 динара	934	0,8	916	0,8
20 динара	509	0,5	523	0,5
10 динара	346	0,3	368	0,3
Укупно:	112.674	100,0	109.149	100,0

Извор: Народна банка Србије.

У укупној вредности новчаница, учешће новчаница апоена од 2000 динара било је 7,7%, учешће новчаница апоена од 5000 динара повећано је у односу на претходну годину за 0,2%, док је у истом периоду смањено учешће новчаница следећих апоена: 1000 динара за 7,1%, 500 динара за 0,7% и 200 динара за 0,1%. Учешће новчаница апоена од 100, 50, 20 и 10 динара остало је на истом нивоу као и претходне године. Дакле, ефекти замене новчаница апоена од 1000 динара апоеном од 2000 динара видљиви су али недовољни, а даљи ефекти замене очекују се у току 2013.

У готовинском платном промету новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара учествују са 93,8% у укупној вредности, док су на крају 2011. апоени новчаница од 500, 1000 и 5000 учествовали са 93,7%.

На крају 2012. у оптицају је било 453,2 млн комада кованог новца, што је за 33,5 млн комада, или 8,0%, више него на крају 2011. Разлог за то је чињеница што се ковани новац због своје мале номиналне вредности (пре свега апоени од 1, 2 и 5 динара) у великој мери губи из оптицаја, тј. нема повратних токова између грађана као крајњих корисника кованог новца и носиоца платног промета који тај ковани новац дистрибуирају у оптицај. Из тог разлога, ради задовољавања потреба готовинског платног промета, Народна банка Србије пушта у оптицај додатне количине кованог новца.

У структури кованог новца, повећано је учешће апоена од 1 динара за 0,6%, апоена од 2 динара за 0,5% и апоена од 5 динара за 1,4%, а смањено учешће кованог новца апоена од 10 динара за 0,9% и апоена од 20 динара за 1,7%.

VI.2. Израда новчаница и кованог новца

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, израђена је додатна количина новчаница свих апоена (100,0 млн). Програм израде новчаница за 2012. реализован је у потпуности. Новчанице апоена од 100, 500 и 2000 динара израђене су с

делимично измењеним обележјима, па су сада идејно решење, дизајн, односно распоред и заступљеност Великог грба Републике Србије уједначени на свим апоенима из постојеће серије новчаница у оптицају.

Такође, за редовне годишње потребе готовинског платног промета израђено је 70,2 млн комада кованог новца свих апоена. Програм израде кованог новца за 2012. годину је, уз дозвољено одступање у односу на дефинисани програм израде, у целости реализован.

VI.3. Експертиза готовог новца

У поступку експертизе новчаница под сумњом да су фалсификати откривено је 5.985 комада фалсификованих новчаница, у укупној вредности од 10,4 млн динара. У односу на 2011, број откривених фалсификата новчаница већи је за 46,9%. У структури откривених фалсификата новчаница, и даље је доминантно учешће апоена од 1000 динара (35,2%), али је у односу на претходну годину учешће тог апоена смањено (за 22,0 п.п.). Истовремено, учешће апоена од 5000 динара је повећано (за 16,8 п.п.) и износи 20,2%. Откривени фалсификати динара учествују у вредности готовог новца у оптицају са 0,009%.

Табела VI.3.1. Преглед откривених фалсификованих новчаница

Врста апоена	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно у 2012.
Комада	1.206	725	2.106	1.561	52	315	12	7	1	5.985
Учешће у %	20,2	12,1	35,2	26,1	0,9	5,3	0,2	0,1	0,02	100,0

Извор: Народна банка Србије.

Анализа је показала да су откривени фалсификати израђени на инк-џет штампачима, ласерским штампачима или фотокопир апаратима у боји (техника копирања). Због такве израде, њихов квалитет је лош, са општим утиском да је реч о фалсификатима лоше и средње израде, осим једног типа фалсификата апоена 1000 динара, који је израђен на заштићеном папиру с кончићима који под УВ светлом флуоресцирају и који спада у фалсификате добре израде. Дакле, нема откривених фалсификата израђених штампарским техникама (дубока, висока и равна штампа), који припадају категорији успешније израђених фалсификата и које је теже разликовати од оригинала (фалсификати добре израде, веома добре израде и опасни фалсификати).

У току септембра започело се са интензивним спровођењем обуке запослених у банкама за послове обраде готовог новца, у складу с прописима о управљању токовима готовине које је Народна банка Србије донела средином године. Обуком је обухваћено око 2.000 запослених у банкама, а најважнији део те обуке односи се на поступак провере аутентичности новца.

VI.4. Пригодни ковани новац

У 2012. није било издавања златног и сребрног пригодног кованог новца поводом догађаја од општег значаја за Републику Србију или догађаја од међународног значаја. Израђен је и пуштен у оптицај ковани новац апоена од 20 динара од оптицајне легуре с ликом Михајла Пупина, чијим издавањем је, осим за потребе задовољавања потреба готовинског платног промета, настављена традиција Народне банке Србије да на кованом новцу овог апоена буду заступљене знамените личности из области науке, културе, историје, политике, спорта и других догађаја који су од значаја за Републику Србију или су од општег значаја.

VI.5. Токови готовог новца

Исплаћено је укупно 617,9 млн комада новчаница и кованог новца у номиналном износу од 393,6 млрд динара. То је у односу на 2011. за 2,2% мања количина (око 13,5 млн комада), а за 2,5% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 9,7 млрд динара).

Примљено је укупно 533,1 млн комада новчаница и кованог новца у номиналном износу од 388,3 млрд динара. У односу на 2011. примљена је за 2,3% већа количина (око 11,8 млн комада), а за 7,6% већи номинални износ новчаница и кованог новца (око 27,5 млрд динара). Није било већих одступања количине и номиналног износа уплата и исплата новчаница у односу на 2011. То се односи и на апоенску структуру уплата и исплата, што све указује на чињеницу да је успостављен уравнотежен и сагледив ток уплата и исплата новчаница како по обиму, тако и по апоенској структури, што је основ за реалне пројекције токова готовог новца у наредном периоду.

Код кованог новца, као и ранијих година, приметна је знатна неравнотежа између уплата и исплата како по количини, тако и по номиналном износу (уплаћено је свега 3,0 млн комада, у номиналном износу од 37,5 млн динара, а исплаћено 79,7 млн комада кованог новца свих апоена, у номиналном износу од 227,6 млн динара). Због те неравнотеже, потреба готовинског платног промета за кованим новцем задовољавала се додатном изградом кованог новца.

VI.6. Обрада и уништај новца

Обрађено је укупно 489,5 млн комада новчаница, у номиналном износу од 350,0 млрд динара. Од тога, 86,0% новчаница издвојено је као подобно за оптицај. У номиналном износу то је чак 92,0%, или 322,3 млрд динара, подобних и 8,0%, или 27,7 млрд динара, неподобних за оптицај. У структури обрађених новчаница настављена је тенденција повећања учешћа новчаница подобних за оптицај у односу на новчанице које су одвојене као неподобне за оптицај, што је још један од показатеља побољшања квалитета новчаница у оптицају и доказ оправданости увођења обраде новчаница на аутоматским системима за обраду новчаница. Коефицијент обрта новца у оптицају (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 1,8.

Уништено је 61,5 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 21,8 млрд динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 23,0. Такође, уништено је и 3.000 комада ваноптицајних новчаница издања Народне банке Југославије, у номиналном износу од 1,6 млн динара, и укупно 4,1 млн комада макулатурних новчаница из производње свих апоена.

Уходан је процес обраде новчаница и кованог новца (уведен крајем 2008), који се сада обавља на три аутоматска система за сортирање, паковање и уништај новчаница *BPS 1040* (два система набављена средином 2008, а један средином 2009), на два аутоматска система за сортирање новчаница *BPS 216* (један набављен средином 2008, а други почетком 2012), као и на раније набављеним и адаптираним аутоматским системима за сортирање и уништај новчаница *ISS 300 P/PS*. Уз набавку још два система за обраду новчаница мањег капацитета обраде, планирану за 2013, процес обраде новчаница биће у целости аутоматизован на начин који ће омогућити дневну ажурност обраде, континуитет у одржавању квалитета новца у оптицају, планирање оптималне израде додатних количина и оптимално управљање залихама новчаница и кованог новца.

VI.7. Планови за 2013. годину

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2013. изради додатна количина од 90,0 млн комада новчаница (с делимично измењеним обележјима за неке од апоена новчаница) и 130,0 млн комада кованог новца. Почеће израда кованог новца апоена од 5 динара на бази челичног језгра пресвученог бакром и месингом, што је већ случај са апоенима од 1 и 2 динара, с незнатно тањом превлаком од бакра и месинга на кованом новцу сва три апоена. Ковани новац апоена од 1, 2 и 5 динара биће израђен са ознаком године ковања „2013“ на лицу – аверсу, док остала обележја остају иста као на ранијим издањима тих апоена кованог новца. Због изузетно високих трошкова израде и мале тражње учесника у готовинском платном промету, у 2013. није предвиђена израда додатне количине кованог новца апоена од 10 и 20 динара.

У наставку спровођења обуке запослених у банкама за обављање послова обраде новца, планирано је да до почетка јула 2013. обуку прође преко 6.000 полазника. Додатна знања и вештине стечене на обуци омогућиће запосленима у банкама да лакше и поузданије утврђују подобност новца за даљи оптицај и тако одржавају добар квалитет новца у оптицају, као и да лакше и поузданије препознају фалсификате новца како би спречили њихову даљу циркулацију у платном промету.

VII. ПЛАТНИ СИСТЕМ

VII.1. Народна банка Србије као оператор платног система

Народна банка Србије је од 2003. године оператор два платна система за процесирање плаћања у динарима у земљи – *RTGS (Real Time Gross Settlement)* система и клиринг система, као и система међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама од јуна 2007, односно фебруара 2008. године. У *RTGS* систему и клиринг систему на почетку године било је 37 учесника – 33 банке, Министарство финансија и привреде, Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, Удружење банака Србије и Народна банка Србије. У току године број банака се смањио за једну, тако да сада у систему међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама учествују 23 уместо 24 учесника, и то: 17 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и пет банака из Босне и Херцеговине.

У области статистичког извештавања, банке су у току 2012. године доставиле извештаје о употреби инструмената плаћања и сервисима који су доступни њиховим клијентима, по методологији ЕЦБ-а. Наведени подаци су објављени у складу с методологијом „Плаве књиге“ („Платни системи и системи за поравнање хартија од вредности у Европској унији“).

Посредством *RTGS* система и клиринг система, у 2012. години је реализовано укупно 198,6 млн плаћања. У укупном броју плаћања, *RTGS* плаћања су учествовала са 70,0%, а клиринг плаћања са 30,0%. Укупан број плаћања је у односу на 2011. годину мањи за 2,0%.

Укупна вредност плаћања у 2012. у *RTGS* систему и клиринг систему износила је 39.701 млрд динара, што је за 15,2% више него у 2011. години. У укупној вредности промета, учешће промета у клиринг систему износило је 1,2%.

У септембру је почео с радом и платни систем клиринга и поравнања директних задужења чији је оператор Удружење банака Србије.

RTGS систем

RTGS систем је систем за поравнање међубанкарских и хитних плаћања у реалном времену по бруто принципу. Посредством RTGS система у 2012. години реализовано је укупно 139,2 млн плаћања, укупне вредности 39.234,4 млрд динара. Највећа месечна вредност промета остварена је у децембру и износила је 4.325,8 млрд динара.

Табела VII.1.1. Вредност промета и број плаћања у RTGS систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

2012.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	9,5	3.337,0	166,9
Фебруар	19	10,5	3.245,5	170,8
Март	22	12,1	3.283,4	149,2
Април	19	11,9	2.965,0	156,1
Мај	21	12,1	2.944,0	140,2
Јун	21	11,6	2.770,8	131,9
Јул	22	11,8	2.984,5	135,7
Август	23	11,5	3.158,5	137,3
Септембар	20	10,8	2.656,8	132,8
Октобар	23	12,7	3.553,0	154,5
Новембар	21	11,8	4.010,2	191,0
Децембар	21	12,9	4.325,8	206,0
Укупно	252	139,2	39.234,4	
			Месечни просек:	Дневни просек:
			3.269,5	156,0

Извор: Народна банка Србије.

Клиринг систем

Клиринг систем је систем за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему по принципу мултилатералног нето обрачуна.

У 2012. години, у клиринг систему је реализовано 59,4 млн плаћања, укупне вредности 467,0 млрд динара. Највећа месечна вредност промета у клиринг систему реализована је у октобру и износила је 44,1 млрд динара.

Табела VII.1.2. Вредност промета и број плаћања у клиринг систему
(промет у млрд RSD, број плаћања у млн)

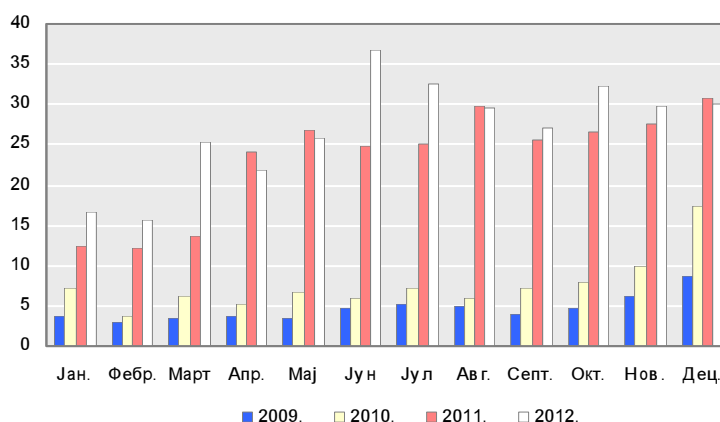
2012.	Број радних дана	Број плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	20	4,9	35,2	1,8
Фебруар	19	4,2	30,6	1,6
Март	22	5,1	38,3	1,7
Април	19	4,8	37,2	2,0
Мај	21	5,4	39,4	1,9
Јун	21	5,0	39,2	1,9
Јул	22	5,2	41,6	1,9
Август	23	5,1	40,9	1,8
Септембар	20	4,6	37,8	1,9
Октобар	23	5,2	44,1	1,9
Новембар	21	4,8	40,0	1,9
Децембар	21	5,0	42,7	2,0
Укупно	252	59,4	467,0	22,2
			Месечни просек:	Дневни просек:
			38,9	1,9

Извор: Народна банка Србије.

Систем међународног клиринга плаћања у девизама

Систем међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама трећи је платни систем чији је оператор Народна банка Србије. Процесира плаћања између банака у Републици Србији у еврима, као и плаћања с банкама из Босне и Херцеговине. Ради ефикаснијег, бржег и јефтинијег платног промета за становништво и привреду, Народна банка Србије је у септембру 2007. године с централним банкама Босне и Херцеговине и Црне Горе потписала Споразум о клирингу међународних плаћања. Трансакције плаћања

Графикон VII.1.1. Вредност промета у међународном клирингу
(у млн EUR)

Извор: Народна банка Србије.

између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини реализују се посредством овог система од фебруара 2008. године, и то по принципу нето обрачуна.

У току 2012. године, у систему међубанкарског и међународног клиринга плаћања у девизама реализована су 39.263 плаћања, чија је укупна вредност 323,6 млн евра. Број плаћања је за 11,0% већи у односу на 2011. годину, а вредност плаћања за 15,8%. Током две последње године евидентан је знатан пораст броја и вредности плаћања.

Расположивост система у 2012. години износила је 100%.

VII.2. Нормативна активност

Нацрт закона о платним услугама и Нацрт закона о коначности поравнања у платним системима и системима за поравнање хартија од вредности крајем јуна 2012. године објављени су на интернет страници Народне банке Србије. Добијене су примедбе и сугестије различитих субјеката, које су у другој половини 2012. разматране. Народна банка Србије је припремила корекције појединих одредаба Нацрта закона о платним услугама, које ће, истовремено са одговорима на питања, бити објављене на интернет страници Народне банке Србије.

Све одредбе Нацрта које ће се примењивати по приступању Републике Србије Европској унији обједињене су у посебан део, а израђен је и део којим се уређују казнене одредбе. Такође, извршена је и измена и допуна прелазних и завршних одредаба.

VII.3. Надгледање платног система

Рад на јачању функције надгледања

У току 2012. године Народна банка Србије је наставила рад на јачању функције надгледања платног система реализацијом акционог плана који је обухватио скуп различитих активности повезаних и груписаних на систематичан начин. У Нацрт закона о платним услугама укључене су одредбе које се односе на регулисање рада платних система и оператора тих система, којима се у правни оквир Републике Србије уводи најбоља пракса земаља Европске уније. На основу одредаба Нацрта закона о платним услугама које се односе на платне системе, припремљене су и радне верзије садржаја подзаконских аката којима се ближе уређују одређени сегменти рада платног система и оператора платног система.

Израђен је коначан Упитник за процену усклађености системски важних платних система с међународно признатим принципима за функционисање тих система, који је у потпуности заснован на стандардима ЕЦБ-а. Упитник обухвата кључна питања на основу којих се процењује управљање финансијским ризицима, оперативним ризиком и другим ризицима који се јављају у раду платних система и представља својеврстан водич кроз овај процес процене. Народна банка Србије је у другој половини године спровела тај упитник и на основу њега урадила процену усклађености *RTGS* система

Народне банке Србије са основним принципима за системски важне платне системе и припремила Нацрт извештаја о процени.

Давање сагласности на измене и допуне оперативних правила рада процесора

У поступку по захтеву процесора платног система у којем се извршавају директна задужења – Удружења банака Србије, за давање сагласности на измене и допуне оперативних правила рада тог система Народна банка Србије је донела решење о давању сагласности на измене и допуне оперативних правила рада за клиринг и обрачун директних задужења по основу овлашћења.

Контрола, овера пријема и наплате овлашћења

Народна банка Србије, у складу с прописима, спроводи поступак контроле, овере пријема и наплате овлашћења по којима су банке дужници и наплату меница по којима су банке дужници, односно авалисти. Током 2012. године контролисано је и оверено 2.901 овлашћење и наплаћено шест меница по којима су банке дужници, односно авалисти.

VII.4. Унапређење процеса управљања оперативним ризиком и обезбеђење континуитета пословања

Процес управљања оперативним ризиком одвија се у складу с процедурама које су дефинисане у 2011. и Општим оквиром за управљање оперативним ризиком, који је додатно унапређен у 2012. години. У склопу унапређења овог процеса, извршена је ревизија постојећих картица ризика и примена идентификованих мера за смањење нивоа ризика. Урађени су и ревизија картица ризика који су идентификовани у 2012. и извештај о изложености Народне банке Србије оперативном ризику. У току је и израда Плана за ублажавање ризика.

Ради унапређења континуитета пословања, у 2012. години је спроведено девет тестова продукционог рада с резервне локације и свеобухватни тест рада с резервне локације у сценарију шире деструкције региона Београда. То је први такав тест у коме је тестиран план за комуникацију с корисницима у кризним ситуацијама, као и део програма за управљање кризом. На тесту је учествовало десет банака.

Сам процес управљања континуитетом пословања унапређен је додатним поступцима при изради кључева и пребацивањем тестирања исправности архива на резервну локацију.

У првој половини 2012. године развијен је план за комуникацију у кризним ситуацијама. Коришћењем тог плана, у оквиру теста рада с резервне локације по сценарију шире деструкције региона Београда, вршена је комуникација, тј. сам план је тестиран у мери у којој је то било могуће. У истом периоду, направљен је програм за управљање кризом у коме су дефинисани основни тимови и детаљни описи активности тих тимова.

VII.5. Планови за 2013. годину

Израдом Предлога закона о платним услугама и Предлога закона о коначности поравнања у платним системима и системима за поравнање хартија од вредности планира се даље унапређење регулативе платног система Републике Србије. На тај начин ће се постићи свеобухватно уређивање пружања платних услуга и издавање електронског новца у Републици Србији, као и коначност поравнања у системски важним платним системима и системима за поравнање ХоВ.

У плану је и одржавање сигурности и стабилности платних система надгледањем њиховог рада и одржавањем високог степена расположивости платних система чији је оператор Народна банка Србије, као и унапређењем процеса управљања оперативним ризиком и континуитетом пословања.

VIII. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

VIII.1. Међународна сарадња

VIII.1.1. Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Сарадња с ММФ-ом одвијала се у оквиру првог разматрања стендбај аранжмана из предострожности (одобрен 2011), као и у контексту разговора о макроекономским кретањима, фискалним мерама и економској политици, која би могла да буде основ за постизање договора о новом аранжману. Сprovedена је процедура прихватања седме измене Статута ММФ-а у оквиру реформе управљања ове финансијске институције.

Након стицања статуса кандидата Републике Србије за чланство у Европској унији 1. марта 2012, интензивирале су активности Народне банке Србије у процесу европских интеграција. Поред припреме прилога за Годишњи извештај Европске комисије о напретку Републике Србије у процесу придруживања Европској унији и наставка институционалне сарадње у виду Унапређеног сталног дијалога (*Progress Report*), Народна банка Србије је у току 2012. учествовала и у изради стратешких докумената које припремају све земље кандидати за чланство у Европској унији, пре свега Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније за период 2013–2016. и Претприступног економског програма за 2013.

Успешно је настављена реализација двогодишњег *IPA* пројекта под називом „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије“, започетог 1. фебруара 2011. у директној сарадњи са ЕЦБ-ом и уз учешће експерата из 21 централне банке Европског система централних банака. У сарадњи с делегацијом Европске уније у Републици Србији и ЕЦБ-ом, договорено је продужење текућег пројекта до краја 2013. године како би се реализовале три нове пројектне идеје Народне банке Србије: јачање функције финансијске стабилности, унапређење процеса и инфраструктуре информационог система Народне банке Србије и усклађивања рачуноводственог и финансијског извештавања Народне банке Србије са стандардима ЕЦБ-а.

Међународни монетарни фонд

У вези са стендбај аранжманом из предострожности, одобреним Републици Србији у септембру 2011. у износу од 935,4 млн *SDR* (око 1,1 млрд евра), у току фебруара обављени су разговори с мисијом ММФ-а. Констатовано је да је извршење програма за крај 2011. генерално било у складу с циљевима, али да је усвојени буџет одступио од договореног фискалног програма, тако да прво тромесечно разматрање резултата није завршено. Аранжман је закључен до марта 2013.

Наредна посета мисије ММФ-а Београду била је у септембру 2012, када је с представницима Владе анализирано макроекономско стање и актуелна фискална ситуација. Преговори о новом аранжману отпочели су у новембру и договорено је да буду настављени почетком 2013. године како би се постигла потпуна сагласност око фискалног програма. Преговори су се односили и на конкретан макроекономски програм, који би могао да подржи ММФ. Истовремено, биле би обављене и консултације по члану IV Статута ММФ-а, што представља обавезу сваке земље чланице, а подразумева и детаљну анализу економског и финансијског стања на основу које Одбор извршних директора ММФ-а доноси оцену о економској ситуацији земље и адекватности мера економске политике.

У склопу континуиране сарадње и представљања Републике Србије у ММФ-у, у августу су спроведене активности за именовање гувернера Народне банке Србије за гувернера Републике Србије у ММФ-у.

Представници Народне банке Србије учествовали су у априлу на Пролећном заседању и у октобру на Годишњој скупштини ММФ-а и групације Светске банке, као и на заједничком састанку земаља чланица конституенце Швајцарске, када је обележено 20 година од оснивања ове групације.

Поводом спровођења стратегије ММФ-а за јачање финансијских капацитета за помоћ земљама с ниским дохотком, земље чланице позване су да подрже одлуку ове институције, као и да припадајући део ванредне добити од продаје злата пренесу у посебан Фонд за смањење сиромаштва и подстицање привредног раста. Република Србија изјаснила се у априлу 2012. да очекивани припадајући део од око 1,38 млн *SDR* буде пренет у овај фонд, што је реализовано крајем октобра после ступања одлуке ММФ-а на снагу.

Поводом предложене измене Статута ММФ-а о реформи Одбора извршних директора, која има за циљ јачање права представљања земаља у успону и земаља у развоју, припремљен је Нацрт закона о потврђивању предлога. Тај закон је Народна скупштина усвојила у септембру.

Светска банка

Светска банка је у децембру 2011. године одобрила нашој земљи нови програм сарадње под називом „Стратегија партнерства за Србију за период од 2012. до 2015“. С тим у вези, у Народној банци Србије обављени су разговори с представницима Светске банке о будућим програмским зајмовима за реструктурирање јавних предузећа.

По пројекту „Регионални развој Бора“ за микрофинансирање од око 2,5 млн евра преко једне посредничке банке, реализоване су две транше, у

укупном износу од 500.000 евра, кроз 74 кредита. Крајем септембра компонента микрофинансирања Светске банке је затворена, а нереализована средства биће преусмерена.

Подршка коју је Светска банка пружала нашој земљи од 2001. знатно је помогла спровођењу реформи финансијског и приватног сектора, финансирању пројеката у области енергетике, инфраструктуре, образовања, науке, здравства и пензијског система. До краја године укупно су одобрена средства од 1,3 млрд евра (око 1,7 млрд америчких долара), од чега је искоришћено 969,0 млн евра (око 1,3 млрд америчких долара).

Европска унија

СТИЦАЊЕМ статуса кандидата за чланство Републике Србије у Европској унији постигнут је знатан напредак у процесу европских интеграција, чиме се повећао интензитет постојећих и број нових активности Народне банке Србије.

У току 2012. настављена је сарадња с представницима Европске комисије у оквиру Унапређеног сталног дијалога. На секторским састанцима из области унутрашњег тржишта, здравља и заштите потрошача (Београд, 27. и 28. март) и економских и финансијских питања и статистике (Београд, 4. и 5. децембар) представници Народне банке Србије учествовали су у делу који се односи на банкарство, осигурање, либерализацију кретања капитала, платни систем, заштиту корисника финансијских услуга, монетарну политику, платни биланс и кретања спољног дуга, девизни курс, финансијску стабилност и пензијске фондове. За потребе трећег састанка Пододбора за економска и финансијска питања и статистику (Београд, 5. децембар) припремљен је материјал и ажуриран Упитник у вези с регулативом Републике Србије у области слободног кретања капитала.

За потребе Годишњег извештаја Европске комисије о напретку, Народна банка Србије је учествовала у изради прилога из области монетарне политике, платнобилансних кретања, слободе кретања капитала, девизног курса и финансијског сектора. Након објављивања Годишњег извештаја за 2012. (октобар), Влада је 6. децембра усвојила Акциони план за испуњавање препорука садржаних у овом документу. Препоруке за Народну банку Србије односе се на даљи напредак у области платног система, либерализацију кретања капитала, спровођење Базела III, усклађивање с директивом *Solvency II* и европским законодавством о заштити корисника финансијских услуга.

Европска комисија је у 2012. оцењивала и усклађеност прописа Републике Србије (нацрта, предлога и подзаконских аката) из надлежности Народне банке Србије са одредбама прописа Европске уније. У складу са захтевом из марта, припремљене су табеле усклађености за пет прописа који се односе на области осигурања и рачуноводства. Такође, на основу документа Европске комисије *First Priority* из октобра припремљене су и табеле усклађености за још пет прописа из области банкарства, осигурања и платног система.

У децембру су започете и успешно завршене активности Народне банке Србије на изради Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније за период 2013–2016, који ће као стратешки документ на путу Републике Србије ка Европској унији објединити све законодавне и институционалне мере. У оквиру установљеног система тела за координацију

Републике Србије у процесу европских интеграција, Народна банка Србије је као члан девет подгрупа Стручне групе Координационог тела припремила прилоге у оквиру следећих делова Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније: за поглавље 2 – Економски критеријуми (макроекономска стабилност, способност финансијског сектора да усмери штедњу ка продуктивним инвестицијама) и за поглавље 3 – Способност преузимања обавеза из чланства (слободно кретање капитала, финансијске услуге, монетарна политика, монетарна, финансијска, трговинска статистика и статистика биланса плаћања и заштита потрошача).

У складу са обавезом Републике Србије као кандидата за чланство у Европској унији, Народна банка Србије је у децембру започела активности на изради Претприступног економског програма за 2013, документа који пружа увид у текућа макроекономска и фискална кретања и садржи пројекцију макроекономских и фискалних индикатора за наредни трогодишњи период.

У вези са средствима донације Европске уније за развој малих и средњих предузећа, која су 2005. пренета у власништво Републике Србије, Народна банка Србије обавља послове агента. У реализацију Фонда револвинг кредита, поред осам посредничких банака, у 2012. укључене су још две банке. До краја 2012. укупно је реализовано 74,4 млн евра кроз 711 кредита, чиме је омогућено отварање 2.753 радна места.

Европска централна банка

Успешна реализација планираних активности у оквиру *IPA* пројекта „Јачање институционалних капацитета Народне банке Србије“ настављена је и у 2012. Сprovedено је 75 пројектних активности, 50 експертских мисија и 25 студијских посета у 11 области пословања Народне банке Србије. Захваљујући изузетно добром и конструктивном радном атмосфером, остварено је 16 конкретних пројектних резултата, уз велики број активности посвећених јачању капацитета.

Одбор за управљање пројектом позитивно је оценио напредак у пројекту (*Programme Steering Committee*) и у 2012. усвојио је пет извештаја (*Progress Report*). Екстерни ревизор Европске уније такође је оценио пројекат као успешан, и то у свих пет категорија које су биле предмет ревизије у јулу (значај и структура, ефикасност, ефективност, утицај и одрживост).

Народна банка Србије је, у сарадњи с делегацијом Европске уније у Републици Србији и ЕЦБ-ом, договорила продужење текућег пројекта до краја 2013. ради реализације три нове пројектне идеје: јачање функције финансијске стабилности, унапређење процеса и инфраструктуре информационог система Народне банке Србије и усклађивања рачуноводственог и финансијског извештавања Народне банке Србије са стандардима ЕЦБ-а. Почетком децембра Управни одбор ЕЦБ-а одобрио је продужење пројекта, а предстоји потписивање документације између ЕЦБ-а и делегације Европске уније, као и Меморандума о разумевању с Народном банком Србије.

Европска банка за обнову и развој

Континуирана финансијска сарадња Републике Србије са ЕБРД-ом одвија се од децембра 2000. године. ЕБРД је највећи институционални инвеститор у

Републици Србији и до краја 2012. укупно одобрена средства кредита износе 3,0 млрд евра, од чега је искоришћено 2,0 млрд евра.

Извештај ЕБРД-а о транзицији за 2012. са анализом макроекономских кретања и напретком у спровођењу структурних реформи у 33 земље представљен је у Народној банци Србије.

Европска инвестициона банка

ЕИБ је од 2001. Републици Србији одобрила знатна средства за инфраструктурне пројекте, финансијски сектор, развој малих и средњих предузећа, сектор енергетике, здравство, образовање и аутомобилску индустрију. До краја 2012. године укупно је одобрено 3,5 млрд евра, од чега је искоришћено око 2,2 млрд евра.

Кредитне линије за мала и средња предузећа, предузећа средње тржишне капитализације и локалну самоуправу, у оквиру Апекс зајмова ЕИБ-а, реализују се преко Народне банке Србије, као агента Републике Србије. Средства прва три Апекс зајма од 315,0 млн евра у потпуности су искоришћена за финансирање 462 пројекта, захваљујући чему је отворено 3.811 радних места.

Од четвртог Апекс зајма од 250,0 млн евра, из прве транше од 150,0 млн евра у 2012, кроз финансирање 82 пројекта, реализовано је 124,1 млн евра и отворена су 1.163 радна места. Поводом друге транше од 100,0 млн евра, почетком 2012. закључен је финансијски уговор између ЕИБ-а, Републике Србије и Народне банке Србије. Како би пласирала средства крајњим корисницима, Народна банка Србије је, као агент Републике Србије, потписала посредничке финансијске уговоре са 18 финансијских институција (16 банака и два даваоца финансијског лизинга).

Банка за међународне обрачунае

Народна банка Србије је у мају 2012. године постала члан Мреже за унапређење управљања централним банкама у оквиру *BIS-a*, чији је основни циљ размена информација од значаја за ефикасније пословање централних банака. Омогућен је приступ бази података – *eBIS*, која садржи бројне анализе, студије и информације у вези с циљевима и улогом централне банке у спровођењу монетарне политике и обезбеђењу финансијске стабилности.

Народна банка Србије је акционар *BIS-a* са 2.920 акција и учествује на редовним годишњим скупштинама ове институције.

Светска трговинска организација

Народна банка Србије је у току 2012. учествовала у ажурирању плана законодавних активности и припреми коментара на текст Нацрта извештаја Радне групе за приступање Републике Србије СТО. У марту је одржан 12. састанак Радне групе за приступање Републике Србије тој организацији, на коме су учествовали и представници Народне банке Србије.

VIII.1.2. Односи с Париским клубом поверилаца

Настављене су активности у вези са закључењем нових билатералних споразума с повериоцима Париског клуба. Народна банка Србије је учествовала у поступку утврђивања висине дуга, односно усаглашавања текста билатералних споразума с Краљевином Холандијом, Краљевином Норвешком и Руском Федерацијом.

Успешно су реализоване активности Народне банке Србије, као агента државе за сервисирање дуга, на извршавању обавеза према Париском клубу поверилаца.

VIII.1.3. Билатерална финансијска сарадња

Да би се користила бесповратна помоћ коју је Народна Република Кина одобрила Републици Србији у 2011. у вредности 10,0 млн јуана (око 1,1 млн евра), Народна банка Србије је потписала Банкарски аранжман с *China Development Bank Corporation*, а учествовала је и у усаглашавању текста међудржавног споразума о привредно-техничкој сарадњи, који је потписан у новембру 2012, чиме се обезбеђује још једна бесповратна помоћ Србији од десет млн јуана (око 1,2 млн евра).

Спроведене су активности поводом Споразума о зајму између влада Републике Србије и Републике Азербејџан за финансирање пројекта Коридор XI до 300 млн евра, Уговора о зајму за прву фазу Пакет-пројекта *Kostolac-B Power Plant Projects* између Републике Србије и кинеске *Export-Import* банке до 293 млн америчких долара (око 224 млн евра) и Уговора о кредиту између влада Републике Србије и Републике Српске, Босна и Херцеговина, за финансирање развоја железничког транспорта и опремања образовних установа у Републици Српској од 18,9 млн евра и Анекса I овог уговора.

У оквиру примене Споразума о питањима сукцесије, наставило се с реализацијом послова на заједничкој пријави потраживања у ликвидационом поступку над агенцијама Југобанке и Београдске банке у Њујорку коју је Народна банка Србије поднела у име и за рачун држава сукцесора бивше СФРЈ.

Из средстава првог кредита Републике Италије од 33,6 млн евра, по коме је Народна банка Србије агент Републике Србије, малим и средњим предузећима пласирано је на бази револвинга укупно 51,6 млн евра кроз финансирање 153 пројекта крајњих корисника, чиме је отворено 707 радних места. Из средстава другог кредита од 30,0 млн евра, до краја 2012. крајњим корисницима укупно је пласирано седам кредита, у износу од 2,2 млн евра, при чему су отворена 24 радна места. Ради ефикаснијег коришћења средстава, Управни одбор за кредитну линију (представници италијанске и српске стране) разматра измену одређених услова на основу којих посредничке банке одобравају кредите крајњим корисницима.

На основу Оквирног уговора о зајму Немачке развојне банке – *KfW* за доделу појединачних зајмова до 100 млн евра, преко Прокредит банке биће пласирано 40,0 млн евра за пољопривреду, преко Чачанске банке 5,0 млн евра за енергетску ефикасност и обновљиву енергију и преко Комерцијалне банке 30,0 млн евра за пољопривреду и 25,0 млн евра за општинску инфраструктуру.

Донација Краљевине Данске – Програм локалног економског развоја на Балкану (*LEDIB*), у износу од 15,0 млн данских круна (око 2,0 млн евра), реализује се преко НЛБ банке као једине посредничке банке. До краја 2012. укупно је реализовано 59 кредита, у износу од 52,8 млн динара (око 3,8 млн данских круна). Да би се ефикасније користила средства, покренута је иницијатива за спровођење измена и допуна Финансијског споразума с Краљевином Данском које подразумевају укључење нових посредничких банака, примену кредитне линије, поред Нишког, и у остала четири управна округа јужне Србије (Јабланички, Пчињски, Топлички и Пиротски), могућност коришћења кредита у динарима или с валутном клаузулом и продужење реализације кредитне линије до краја 2018. године.

VIII.1.4. Регулаторне активности из области кредитних послова са иностранством и посебних овлашћења Народне банке Србије

Током 2012. спроведене су активности на изради Предлога закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању у делу који се односи на кредитне послове са иностранством (усвојен 15. децембра 2012), а којим је извршена даља либерализација кредитних послова са иностранством.

Усвојеним изменама Закона омогућен је слободан пренос потраживања и дуговања по кредитним пословима са иностранством између резидената и нерезидената, док је правним лицима са учешћем државног капитала за обављање ових послова потребна претходна сагласност Владе. Омогућено је дугорочно задуживање физичких лица у иностранству, као и огранака страних правних лица код нерезидента – оснивача. Поједностављен је поступак пребијања дуговања и потраживања по кредитним пословима са иностранством, које ће се обављати без одобрења министарства надлежног за послове финансија на начин који пропише Народна банка Србије. Такође, извршено је терминолошко усклађивање с дефиницијом кредитних послова са иностранством из Директиве Савета Европске уније 88/361/ЕЕС од 24. јуна 1988. за примену члана 67. Уговора о оснивању Европске уније.

Поред тога, донета је Одлука о ближим условима и начину давања и одузимања сагласности за отварање представништва стране банке у Републици Србији како би се поједноставио поступак добијања сагласности Народне банке Србије за отварање представништва стране банке у Републици Србији и усклађивања са Законом о странцима.

VIII.1.5. Извршавање кредитних обавеза према иностранству

У 2012. године благовремено су сервисиране обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент, као и обавезе по кредитима по којима је Народна банка Србије дужник. Укупно је отплаћено 610,9 млн евра (315,1 млн евра главнице и 295,8 млн евра камате и других трошкова).

Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, коришћено је 205,8 млн евра кредита које су одобриле међународне финансијске организације.

Спроведене су активности на успостављању система консолидованог рачуна трезора и електронске комуникације између Народне банке Србије, као агента Републике Србије, и Министарства финансија и привреде – Управе за трезор.

VIII.1.6. Планови за 2013. годину

Посета мисије ММФ-а Београду, у оквиру консултација по члану IV Статута (последње консултације обављене 2010), планирана је током 2013. године.

У 2013. очекује се ступање на снагу измена Статута ММФ-а о реформи Одбора извршних директора, чиме би био испуњен и последњи услов за реализацију повећања квота у оквиру 14. опште ревизије квота ММФ-а. У складу с тим, а на основу Закључка Владе из 2011, биће реализована уплата повећања квоте Републике Србије у ММФ-у са 467,7 на 654,8 млн *SDR*.

У контексту очекиваног почетка преговора о приступању Републике Србије Европској унији, Народна банка Србије ће, у оквиру установљеног система тела за координацију Републике Србије у процесу европских интеграција, активно учествовати у процесу *screening*-а (анализа усклађености законодавства са европским прописима), као и на међувладиним конференцијама за преговоре у делу из надлежности централне банке, која је заступљена у најмање девет преговарачких поглавља.

Представници Народне банке Србије биће ангажовани и у раду тела основаних за надгледање спровођења Споразума о стабилизацији и придруживању, чије је ступање на снагу најављено у првој половини 2013. године (Литванија ће, као једина преостала земља чланица Европске уније, ратификовати Споразум током пролећног заседања Парламента).

Народна банка Србије ће учествовати у ревизији Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније за 2014, као и у разматрању спровођења првог Претприступног економског програма Републике Србије за 2013.

У погледу продужетка реализације *IPA* пројекта, до краја 2013. планирано је 20 експертских и 17 студијских посета. Праћење свих пројектних активности, као и остварење резултата, биће разматрано на три планирана састанка Одбора за управљање пројектом.

Требало би да до средине 2013. у потпуности буде искоришћена друга транша од 100,0 млн евра четвртог Апекс зајма ЕИБ-а за мала и средња предузећа и предузећа средње тржишне капитализације од 250,0 млн евра. Очекује се и потписивање петог Апекс зајма ЕИБ-а у износу од 500,0 млн евра.

Такође, очекује се да се у току 2013. у реализацију новог кредита Републике Италије од 30,0 млн евра укључе нове посредничке банке, да средства прве транше (15,0 млн евра) буду у потпуности искоришћена, као и да се отпочне с реализацијом друге транше (15,0 млн евра).

Планира се реализација целокупног зајма Немачке развојне банке – *KfW* од 100,0 млн евра за пољопривреду, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије и општинску инфраструктуру.

У вези с донацијом Краљевине Данске – Програм *LEDIB*, планира се спровођење одређених измена Финансијског споразума и продужење реализације кредитне линије до краја 2018, која ће, поред Нишког, обухватити и остала четири управна округа јужне Србије. Поред тога, биће омогућено и кредитирање пољопривредних газдинстава, пољопривредника, предузетника и задруга.

Наставиће се са активностима на закључењу споразума с преосталим повериоцима Париског клуба, а очекују се и преговори за регулисање дуга с владама земаља које нису чланице овог клуба.

Ради примене Споразума о питањима сукцесије, представници Народне банке Србије и даље ће активно учествовати на састанцима Комитета за расподелу финансијске активе и пасиве бивше СФРЈ.

Предстоји закључење банкарског аранжмана са овлашћеном руском банком о техничкој процедури књиговодственог евидентирања и отплате дуга по Споразуму између влада Републике Србије и Руске Федерације о одобрењу Републици Србији државног извозног кредита од 800,0 млн америчких долара (око 603,2 млн евра) из јануара 2013, као и банкарског аранжмана са овлашћеном кинеском банком за коришћење бесповратне кинеске помоћи одобрене Споразумом између влада двеју земаља из новембра 2012. у вредности 10,0 млн јуана (око 1,2 млн евра), која ће бити искоришћена кроз пројекте које договоре две владе.

Реализоваће се активности у вези са спровођењем Уговора о зајму (Пројекат железничка станица Београд центар – фаза 1) између АД „Железнице Србије“ и Кувајтског фонда за арапски економски развој од 10,0 млн кувајтских динара (око 27,4 млн евра) из децембра 2012.

VIII.2. Законодавно-правни послови

VIII.2.1. Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2012. години учествовала у припреми Предлога закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, који је, као Уставом Републике Србије овлашћени предлагач, непосредно доставила Народној скупштини. Овај закон је Народна скупштина усвојила у новембру 2012. године³⁸.

Народна банка Србије учествовала је, такође, у припреми следећих нацрта и предлога закона, односно давала је мишљења на те нацрте и предлоге: Нацрт закона о платним услугама и платним системима, Нацрт закона о коначности поравнања у платним системима и системима за поравнање хартија од вредности, Предлог закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, Нацрт закона о измени Закона о платном промету, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању, Нацрт закона о преузимању имовине и обавеза одређених банака ради очувања стабилности финансијског система Републике Србије, Нацрт закона о затезној камати, Нацрт закона о роковима измирења новчаних обавеза, Нацрт

³⁸ „Службени гласник РС”, бр. 106/12.

закона о осигурању, Нацрт закона о измени Закона о осигурању, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о обавезном осигурању у саобраћају, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о тржишту капитала, Нацрт закона о јавним набавкама, Нацрт закона о факторингу, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о здравственој заштити, Нацрт закона о ревизији, Нацрт закона о рачуноводству, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица, Нацрт закона о потврђивању Предлога измене Статута ММФ-а о реформи Одбора извршних директора, Нацрт закона о потврђивању Уговора о зајму за кредит за повлашћеног купца за прву фазу Пакет-пројекта *Kostolac-B Power Plant Projects* између Владе као зајмопримца и кинеске *Export-Import* банке као зајмодавца, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему, Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2012. годину и Нацрт закона о буџету за 2013. годину.

Народна банка Србије је у 2012. години донела 51 подзаконски акт који се објављује у „Службеном гласнику РС”, и то 47 одлука, три упутства и један правилник. Овим прописима обухваћени су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- *монетарни систем и политика* (утврђивање главних операција на отвореном тржишту, обавезна резерва, каматне стопе које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, начин обрачуна, наплате и плаћања камате Народне банке Србије, услови и начин обављања своп куповине и своп продаје девиза између Народне банке Србије и банака, обављање аукцијске спот/своп куповине/продаје девиза између Народне банке Србије и банака, услови одобравања кредита за одржавање ликвидности банака, услови и начин рада девизног тржишта, врсте девиза и ефективног страног новца који се купују на девизном тржишту, услови и начин одобравања банкама краткорочних кредита за ликвидност на основу залогe ХоВ и Програм монетарне политике Народне банке Србије у 2013. години);

- *девизни послови и односи са иностранством* (услови под којима и начин на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству и ближи услови и начин давања и одузимања сагласности за отварање представништва стране банке у Републици Србији);

- *контрола пословања банака* (управљање ризицима банке, класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке и спољна ревизија банака);

- *надзор над делатношћу осигурања* (ограничења појединих облика депоновања и улагања средстава техничких резерви и највиши износи појединих депоновања и улагања гарантне резерве друштва за осигурање, као и ближи критеријуми и начин обрачунавања математичке резерве и резерве за учешће у добити);

- *послови с готовином* (управљање токовима готовине и утврђивање послова платног промета у вези с готовином које може да обавља агент и услови за обављање тих послова, као и издавање и основна обележја и пуштање у оптицај кованог новца апоена од 1, 2, 5, 10 и 20 динара и новчаница апоена од 100, 500 и 2000 динара);

- *статистика и извештавање* (достављање Народној банци Србије података банака ради праћења девизне штедне положене код банака, подаци о каматним стопама на кредите и депозите банака, извештавање банака,

достављање Народној банци Србије података о имовини и обавезама друштва за осигурање, подаци које давалац лизинга доставља Народној банци Србије и начин и рокови достављања тих података, достављање Народној банци Србије статистичких података о имовини и обавезама давалаца финансијског лизинга и привредних друштава која се баве пословима факторинга и форфетинга);

- *рачуноводствено-финансијски послови* (контни оквир и садржина рачуна у контном оквиру за даваоце финансијског лизинга);

- *јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.*

VIII.2.2. Заступање пред судовима

У току 2012. године, пред Уставним судом Републике Србије водио се један поступак. Пред привредним судовима водило се 28 парничних предмета, пет поступака ликвидације, 41 поступак стечаја, пет извршних поступака и шест поступка по основу привредних преступа. Пред Управним судом у току је био 21 управни спор, док се пред судовима опште надлежности водило 56 парница, 11 ванпарничних поступака, пет извршних поступака и 13 кривичних поступака. Пред иностраним судовима водило се четири парнична поступка и један ванпарнични поступак. У области радних спорова у току је 158 поступака пред судовима опште надлежности у парничном поступку и девет управних спорова.

VIII.2.3. Планови за 2013. годину

Народна банка Србије ће у току 2013. године учествовати у изради закона и других прописа којима ће се уредити област банкарског и финансијског система, а посебну пажњу посветиће изради и припреми закона којима би се уредили платне услуге, укључујући електронски новац и платне системе, коначност поравнања у платним системима и системима за поравнање ХоВ и принудна наплата. Планирано је започињање рада на изради закона којима би се додатно уредило и унапредило пружање средстава финансијског обезбеђења. Предузеће се, поред тога, одговарајуће мере усмерене ка унапређењу послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа Европске уније, а даље ће се развијати и послови заступања Народне банке Србије пред судовима.

VIII.3. Заштита корисника финансијских услуга

У току 2012, Народна банка Србије поступала је по обавештењима – приговорима, посредовала у решавању спорних односа и спроводила активности усмерене на информисање и едукацију корисника финансијских услуга.

Доношењем Закона о заштити корисника финансијских услуга (5. децембар 2011), у складу са стандардима и нивоом заштите у Европској унији, као и унапређењем пословне праксе и адекватним информисањем грађана, унапређене су активности које су у надлежности Народне банке Србије, а тиме је и знатно повећан број обавештења у току 2012.

Како је Законом предвиђена обавеза давалаца финансијских услуга да своје пословање ускладе са одредбама овог закона, у поступцима по обавештењима корисника финансијских услуга утврђено је да постоје незаконитости у раду две банке, због чега је Народна банка Србије донела решења којима је наложено отклањање утврђених незаконитости. Истим решењима изречене су и новчане казне.

Народна банка Србије је у току 2012. објављивала тромесечне извештаје о активностима у области заштите и едукације корисника финансијских услуга, као и извештаје о резултатима анкете о кретању каматних стопа банака. Такође, вршене су тромесечне анализе извештаја банака о писаним обавештењима клијената и захтевима Народне банке Србије за изјашњења по приговорима клијената, а спроведена је и Анкета о начину организовања и спровођења активности које се односе на поступање финансијских институција по приговорима.

Табела VIII.3.1.1. Број обавештења по даваоцима финансијских услуга у 2012.

Даваоци финанс. услуга	Јан.	Феб.	Март	Апр.	Мај	Јун	Јул	Авг.	Септ.	Окт.	Нов.	Дец.	Укупно	У %
Банке	127	160	134	127	127	100	104	132	115	138	118	131	1.513	85,1
Друштва за осигурање	16	15	18	25	24	24	16	14	26	21	26	21	246	13,8
Даваоци лизинга	1	2	0	0	0	0	1	1	3	0	4	4	16	0,9
Друштва за управљање ДПФ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0,1
Остало	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0,1
УКУПНО	144	177	152	152	152	124	121	147	144	159	148	157	1.777	100

Извор: Народна банка Србије.

VIII.3.1. Поступање по обавештењима

У току 2012. примљено је 2.617 обавештења и преурањених обавештења с приговорима на рад финансијских институција, што је за 39% више него у 2011. години.

Обавештења

У току 2012. примљено је 1.777 обавештења, или 58,4% више него у 2011. години. Највећи број обавештења (1.513 обавештења, или 85,1%) односио се на рад банака, што је за 77% више у односу на претходну годину. Од укупног броја обавештења на рад банака, највећи број односио се на кредите (61,1%), текуће рачуне (17,3%) и платне картице (12,4%).

На рад друштава за осигурање упућено је 246 обавештења – приговора, што је незнатно више у поређењу са 2011. Највећи број приговора односио се на аутоодговорност (48%), животно осигурање (16,7%) и каско осигурање (8,5%).

На рад осталих давалаца финансијских услуга упућено је 18 приговора, што чини 1% укупног броја обавештења.

Преурањена обавештења

Преурањеним обавештењима сматрају се сва обавештења која су упућена Народној банци Србије без претходног обраћања одговарајућој финансијској институцији и која су прослеђена надлежним финансијским институцијама на поступање.

У току 2012. примљено је 840 преурањених обавештења, што је за 10% више него у 2011. години. Проценат преурањених обавештења је у односу на укупан број обавештења и преурањених обавештења смањен са 40%, колико је износио у претходној години, на 32%.

Као и у случају обавештења, највећи број преурањених обавештења односио се на рад банака (93,3%), и то у сегменту кредита (50%), текућих рачуна (23%) и платних картица (12%).

VIII.3.2. Посредовање

У току 2012. заказано је 136 поступака посредовања, или 24,9% мање него у претходној години. Имајући у виду и податак да је број обавештења увећан за нешто више од 50% у односу на 2011, може се закључити да се све већи број обавештења завршава у првој фази поступања по обавештењу корисника.

Од укупног броја поступака посредовања по којима је поступак окончан, у 48% случајева је постигнут споразум између финансијских институција и њихових клијената.

Табела VIII.3.2.1 Број поступака посредовања по даваоцима финансијских услуга у 2012.

Даваоци финансијских услуга	У току	Поравнања	Обуставе	Одустанци	Укупно
Банке	11	40	39	0	90
Друштва за осигурање	5	18	23	0	46
УКУПНО	16	58	62	0	136

Извор: Народна банка Србије.

Највећи број поступака посредовања везан је за спорне односе између банака и њихових клијената, и то по основу кредитних послова (37%), текућих рачуна (14%) и платних картица (13%). Када је реч о спорним односима између друштава за осигурање и треће оштећених лица, корисника осигурања и осигураника, највећи број поступака посредовања односио се на аутоодговорност (12%).

VIII.3.3. Одговори на питања и рад Инфо-центра

У току 2012. примљена су 934 питања у вези с финансијским услугама и правима корисника по основу коришћења тих услуга, што је за 34% више него у 2011. години.

Инфо-центар је примио 19.546 позива грађана и 1.171 упит електронским путем. Корисници су највећи број питања постављали у вези с банкарским услугама, мењачким пословима и осигурањем, уколико се изузму питања која су се односила на сервисне информације.

VIII.3.4. Едукативне активности

Ради пружања свеобухватних и разумљивих информација о финансијском тржишту и производима с којима се корисници на овом тржишту сусрећу, израде нових и савремених мултимедијалних и интерактивних едукативних материјала, сталног унапређења онлајн садржаја посвећених финансијској едукацији, одржавања едукативних радионица и трибина широм земље (како би се повећала финансијска писменост грађана, привредника и шире јавности), усвојена је Стратегија развоја финансијске едукације Народне банке Србије за период 2011–2015.

У складу с препорукама Организације за економску сарадњу и развој, у току 2012. први пут је, путем истраживања јавног мњења, обављено мерење финансијске писмености грађана Србије. Истраживање је спровела Агенција за истраживање јавног мњења *Ipsos Strategic Marketing*.

На основу добијених резултата дошло се до закључка да одређене друштвене групе треба да буду боље едуковане, па ће Народна банка Србије наредне едукативне активности усмерити у том правцу.

У току 2012. Народна банка Србије је одржала велики број едукативних трибина на којима су грађанима и привредницима представљени различити производи с којима се сусрећу на финансијском тржишту.

У оквиру редовних едукативних активности, регионалним канцеларијама за финансијску едукацију обратила су се 1.382 грађанина. Највећи број питања односио се на банкарске услуге (54%), посебно на штедњу, рефинансирање кредита, начин обрачуна анuitета, јемство, превремену отплату кредита, поступак у вези с гашењем рачуна, промену каматне стопе, процедуру улагања обавештења на рад банака, активности из делокруга Народне банке Србије и др.

У области осигурања, највећи број питања односио се на осигурање живота, аутоодговорност и осигурање у вези с кредитом.

У току 2012. припремљено је десет новинских чланака о различитим финансијским производима. Теме које су обрађене у овим чланцима односиле су се на осигурање пољопривреде, уступање потраживања, разлике између оперативног и финансијског лизинга, каско осигурање, нове начине безготовинског плаћања, финансијске преваре, гашење неактивних текућих рачуна, кораке које треба предузети пре подизања кредита, начина израчунавања анuitета итд.

Сајт „Твој новац“, који је намењен корисницима финансијских услуга, редовно је ажуриран новим садржајима, као и најавама о планираним едукативним трибинама у градовима широм Србије.

VIII.3.5. Планови за 2013. годину

Народна банка Србије ће и у наредном периоду предузимати активности усмерене на унапређење механизма заштите корисника финансијских услуга и повећање транспарентности услова под којима финансијске институције нуде своје услуге ради јачања поверења грађана у финансијски сектор.

У плану је наставак активности на усклађивању и унапређењу прописа који се односе на заштиту корисника финансијских услуга с прописима Европске уније.

И даље ће се спроводити активности које се односе на испитивање јавног мњења у вези с квалитетом понуде финансијских услуга.

VIII.4. Послови супервизије информационих система

Ради унапређења и успостављања систематичног и обједињеног приступа супервизији информационих система свих финансијских институција које Народна банка Србије надзире, формиран је Центар за супервизију информационих система. Тиме је створена основа за израду заједничке регулативе за све институције које Народна банка Србије надзире, а створене су и основе за успостављање јединственог приступа и методологије рада.

Израђен је Нацрт одлуке о минималним стандардима управљања информационим системом финансијске институције и спроведена је јавна расправа и упознавање финансијских институција с новим подзаконским актом.

Спроведен је Упитник о информационом систему финансијске институције, који представља један од значајних извора информација за детаљно сагледавање стања на тржишту у области информационих система у финансијским институцијама, оцену ризика информационог система којем су те институције изложене, као и за планирање даљих супервизорских активности.

VIII.5. Послови из домена националне платне картице

У оквиру функције управљања системом националне платне картице утврђују се стандарди, процедуре и документација како би се регулисали међусобни односи учесника у *DinaCard* систему. С тим у вези, Народна банка Србије сарађује с банкама чланицама *DinaCard* система на унапређењу пословања и развоју нових производа и сервиса. Прати његов рад са аспекта сигурности свих учесника, дефинише техничке стандарде и процедуре у *DinaCard* систему, управља и надгледа рад централног свича за ауторизацију трансакција у *DinaCard* систему и система за клиринг трансакција у *DinaCard* систему и пружа техничку подршку банкама и процесорима у *DinaCard*

систему. Учествоје и у изради нацрта закона, других прописа и општих аката из области платних картица, сарађује са системима платних картица и другим релевантним институцијама и организацијама у земљи и иностранству ради праћења међународних прописа и иновација из домена пословања картичних система и обавља послове сетлмента за промет по платним картицама у *DinaCard*, *Visa* и *MasterCard* системима.

Од почетка рада (2003. године) па до краја 2012. године, у *DinaCard* систему укупно је остварено близу 200 млн трансакција и скоро 590 млрд динара промета. У 2012. години, број трансакција у систему износио је нешто више од 34 млн, а остварен промет 106 млрд динара. Од тога, 64% трансакција и 33% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Доминантна је употреба дебитних платних картица, којима се оствари преко 90% трансакција и промета.

VIII.5.1. Основне активности

Активности Народне банке Србије у области управљања системом националне платне картице у 2012. години обухватале су:

- Свичинг, клиринг и сетлмент по основу трансакција у *DinaCard* систему; сетлмент по основу трансакција насталих у Републици Србији у *Visa* и *MasterCard* системима платних картица;

- Наставак интензивне сарадње са интернационалним картичним системом *Discover Financial Services*, која је отпочела у 2010. години, на верификацији прихватне мреже у иностранству како би се корисницима *DinaCard* платних картица омогућило несметано коришћење картица на што већем броју продајних места и банкомата ван граница Републике Србије. Почев од децембра 2010, *DinaCard* платна картица користи се у иностранству на прихватним мрежама *Discover*, *Diners Club International* и *PULSE*;

- Рад на пројекту миграције *DinaCard* платних картица с магнетном траком на платне картице с чипом. Испуњени су сви предуслови који банкама и процесорима омогућавају прелазак на чип технологију у *DinaCard* систему. Спроведене активности су обухватале организационе и техничке измене у функционисању *DinaCard* система. Објављене су званичне верзије оперативних правила, техничке спецификације и других пратећих докумената неопходних за сертификацију свих учесника и почетак издавања чип картица и њиховог прихватања на терминалима у земљи. С компанијама *Discover Financial Services* и *Diners Club International* потписан је анекс уговора којим су створени услови за прихватање *DinaCard* картица с чипом у иностранству. У области технолошке инфраструктуре, инсталирана је нова апликација централног свича која омогућава плаћање чип картицама. Извршене су потребне измене софтвера за *DinaCard* клиринг, набављена је опрема и развијен систем за потписивање електронских *EMV* сертификата издаваоца чип картица, као и сви потребни алати за тестирање и сертификацију учесника. Извршене су прве сертификације учесника у систему и потребна тестирања с *Discover Financial Services* мрежама у иностранству;

- Рад на увођењу стандарда за сигурност и заштиту пословања. У складу с међународним стандардима и препорукама, извршен је прелазак на кључеве двоструке дужине у централном свичу, као и код већине банака и процесора. Настављене су активности на тестирању локације за континуитет

пословања и започет је развој система за размену криптованих и електронски потписаних података са учесницима коришћењем квалификованих дигиталних сертификата;

- Праћење европских токова у домену пословања картичних система;
- Рад на развоју могућности плаћања без присуства картице у *DinaCard* систему – увођење нових сервиса плаћања;
- Учешће у пројекту реализације картичног производа намењеног младима. Народна банка Србије је, у сарадњи с Министарством омладине и спорта, учествовала у развоју кобренд производа *DinaCard* платне картице и омладинске картице *EURO ≤ 26*;
- Сарадња с представницима Управе за дигиталну агенду на популаризацији националне платне картице.

VIII.5.2. Планови за 2013. годину

У току 2013. године наставиће се рад на увођењу *EMV* технологије у *DinaCard* систем, као и сарадња с банкама и процесорима на сертификацији за прихватање и издавање *DinaCard* картица с чипом. Такође, наставиће се сарадња с картичним системом *Discover Financial Services* на пољу праћења активности на развоју прихватне мреже у свету, као и на омогућавању прихватања *DinaCard* картица с чипом на *Discover Financial Services* прихватној мрежи.

Интензивираће се рад на примени стандарда за сигурност и заштиту пословања. Планирани су завршетак тестирања приступа локацији за континуитет пословања, прелазак на нови систем размене података, уз коришћење квалификованих сертификата, као и примена додатних мера заштите база података. С обзиром на то да се стандарди за сигурност и заштиту у домену картичног пословања константно унапређују и мењају, у току 2013. године планирана је и евалуација тренутно примењених мера заштите, као и идентификовање делова пословања у којима се оне могу додатно унапредити.

Народна банка Србије наставиће да пружа подршку пројекту омладинске картице кобренд *DinaCard – Euro ≤ 26*, учествује у едукативним активностима намењеним младима, развија алтернативне канала плаћања (путем мобилног телефона и интернета) и др.

VIII.6. Послови принудне наплате

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. Закона о платном промету од 2003. године.

У 2012. је од надлежних органа (Пореске управе, царине, судова, приватних извршитеља и др.) примљено, преконтролисано и евидентирано укупно 314.738 основа за принудну наплату, или за 5% више него у претходној години. Уједно је доносиоцима тих решења враћено укупно 31.020 решења због неисправности. Од укупног броја примљених решења, на дужнике код којих се принудна наплата не спроводи електронски (синдикати, скупштине станара и остали који имају исте матичне бројеве) односи се 665 решења.

Више од половине примљених основа за принудну наплату (56%) чине решења примљена од привредних и основних судова и приватних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан је број примљених решења о одлагању и обустави извршења (укупно 11.479). У структури решења примљених од организационих јединица републичких пореских управа и пореских јединица локалне самоуправе, евидентан је велики број решења о привременим мерама за обезбеђење наплате пореских потраживања забраном пореском обвезнику да новчане обавезе према трећим лицима измирује асигнацијом, цесијом, компензацијом и на други начин (52.190 решења).

Принудна наплата поступа и по решењима судова о отварању, обустави и закључењу стечајног поступка над дужницима. У 2012. примљено је 1.005 решења о отварању, 395 решења о закључењу поступка стечаја и 23 решења о обустави поступка стечаја. Поред тога, на основу Закона о стечају, у току 2012. надлежним судовима достављана су обавештења о правним лицима која су блокирана једну годину и дуже. Укупно је урађено и судовима послато 11.231 обавештење. На основу обавештења достављених судовима за блокирана правна лица, судови су донели и Народној банци Србије доставили решења о отварању и закључењу стечајног поступка за 5.496 правних лица, на основу којих су дужници брисани у принудној наплати.

Како се принудна наплата основа и налога за принудну наплату на терет дужника – клијената банака спроводи разменом електронских порука с банкама и Управом за трезор, у 2012. размењено је укупно 9,2 млн порука.

На захтев странака, Народна банка Србије је у 2012. издала 18.791 потврду о броју дана великвидности, укупном износу блокаде и редоследу одређеног налога у евиденцији неизвршених основа и налога блокираног дужника у принудној наплати, као и других података из базе података. Поред тога, издат је велики број потврда и података по захтеву надлежних државних органа и организација. Такође, дата су 36.772 одговора на упите и захтеве странака упућених писаним путем и преко кол-центра.

Странкама је омогућено да преко веб-странице Народне банке Србије добију одређене податке упитом у Регистар блокираних дужника, Регистар примљених неизвршених решења у принудној наплати и Регистар меница и овлашћења.

У складу с прописима, Народна банка Србије доносиоце решења – привредне, основне судове и извршитеље – свакодневно обавештава о решењима која су извршена у целисти, као и о решењима која нису извршена у року од 15 дана од дана пријема у принудној наплати. Тако је у 2012. судовима достављено 255 обавештења. И поред редовног извештавања о извршењу решења, судови су упутили велики број појединачних захтева за достављање извештаја о спроведеној принудној наплати по решењима која су донели.

Сагласно одредбама Закона о привредним друштвима, Принудна наплата је у 2012. Агенцији за привредне регистре доставила 21.049 захтева за брисање из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Имајући у виду број дужника у принудној наплати, Народна банка Србије је у 2012. спровела свеобухватну контролу досијеа дужника у погледу сређивања и успостављања реалне базе података о дужницима и потраживањима поверилаца од дужника у принудној наплати. Те активности наставиће се и у наредном периоду, мада већина мера није у непосредној

надлежности Народне банке Србије (ликвидација привредних субјеката кроз стечај, гашење радњи и сл.).

Одржан је већи број састанака с Пореском управом и судовима ради решавања конкретних проблема поступања принудне наплате по њиховим налозима, као и разматрања могућности и начина за електронску размену података и електронског повезивања с принудном наплатом. Због тога се приступило реализацији пројекта пријема електронски послатих закључака које приватни извршитељи достављају у принудну наплату са сертификованим електронским потписом. Ради ажурирања података о дужницима у принудној наплати, са Агенцијом за привредне регистре постигнут је споразум око размене података.

Урађен је предлог новог закона којим би се уредили послови принудне наплате, тј. принудна наплата новчаних средстава с рачуна дужника.

У 2012, накнада за извршене услуге принудне наплате наплаћена је у укупном износу од 1,1 млрд динара.

VIII.6.1. Планови за 2013. годину

Започети послови у вези са успостављањем контаката с другим надлежним регистарским органима (надлежна министарства, судови, коморе и сл.) биће настављени и у 2013. години с циљем ефикасније и комплексније размене података о привредним субјектима за чију регистрацију су они надлежни, а који су од изузетног значаја за вршење принудне наплате. Такође, наставиће се активности на нормативној регулативи послова принудне наплате, као и на даљем и свеобухватном електронском повезивању и размени података с доносиоцима решења, пре свега са судовима и пореским управама.

VIII.7. Интерна ревизија

Пракса интерне ревизије релативно је млада у нашој земљи и недовољно развијена, па је стратешко опредељење интерне ревизије у Народној банци Србије да, осим с домаћом регулативом, њен рад буде усклађен и са захтевима међународних стандарда професионалне праксе интерних ревизора међународно признатог Института интерних ревизора и Етичким кодексом професије интерне ревизије.

Народна банка Србије је донела Правилник о интерној ревизији Народне банке Србије којим су дефинисани основни принципи организације и рада, циљеви, задаци, начин рада, методологија и сврха постојања, као и одговорности и овлашћења интерне ревизије.

У току развоја интерне ревизије у Народној банци Србије, због потребе прецизнијег уређења начина рада, израђена је методологија у виду Упутства за рад интерне ревизије.

VIII.7.1. Основне активности

Интерна ревизија у Народној банци Србије независна је у обављању својих послова и за свој рад одговорна је гувернеру и Савету гувернера Народне банке Србије.

Основна улога интерне ревизије је да својом активношћу допринесе што ефикаснијем пословању Народне банке Србије, да идентификује ризике којима је изложена Народна банка Србије било у материјалном или у нематеријалном смислу, као и да вреднује адекватност система интерних контрола који су установили надлежни руководиоци, односно да процени адекватност управљања ризицима, контроле и руковођења у Народној банци Србије.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера Народне банке Србије. Одређивање послова који ће бити предмет ревизије врши се на основу утврђене методологије. Методологија се заснива на идентификовању и процени ризика, прикупљеним мишљењима руководиоца свих организационих јединица Народне банке Србије о ризицима и интерним контролама у пословним процесима из њиховог делокруга, као и на другим релевантним информацијама о ризичним подручјима.

С циљем унапређења пословања Народне банке Србије, обавља се ревизија финансијског извештавања, усклађености пословања, оперативног обављања посла, информационих система и даје се независно мишљење о питањима која су била предмет ревизије. Поред тога, прате се активности у примени препорука датих у извештајима о обављеној ревизији, које имају за циљ да допринесу унапређењу система интерних контрола и квалитета пословања у оквиру Народне банке Србије.

О обављеним ревизијама и сагледавању примене препорука у области интерне ревизије извештавају се руководиоци организационих јединица у којима је вршена ревизија, гувернер, директор Управе за надзор над финансијским институцијама, надлежни вицегувернер, генерални секретар и периодично Савет гувернера Народне банке Србије.

У току 2012. године обављено је укупно 42 активности (редовне ревизије, накнадно сагледавање примене препорука, праћење реализације пројеката и других активности, поновна сагледавања примене препорука које при претходно извршеном сагледавању нису биле адекватно примењене, сагледавања усаглашености књиговодствених података и података из Извештаја о стању нето девизних резерви за потребе ММФ-а и сагледавање усаглашености података из Извештаја о стању нето девизних резерви и Извештаја о ревизији финансијских извештаја Народне банке Србије).

Приликом обављања редовних ревизија у току 2012. године сачињене су и са организационим јединицама усаглашене 103 препоруке, а извршеним сагледавањем примене препорука утврђен је статус за 217 препорука које су дате у претходном периоду, а за које су рокови за примену истекли.

VIII.7.2. Остале активности

У току 2012. године вршено је усклађивање унутрашњих аката који се односе на рад интерне ревизије са изменом Закона о Народној банци Србије и међународним стандардима за обављање професије интерне ревизије.

У току 2012. године, својим учешћем у раду Удружења интерних ревизора Србије, Савета Коморе овлашћених ревизора и Националне комисије за рачуноводство при Министарству финансија и привреде, Народна банка Србије је активно доприносила промовисању професије интерне ревизије у Србији.

VIII.7.3. Планови за 2013. годину

Годишњим планом о обављању интерне ревизија у Народној банци Србије за 2013. годину, који је усвојио Савет гувернера, дефинисани су обим и предмети ревизија које ће бити обављене у организационим јединицама Народне банке Србије. Планирано је укупно 45 активности. Посебна пажња биће посвећена анализи управљања ризицима и начину контроле пословних процеса и функционисања система интерних контрола у оквиру ревизија планираних у контроли пословања банака и осигуравајућих друштава, у пословању с готовином, пословима везаним за информационе системе, финансијско извештавање, набавке и људске ресурсе.

Годишњим планом су утврђене и остале активности. Активности ће, као и до сада, бити усмерене на одржавање усклађености с међународно признатим стандардима професије интерне ревизије и с најбољом праксом других централних банака, а тиме и на унапређење квалитета интерне ревизије и процеса управљања ризиком на нивоу Народне банке Србије. Такође, Народна банка Србије ће радити на прилагођавању своје интерне регулативе у области интерне ревизије са Законом и Статутом Народне банке Србије и усавршавању своје методологије рада с циљем повећања њене ефикасности.

VIII.8. Усклађеност пословања и послови контроле оперативног ризика

VIII.8.1. Активности у вези са усклађивањем унутрашњих општих аката

У току 2012. године у Народној банци Србије донето је 58 унутрашњих општих аката из области: радних односа, унутрашње организације и систематизације, набавки, интерне ревизије, имовине, канцеларијског пословања итд. Од укупног броја, њих 18 донето је како би била извршена централизација послова набавки и реорганизација општих и канцеларијских послова.

На основу анализе унутрашњих општих аката, у Народној банци Србије утврђено је да постоје одређени акти донети на основу прописа који су у међувремену престали да важе, као и унутрашњи општи акти чија су решења превазиђена у пракси, па су из тих разлога стављени ван снаге: Правилник о службеној легитимацији запослених у Народној банци Србије овлашћених за вршење контроле мењачких послова, Упутство о начину коришћења система за снимање телефонских разговора запослених у Народној банци Србије и начину поступања са снимљеним материјалом, Правилник о начину организовања и одржавања састанака и сусрета представника Народне банке Југославије са странцима и Правилник о начину организовања и одржавања састанака у Народној банци Србије.

VIII.8.2. Активности у вези са идентификовањем, проценом и праћењем ризика усклађености пословања

Ради успостављања јединственог и систематичног приступа у управљању ризиком усклађености пословања у Народној банци Србије, спроведене су активности на примени Методологије за идентификацију и процену ризика усклађености пословања, као и обука за руководиоце и запослене за примену ове методологије. Руководиоци организационих јединица доставили су прелиминарне извештаје о пословима који се обављају у организационој јединици којом руководе, као и законе, друге прописе и унутрашње опште акте који се примењују у обављању тих послова. Пружена им је помоћ у сачињавању извештаја о идентификованим и процењеним ризицима усклађености пословања, као и о примењеним, односно планираним мерама за смањење тих ризика. Извршена је анализа тих извештаја и сачињена листа ранжираних ризика усклађености пословања у Народној банци Србије.

У 2012. години спроведена су три поступка испитивања усклађености пословања. Предмет наведених поступака је било испитивање начина на који организационе јединице Народне банке Србије у области супервизије примењују Закон о општем управном поступку и друге прописе којима се регулише управни поступак. Циљ те активности био је да се у Народној банци Србије успоставе предуслови за доследну и једнообразну примену наведених прописа, односно да се непосредним увидом у списе предмета и разговором са запосленима који воде управни поступак идентификују најзначајнији ризици усклађености пословања у решавању управних ствари из области супервизије, као и да се предложи мере за смањење или отклањање тих ризика.

Спроведен је посебан поступак испитивања усклађености пословања у области закључивања уговора Народне банке Србије и праћења њиховог испуњења. Предложене су одговарајуће мере за смањење ризика од неизвршења или неблаговременог извршења уговорних обавеза Народне банке Србије.

Спроведено је више поступака испитивања са одређеном намером (*ad hoc* испитивања): испитивање примене Закона о општем управном поступку приликом доношења управних аката, надзор који Народна банка Србије врши над извршењем прописа у којима су прописани прекршаји и покретање прекршајног поступка, поступање Народне банке Србије у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, заштита података о личности и поступање организационих јединица Народне банке Србије приликом обраде ових података, поступање организационих јединица Народне банке Србије у складу с добијеним мишљењима и тумачењима надлежног министарства или другог органа о примени закона и прописа из њихове надлежности.

VIII.8.3. Активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених

Предузимају се активности усмерене на промовисање и унапређење етичких и професионалних стандарда понашања у Народној банци Србије, који су прописани у етичком кодексу Народне банке Србије – Правилнику о пословном понашању запослених у Народној банци Србије. Унапређује се спровођење прописа о спречавању сукоба интереса, поступање с поклонима

које су запослени примили у вези са обављањем послова у Народној банци Србије и обављање додатних послова и активности.

Спроведене активности су биле усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије и њене функционере произлазе из Закона о Агенцији за борбу против корупције и прописа које је ова агенција донела на основу овог закона (достављање редовног тромесечног извештаја о активностима предузетим ради спровођења Националне стратегије за борбу против корупције и Акционог плана за примену Националне стратегије за борбу против корупције, пријављивање ступања функционера на функцију и престанка функције, достављање копије евиденције о поклонима функционера итд.).

VIII.8.4. Планови за 2013. годину

Народна банка Србије је дужна да своје унутрашње опште акте усклади са Законом о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије у року од три месеца од дана ступања на снагу Статута Народне банке Србије. Планирано је доношење измена и допуна свих аката чије је усклађивање неопходно.

У примени Методологије за идентификацију и процену ризика усклађености пословања планирано је упознавање руководиоца с листом ранжираних ризика усклађености пословања у Народној банци Србије, формулисање и примена мера за смањење идентификованих ризика, организовање и спровођење додатне обуке из области идентификације и процене ризика усклађености пословања и израда апликативног решења за процес идентификације и управљања ризиком усклађености пословања.

Када је реч о поступцима испитивања усклађености, планирано је испитивање усклађености подзаконских аката Народне банке Србије из области супервизије са законима и међусобне усклађености тих аката, као и испитивања усклађености пословања у погледу поступка закључивања уговора, вођења евиденција о закљученим уговорима и праћења испуњења уговора из области радних и имовинско-правних односа.

Планирано је успостављање система који би омогућио поуздано и благовремено одговарање на примљене представке и притужбе физичких и правних лица поднетих Народној банци Србије у вези са обављањем њених функција, тако што ће се регулисати поступања организационих јединица Народне банке Србије по примљеним представкама и притужбама.

Планира се унапређење примене Правилника о пословном понашању запослених у Народној банци Србије и ширење културе усклађености пословања спровођењем обуке запослених ради јачања свести о улози и значају етичких начела која су садржана у етичком кодексу Народне банке Србије.

VIII.9. Информациона технологија

У области информационе технологије у току 2012. године обављене су следеће најзначајније активности:

- израђена су нова апликативна решења и одржаван је постојећи апликативни портфолио;

- пружани су нови и унапређени постојећи информациони сервиси;
- одржаване су и унапређене рачунарске инфраструктуре и радно окружење крајњих корисника.

Уведена су нова и допуњена постојећа апликативна решења за подршку следећим пословним процесима:

- електронско трговање ХоВ;
- котације на међубанкарском новчаном тржишту;
- директно извештавање по кредитним односима;
- показатељи ликвидности банкарског сектора у делу израчунавања просечних вредности билансне активе и билансног капитала;
- пријем података друштава за осигурање о стању имовине и обавеза по секторима;
- евиденција судских спорова;
- испитивање пословне климе у Републици Србији;
- регистар меница и овлашћења.

У оквиру 303 различита типа извештаја, банке и друге финансијске институције су у 2012. години послале, а Народна банка Србије примила и обрадила око 525.000 електронских извештаја са око 60.000.000 ставки. Народна банка Србије је наставила да одржава Регистар ималаца динарских рачуна у платном промету: на крају 2012. године у њему је било 1.673.595 рачуна, од тога 756.624 активна. У Регистру девизних рачуна резидената је на крају године било 247.009 рачуна, од тога 175.399 активних. Од фебруара води се и одржава и Регистар меница и овлашћења, у коме је 3.371.546 меница и 598.132 овлашћења.

Уведени су нови и унапређени постојећи информациони сервиси и одржаване су и унапређене рачунарске инфраструктуре и радно окружење крајњих корисника:

- настављен је процес виртуализације и завршена је изградња бекап локације;
- започета је реализација пројекта реорганизације мрежне инфраструктуре на централној локацији Народне банке Србије и бекап локацији.

Кроз јединствени систем за бележење захтева корисника (*ServiceDesk* апликација), телефонским позивом на број кол-центра или мејлом реализовано је више од 2.000 једноставнијих и преко 6.500 сложенијих захтева интерних корисника и 2.065 захтева екстерних корисника у вези са инсталацијом и одржавањем мењачке апликације.

VIII.9.1. Планови за 2013. годину

Најзначајнији послови у 2013. години које Народна банка Србије у области информационе технологије планира да реализује су: централизација ИТ функција, развој нових апликативних *Business intelligence* решења као подршка процесима одлучивања и израда апликативних решења за подршку пословним процесима, пуштање у рад бекап локације, завршетак пројекта реорганизације рачунарске мреже, технолошко иновирање серверске виртуалне инфраструктуре, унапређење ИТ безбедности, наставак уређивања ИТ процеса и увођење новог корисничког окружења заснованог на софтверу отвореног кода.

VIII.10. Економска истраживања

Доношење одлука Извршног одбора и Савета Народне банке Србије током 2012. године заснивало се на резултатима бројних аналитичких и истраживачких активности, пре свега на анализи текућих макроекономских кретања и њиховим пројекцијама у наредном периоду.

На месечном нивоу је вршена анализа макроекономских кретања и израда показатеља инфлације, месечне пројекције инфлације, као и анализа главних фактора одступања остварења од краткорочне пројекције инфлације. Средњорочне пројекције инфлације су израђиване у тромесечној динамици и представљене члановима Извршног одбора са анализом главних ризика остварења циљане инфлације и утицајем на монетарну политику. На основу резултата анализа, члановима Извршног одбора су предлагане мере монетарне политике. Ради ефикасне комуникације с јавношћу, пројекције инфлације и анализе макроекономских кретања објављиване су у Извештају о инфлацији. На сајту Народне банке Србије објављиван је и пренос прес-конференције поводом Извештаја о инфлацији како би се јавност упознала са основним разлозима доношења конкретних одлука Извршног одбора.

Редовно је праћен утицај инструмената монетарне политике на инфлацију и економску активност путем различитих канала трансмисионог механизма и оцењивана је ефикасност монетарне политике. Посебан акценат био је на анализи монетарних услова, кретањима на девизном тржишту, тржишту новца и капитала, као и на инфлационим очекивањима.

Редовно су анализирана кретања у реалном сектору и на тржишту рада и вршена је средњорочна пројекција економске активности, као и агрегатне тражње и њених компоненти. Процењиван је утицај различитих фактора на кретање економске активности попут лоше пољопривредне сезоне изазване дуготрајном сушом, раста производње у аутомобилској и нафтној индустрији итд. Вршена је анализа и пројекција спољнотрговинских и платнобилансних кретања. Оцењене су детерминанте дефицита текућег рачуна платног биланса на средњи рок и конструисан је индикатор екстерне тражње.

Анализиране су детерминанте фискалне политике, као и ефекти фискалних мера на економску активност и инфлацију. Рађене су пројекције јавног дуга и оцењивана је његова одрживост у средњем року. Анализирани су прилив капитала, кретање спољног дуга и његова одрживост. У редовној, тромесечној динамици, објављивани су Анализа дуга Републике Србије и Извештај о међународној инвестиционој позицији земље. Извршене су оцене оптималног и адекватног нивоа девизних резерви.

Настављено је континуирано праћење дешавања у међународном окружењу, пре свега макроекономских и финансијских показатеља земаља Европске уније и земаља у региону и оцењиван њихов ефекат на Србију. Праћене су и активности других централних банака, с посебним нагласком на мере монетарне политике које су донесене.

Анализиране су детерминанте кредитне активности, макроекономских ефеката субвенционисаних кредита, као и утицај одобравања субвенционисаних кредита привреди на кредитну активност и кретање каматних стопа банака. Анализиран је утицај волатилности курса и каматног диференцијала на степен евроизације, као и тражња за новцем у Србији (*monetary gap* и *monetary overhang*), те *P-star* модел. Такође, рађена је оцена

утицаја кретања монетарних агрегата на потрошачке цене и економску активност, као и оцена утицаја инфлације и девизног курса на инфлациона очекивања финансијског сектора.

При утврђивању инфлационог циља за 2013. и 2014. годину, спроведена је анализа конвергенције цена у Србији ка земљама зоне евра. Такође, праћен је и оцењиван утицај цена хране на волатилност инфлације у Србији и разматране су мере које би могле допринети смањењу нестабилности тих цена.

Истраживачко-методолошки послови обухватали су развој и примену нових методологија за израчунавање реалног ефективног курса динара, оцену бихејвиористичког равнотежног нивоа реалног курса динара у односу на евро и реалног ефективног курса, оцену интензитета притисака на девизном тржишту, развој макроекономског модела *Dixit–Stiglitz* методологије, израду индекса финансијских услова, као и континуирано унапређење мерења и анализе очекивања економских субјеката (унапређење садржаја и побољшање квалитета анкете о инфлационим очекивањима, као и израда методологије за Анкету о кредитима банака).

Потребе за различитим економским анализама изискивале су неопходност даљег унапређења модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије. У том погледу, поједини коефицијенти модела су рекалибрисани, структура модела је ревидирана, а укључене су и нове променљиве како би се добила прецизнија пројекција инфлације, а, самим тим, и већа поузданост модела. Посебан напор уложен је на унапређење анализе кретања цена хране и њиховог моделирања.

Модел за краткорочну пројекцију инфлације, који је развијен у Народној банци Србије, створио је транспарентан и консистентан аналитички оквир за предвиђање месечних стопа инфлације за период до четири месеца унапред. Унапређен је и модел за пројекцију БДП-а. Започет *IPA* пројекат у 2011, који је имао за циљ развијање поменутог модела за предвиђање БДП-а, успешно је завршен крајем 2012. године. Развијени модели су и тестирани приликом последње експертске посете.

Настављене су активности усмерене на унапређење макроекономских анализа, пре свега развој новог модела опште економске равнотеже за високоевроизоване економије с већим фокусом на финансијски сектор. У том смислу, сарадња с централним банкама Чешке и Велике Британије у оквиру *IPA* пројекта показала се изузетно значајном.

Развојем своје истраживачке функције, Народна банка Србије остварује важан предуслов за испуњење основних циљева и задатака из своје надлежности. Активности започете у 2011. години, усмерене пре свега на дефинисање приоритетних праваца истраживања у оквиру Народне банке Србије и јачање њене репутације као престижног центра у области примењених економских истраживања у Србији, региону и свету, настављене су и у 2012. години.

У јуну 2012. одржана је *друга Годишња конференција младих економиста*, с преко 100 учесника и излагачима с водећих европских универзитета. Професори Чарлс Енгел са Универзитета у Висконсину, један од водећих светских макроекономиста, и професор Бојан Јовановић са Универзитета у Њујорку, један од водећих светских економиста, били су главни дискусанти радова, чиме је ова конференција добила светски квалитет и значај.

Настављена је организација *истраживачких семинара*, на којима су до сада учествовали предавачи с водећих универзитета у Европи и САД, као и из других централних банака. Њихови радови објављивани су у водећим међународним часописима из области макроекономије, финансија и економетрије. Истраживачки семинари овог типа од огромног су значаја за подизање стандарда економских истраживања у Србији, а њихов квалитет чини Народну банку Србије препознатљивом у европским размерама и доприноси јачању њеног кредибилитета у међународним оквирима.

У току године иницирано је и завршено више истраживачких пројеката. Пројекат *Анализа детерминанти текућег рачуна платног биланса коришћењем jackknife метода моделског упросечавања* бави се истраживањем краткорочних и средњорочних веза између текућег рачуна платног биланса и широког спектра макроекономских детерминанти у Србији и одабраним земљама централне и источне Европе. Пројекат *Како је криза хипотекарних (сабпрајм) кредита постала глобална: Докази на основу спредова на кредит дифолт свопове пословних банака* предлаже метод основних компоненти за идентификацију заједничких фактора који су утицали на кретање ризика у светском банкарском систему (мереним спредом на банкарске кредит дифолт свопове). Пројекат *Формирање цена на плитком финансијском тржишту* развија оригинални модел и показује да чак и у условима веома плитког тржишта, какво је у Србији, постоји могућност да се фундаментална вредност акција компанија утврди на основу њихових цена на берзи. Пројекат *Канал банкарског кредитирања у евроизованој економији: случај Србије* детаљно анализира канал банкарског кредитирања као дела механизма монетарне трансмисије у Србији коришћењем података на нивоу појединачних банака. Пројекат *Анализа перформанси ЕТФ фондова државног дуга еврозоне* први пут у светској литератури систематски анализира перформансе ЕТФ фондова државног дуга зоне евра. Ти фондови су један од најчешћих инструмената који институционални инвеститори користе за улагања у државне ХоВ. Резултати завршених пројеката објављени су у виду радних папира Народне банке Србије.

Запослени у Народној банци Србије су током године представили своја истраживања на неколико водећих светских конференција попут друге Међународне конференције из области финансија у Москви. Такође, радове су представљали и на више европских универзитета (Јереван, Москва, Минхен, Торино), као и у другим институцијама попут ЕЦБ-а, Централне банка Норвешке и Централне банке Аустрије.

VIII.10.1. Планови за 2013. годину

Ради пружања подршке монетарној политици, наставиће се рад на унапређењу аналитичких и истраживачких активности, као и на професионалном развоју запослених. То ће допринети јачању кредибилитета Народне банке Србије. Транспарентност у раду и ефикасна комуникација с јавношћу и даље ће бити од приоритетног значаја. Кључну улогу имаће главни инструмент комуникације Народне банке Србије с јавношћу – Извештај о инфлацији, друге публикације, стратешки документи и истраживачки радови. Посебан значај имаће презентације стручној и широј јавности, као и организовање и активно учествовање на домаћим и међународним трибинама и дискусијама о монетарној и економској политици.

Један од приоритета у 2013. години биће даље унапређење пројекција Народне банке Србије. Континуирано ће бити унапређивани краткорочни и средњорочни модели за пројекцију инфлације. Наставиће се рад и на усавршавању модела за пројекцију БДП-а, како модела заснованог на индикаторима (који се користи за предвиђање кретања БДП-а и његових компоненти у наредном тромесечју), тако и макроеконометријског модела (који се користи за пројекцију БДП-а и његових компоненти у наредних осам тромесечја). Сарадња са експертима из централних банака Чешке и Велике Британије на развоју модела опште економске равнотеже завршена је у јануару 2013. План је да стручњаци Народне банке Србије наставе даљи рад на развоју и унапређењу овог модела и да га користе у анализама трансмисионог механизма монетарне политике.

У области анализе трансмисионог механизма монетарне политике, наставиће се са оценом ефикасности кредитног канала и канала девизног курса. Такође, планиран је развој истраживања у области инфлационих очекивања. У плану је и развој монетарне анализе с посебним освртом на анализу монетарних индикатора – ценовног јаза, монетарног јаза и вишка и других индикатора добијених на основу анализе тражње за новцем и *P-star* модела.

Наставиће се активности усмерене на даљи развој економских истраживања Народне банке Србије. Подстицаће се објављивање истраживачких радних папира и међународно промовисање резултата тих радова. Неке од наведених анализа биће објављене на веб-сајту Народне банке Србије у виду истраживачких радних папира.

У плану је рад на следећим пројектима: *Непараметрички тест условне квантилне независности с применом на анализу системског значаја појединачних банака* – развија нову статистичку (непараметричку) методологију за тестирање условне квантилне независности која се може применити у низу ситуација, укључујући и анализу системског значаја појединачних банака; *Финансијска глобализација, стабилност мултинационалних банкарских мрежа и режими девизног курса* – проучава стабилност мултинационалних банкарских мрежа, посебно банкарских групација зоне евра и испитује утицај нивоа финансијске међузависности земаља и режима девизних курсева на стабилност ових групација; *Утицај глобалних фактора на кретање девизног курса* – развија нову статистичку методологију за мерење утицаја кретања и новости на светским финансијским тржиштима на курс динара према еврџ; *Детерминанте нивоа евроизације у Србији у кратком и средњем року* – показује да су фактори који утичу на ниво евроизације у Србији веома различити у кратком и средњем року, те дају препоруке како би се ниво евроизације могао смањити у наредном периоду, чиме би се повећала ефикасност монетарне политике Народне банке Србије; *Израчунавање реалног ефективног девизног курса и његових дугорочних детерминанти* – усмерен на унапређење методологије израчунавања и анализе реалног ефективног девизног курса коришћењем дезагрегираних трговинских токова приликом одређивања пондера у корпи валута и применом метода коинтеграције у анализи детерминаната.

VIII.11. Статистика

VIII.11.1. Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије прикупља, обрађује и објављује различите врсте статистичких података у складу са Законом о званичној статистици. Подаци се прикупљају у области монетарне, финансијске, платнобилансне и статистике међународне инвестиционе позиције. Народна банка Србије има активну улогу и у статистици националних рачуна и статистици јавних финансија.

Прикупљањем и објављивањем статистичких података, Народна банка Србије омогућава спровођење економске политике и одржавање финансијске стабилности, извештавање међународних финансијских институција и организација (ММФ, Светска банка, ЕЦБ, Еуростат, СТО, Организација уједињених нација, Организација за економску сарадњу и развој), као и информисање домаће и стране јавности о финансијским и макроекономским кретањима у земљи.

Због финансијске и економске кризе, потреба за системски значајним подацима изузетно се повећала – како у погледу повећања обухвата и нивоа детаљности података, тако и у погледу периодичности и рокова извештавања. Имајући то у виду, фокус статистике Народне банке Србије је у току 2012. године био усмерен на обезбеђивање већег спектра статистичких података, унапређење методологије и стварање ефикаснијег система прикупљања података.

Ради даљег развоја статистичког система и усаглашавања методологија и стандарда, Народна банка Србије сарађује у области статистике с међународним организацијама и институцијама, нарочито са ЕЦБ-ом, Еуростатом, ММФ-ом и *BIS*-ом. Представници Народне банке Србије, за сада у својству посматрача, узимају учешћа у релевантним радним групама и одборима које су организовали Еуростат и *BIS*.

У току 2012. године успешно је окончан *IPA* пројекат у области статистике. Израђен је и усвојен Акциони план за статистичке области у надлежности Народне банке Србије и утврђене су активности које ће бити предузете ради усклађивања с међународно прихваћеним методологијама и праксом Европске уније. У оквиру пројектне области „Статистика“, реализована је помоћ у изради финансијских рачуна Републике Србије и платнобилансне статистике.

У оквиру *IPA* пројекта, извршен је тест слања података платног биланса Еуростату, што је у складу са захтевима *Balance of Payments Vademesum 2011*. У плану је да се повећа број података, као и да се усагласе начини и рокови трансмисије података које би Народна банка Србије редовно слала ЕЦБ-у и Еуростату.

Ради даљег усаглашавања монетарне статистике са европском регулативом, објављено је измењено Упутство о достављању Народној банци Србије података о каматним стопама на кредите и депозите банака. С тим у вези, интензивно се радило на анализи потребних измена постојећег контног оквира за банке.

За потребе израде финансијских рачуна и статистике друштава која се баве осигурањем, објављена је и ступила је на снагу Одлука о достављању Народној банци Србије података о имовини и обавезама друштава за

осигурање с пратећим документима. За потребе израде финансијских рачуна, као и израде статистике небанкарских финансијских институција које се баве пословима позајмљивања новчаних средстава изван банкарског система, објављене су и ступиле су на снагу одлуке о достављању Народној банци Србије података о имовини и обавезама привредних друштава која се баве пословима факторинга и форфетинга и финансијског лизинга с пратећим документима.

Извештавање за потребе монетарне, финансијске, платнобилансне и статистике међународне инвестиционе позиције Народна банка Србије заснива на подацима из директних и индиректних извештаја које добија од финансијских и нефинансијских институција. Током 2012. године Народна банка Србије је наставила с радом на аутоматизацији прикупљања и обраде статистичких података, чиме је обухват и квалитет података повећан, а процес добијања информације убрзан.

VIII.11.2. Планови за 2013. годину

Планира се даље усаглашавање са стандардима Европске уније и најбољом међународном праксом у области монетарне, финансијске, платнобилансне и статистике међународне инвестиционе позиције, у складу са усвојеним акционим плановима. У области статистике платног биланса, акценат ће бити на усклађивању с *Приручником ММФ-а за платни биланс и међународну инвестициону позицију бр. 6* и јачању система директног извештавања. У оквиру даљег развоја система директног извештавања, посебна пажња биће посвећена подизању сигурности у процесу слања података на виши ниво и смањивању трошкова извештавања. У области монетарне и финансијске статистике планира се измена постојећег контног оквира банака, чиме би требало да се задовоље не само међународни стандарди већ и потребе аналитичара.

Планирано је и да се настави с радом на формирању статистика: финансијских рачуна, ХоВ и услова финансирања и пословања малих и средњих предузећа.

Сва планирана унапређења статистичких области биће заснована на стандардима *ESA 2010*, која би требало да ступе на снагу у земљама чланицама Европске уније у септембру 2014. године.

VIII.12. Информисање јавности

VIII.12.1. Односи с јавношћу

Одговорно, континуирано и правовремено информисање шире јавности о пословању и активностима централне банке и у 2012. години је вршено путем редовних активности с медијима, од којих су најважнији саопштења за јавност и одговори на новинарска питања, као и организација интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, прес-конференција, брифинга за новинаре и репортажа.

Дати су одговори на 85 захтева за приступ информацијама од јавног значаја, у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Организовано је шест прес-конференција гувернера, четири презентације за стручну и медијску јавност Извештаја о инфлацији, као и прес-конференције поводом Годишње конференције младих економиста, промоције нове кредитне линије Немачке развојне банке – *KfW* и почетка Краткорочног твининг пројекта о развоју капацитета људских ресурса, а обезбеђена је и медијска подршка трибинама о заштити корисника финансијских услуга, почетку разговора с мисијом ММФ-а током њена два боравка у Србији, као и отварању многобројних изложби које су гостовале у изложбеном простору Народне банке Србије.

VIII.12.2. Активности Центра за посетиоце

Народна банка Србије је у току 2012. године наставила сарадњу с домаћим и страним културним, просветним и научним институцијама, стручним и хуманитарним удружењима, амбасадама и културним центрима. Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје за ширу јавност пратило је 34.098 особа. Традиционално, Народна банка Србије је учествовала у културним манифестацијама „Међународни дан Франкофоније“, „Ноћ музеја“, „Дани европске баштине“, „Фестивал науке“ и „Дани Београда“. Организовала је и манифестацију „Дан отворених врата“ и уступала изложбени простор хола зграде на Славији за организацију 13 манифестација с различитим културним и друштвеним садржајима.

У сарадњи с Матицом српском, уз подршку Министарства спољних послова и Покрајинског секретаријата за културу и јавно информисање Аутономне Покрајине Војводине у Мисији Републике Србије при Европској унији у Бриселу, постављена је изложба „Српски новац од XIII до XXI века“. Такође, у Банци Француске у Паризу отворена је заједничка изложба Народне банке Србије и Банке Француске под називом „Београд–Париз: Приче о једној сарадњи (1886–2012)“.

Центар за посетиоце је током године угостио више званичних делегација из централних банака Црне Горе, Мађарске, Пољске, Чешке, Словеније, Босне и Херцеговине, затим новинаре електронских и штампаних медија, новинаре ветеране, стране студенте, учеснике семинара у Народној банци Србије, као и учеснике програма финансијске едукације младих.

VIII.12.3. Финансијска едукација деце и омладине

У складу са стратешким опредељењем Народне банке Србије да шири број партнерских институција с којима сарађује на пољу финансијске едукације, из године у годину повећава се број предшколских установа, основних и средњих школа, као и факултета с којима сарађује. Такође, настављена је сарадња с мрежом библиотека широм Србије ради промовисања значаја финансијске едукације и ван Београда.

Потврда успешног деловања у овој области јесте и главно признање за изванредан допринос, визионарство и иновативан приступ у области финансијске едукације младих које је Народна банка Србије добила на првом Међународном самиту за финансијску едукацију и инклузију деце и омладине, одржаном у априлу 2012. у Амстердаму, у организацији Међународног покрета за финансијску едукацију деце и омладине.

VIII.12.4. Публикације и веб-сајт

На веб-сајту Народне банке Србије током 2012. године објављени су Годишњи извештај о пословању и резултатима рада, Годишњи извештај о стабилности финансијског система и Годишњи извештај о монетарној политици за претходну годину, као и Полугодишњи извештај о монетарној политици за текућу годину.

Презентације Извештаја о инфлацији у 2012. години емитоване су уживо преко званичног сајта Народне банке Србије (*live stream*). На веб-сајту су објављена месечна издања Статистичког билтена, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника. Такође, на веб-сајту су тромесечно објављивани Анализа дуга Републике Србије и Извештај о динаризацији финансијског система.

Све активности Народне банке Србије од значаја за јавност пропраћене су објављеним саопштењима, информацијама и подацима на званичном веб-сајту и његовим поддоменима.

Сви штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

VIII.12.5. Планови за 2013. годину

Планира се интензивнија промоција изложбених и едукативних активности у јавности, ширење мреже партнера за реализацију едукативних активности и даљи рад на унапређењу и осавремењивању веб-сајта Народне банке Србије.

Такође, планира се успостављање сарадње с Министарством просвете, науке и технолошког развоја на сертификацији приручника за наставу, едукацији наставника и институционализацији програма финансијске едукације ради њиховог увођења у наставни програм у основним и средњим школама, као и иницирање израде Националне стратегије за финансијску едукацију.

Поред тога, планира се успостављање сарадње с Министарством спољних послова с циљем међународне промоције српске културе и баштине.

VIII.13. Организациона структура и људски ресурси

VIII.13.1. Организационе промене и број запослених у 2012. години

У Народној банци Србије су у 2012. години спроведене активности на централизацији послова рачуноводства и финансија и послова у вези са спровођењем поступака набавки и архивског пословања, као и реорганизација послова у одређеним организационим јединицама у седишту и Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер. Поред тога, због потреба процеса и организације рада, у току 2012. године формиране су нове

организационе јединице: Центар за супервизију информационих система и Директорат за економска истраживања и статистику. У складу са Законом о заштити корисника финансијских услуга, Центар за кориснике финансијских услуга променио је назив у Центар за заштиту и едукацију корисника финансијских услуга и измењен му је делокруг. С тим у вези, у филијалама је промењен назив група за информисање и образовање корисника финансијских услуга у групе за едукацију корисника финансијских услуга. У Заводу за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, послови који су се обављали у Центру за квалитет, Центру за развој и Центру за контролу израде готовог новца и других вредности обједињени су у оквиру једне организационе јединице – Центар за развој и квалитет.

VIII.13.2. Квалификациона и старосна структура запослених

Према квалификационој структури, у складу са Законом о високом образовању, на дан 31. децембра 2012. године у Народној банци Србије је било 15 запослених с трећим степеном високог образовања, 883 запослена с другим степеном високог образовања и 223 запослена с првим степеном високог образовања. Са средњим образовањем је било 1.045 запослених, а са основним 60 запослених. У односу на претходну годину, приметан је благ пораст броја запослених с првим, другим и трећим степеном високог образовања и запослених са средњим образовањем, а благ пад броја запослених са основним образовањем.

Ради оптимизације квалификационе структуре, Народна банка Србије је у току 2012. године запослила 26 приправника с другим степеном високог образовања.

Када је реч о старосној структури запослених, као и у претходних неколико година, две најзаступљеније категорије у 2012. биле су категорије између 40 и 50 година (32,5%) и између 50 и 60 година (38,2%). Просечна старост запослених износи 47 година, што је на нивоу из 2011. године.

Табела VIII.13.2.1. Број запослених по квалификационој структури

31. децембар 2012.						
Организациони део	Високо образовање			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	III степ.	II степ.	I степ.			
1	2	3	4	5	6	7
НБС – седиште	13	715	132	395	14	1.269
Филијала у Београду	1	16	8	77	3	105
Филијала у Новом Саду	-	17	10	64	2	93
Филијала у Нишу	-	7	7	18	1	33
Филијала у Крагујевцу	-	11	6	31	2	50
Филијала у Ужицу	-	7	3	18	3	31
ЗИН	1	100	53	398	35	587
Укупно у НБС:	15	873	219	1.001	60	2.168
Извор: Народна банка Србије.						

Од укупног броја запослених на неодређено време, њих 45,53% су мушког, а 54,5% женског пола.

Табела VIII.13.2.2. Старосна структура запослених								
Организациони део	31. децембар 2012.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
НБС – седиште	-	92	311	384	420	62	1.269	46,29
Филијала у Београду	-	1	20	33	49	2	105	48,44
Филијала у Новом Саду	-	1	8	32	48	4	93	50,04
Филијала у Нишу	-	-	2	10	17	4	33	51,12
Филијала у Крагујевцу	-	1	3	8	33	5	50	52,34
Филијала у Ужицу	-	-	1	6	21	3	31	52,74
ЗИН	-	24	82	232	240	9	587	47,59
Укупно у НБС:	-	119	427	705	828	89	2.168	46,94
У %	-	5,49	19,70	32,52	38,19	4,11	100,0	
Извор: Народна банка Србије.								

VIII.13.3. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених и летња пракса студената

Да би допринела унапређењу стручних и професионалних капацитета запослених, као и ефикасности пословних процеса, Народна банка Србије је запосленима омогућила да похађају академске и струковне студије, обуку за стицање различитих професионалних звања и сертификата, као и наставу страних језика. Такође, пружила им је могућност да учествују на семинарима, конференцијама, курсевима и радионицама у земљи и иностранству.

Народна банка Србије је, на основу претходно закључених протокола о пословној сарадњи с централним банкама Босне и Херцеговине, Црне Горе, Албаније и Македоније, организовала 18 узајамних студијских посета, у којима је учествовало 55 запослених у партнерским институцијама. Циљ те сарадње је остваривање заједничких интереса у области професионалног усавршавања запослених путем размене искустава и образовног рада.

У сарадњи с централном банком Немачке, Народна банка Србије је организовала два међународна семинара у Београду из области контролинга и контроле банака, као и један специјализовани семинар о платним системима, који је био намењен само запосленима у Народној банци Србије.

Такође, реализоване су радионице које имају за циљ развој и унапређење личних карактеристика и компетенција запослених.

Табела VIII.13.3.1. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених

2012.	
Вид образовања, усавршавања и стручног оспособљавања	Број запослених
Образовање	
Студије другог степена – мастер и специјалистичке студије	6
Студије трећег степена – докторске студије	5
Стручна обука, лиценце, сертификати	32
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања и конференције у земљи	184
Семинари, радионице, саветовања, студијске посете и конференције у иностранству	387
Семинари у НБС организовани у оквиру билатералне сарадње са страним централним банкама	57
Семинари у НБС организовани ангажовањем екстерних предавача	140
Настава страних језика	262
Интерни тренинзи	67
Стручно оспособљавање	
Обука за приправнике	26
Летња пракса	
Пракса студената универзитета из земље и иностранства у периоду јул–август	26
Извор: Народна банка Србије.	

После спроведеног јавног огласа, у радни однос на одређено време у Народној банци Србије примљено је 26 приправника, који се, уз надзор ментора, стручно оспособљавају током 12-месечног приправничког стажа.

У периоду јул–август, Народна банка Србије је организовала летњу праксу за 22 студента завршних година факултета универзитета у Србији, као и за четири студента који студирају у иностранству.

Ради унапређења политике управљања људским ресурсима, 26. новембра покренут је Краткорочни твининг пројекат у трајању од шест месеци, који је финансирала Европска унија. Пројектом је предвиђено пружање стручно-техничке помоћи у виду анализе и препорука стручњака централних банака Немачке и Чешке Републике.

VIII.13.4. Планови за 2013. годину

У првој половини 2013. године планирано је усклађивање унутрашњих општих аката са изменама Закона о Народној банци Србије и новим Статутом Народне банке Србије, као и унапређење организације и функција управљања људским ресурсима.

Такође, предвиђено је да буду завршене активности на реализацији Краткорочног твининг пројекта за Људске ресурсе и да се, у складу с могућностима, у пракси примене препоруке које буду резултат сарадње у оквиру пројекта.

Планирана је реализација већег броја студијских посета европским централним банкама с циљем размене знања и искустава о унапред утврђеним темама и областима.

Заједно с централним банкама с којима је остварила успешну сарадњу, Народна банка Србије планира да организује стручне семинаре и предавања из области интерне ревизије, усклађености пословања и управљања оперативним ризиком, контроле банака, као и из других области за којима се укаже потреба. Ради унапређења билатералне сарадње која је остварена с централним банкама земаља Европске уније, биће размотрени могући правци даље сарадње.

Народна банка Србије планира да, по једанаести пут, организује летњу праксу за студенте завршних година основних академских студија првог степена у трајању од најмање четири године.

VIII.14. Филијале Народне банке Србије

VIII.14.1. Филијала у Београду

Трезорско и благајничко пословање

Филијала у Београду је у 2012. години, у процесу управљања токовима новца и других вредности, обављала послове пријема и предаје готовог новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, продају пригодног кованог новца, као и замену готовог новца физичким лицима.

Извршено је 4.595 уплата готовог новца од банака, у износу 187,8 млрд динара, и 4.575 исплата банкама, у износу 211,5 млрд динара, што је више него у прошлој години, при чему су исплате забележиле већи раст. Уплате ефективног страног новца од банака су на прошлогодишњем нивоу, док су исплате забележиле знатан пораст и номинално су три и по пута веће од уплата. Од државних органа је примљено укупно 2,8 млн евра, што је за око 10% више него у 2011. години.

Табела VIII.14.1.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет 2012.	Индекс 2012/2011
	2011.	2012.		
Уплате готовог новца банака	176.878.326.146	187.804.097.880	187.804.097.880	106,2
Исплате готовог новца банкама	190.243.518.101	211.517.216.006	211.517.216.006	111,2
Уплате ECH од банака	74.121.435*	73.886.281*	8.402.222.269**	99,7
Уплате ECH од државних органа	2.590.854*	2.855.738*	324.749.671**	110,2
Исплате ECH банкама	154.977.823*	258.815.529*	29.432.061.971**	167,0
УКУПНО			437.480.349.797	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ECH на дан 31. 12. 2012.

Извор: Народна банка Србије.

Филијала у Београду обрађује највећи део готовог новца примљеног од банака на територији Републике Србије (332,5 млрд динара), као и ефективни страни новац (218,8 млн евра).

У структури укупно обрађеног готовог новца, учешће кованог новца од 0,6% преполовљено је у односу на 2011, а број комада обрађеног готовог новца (425,4 млн) мањи је него у прошлој години. Учешће неподобних новчаница које су у поступку обраде поништене и уништене (10,8%) идентично је прошлогодишњем. Укупна вредност поништених и уништених новчаница је 18,4 млрд динара, или 45,6 млн комада новчаница, што одговара прошлогодишњем нивоу.

Број комада обрађених новчаница оптицајног ефективног страног новца за 38,8% је мањи него у 2011. години.

На експертизу, под сумњом на фалсификат, послато је 2.350 новчаница готовог новца и 181 новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала меничне бланкете, у износу 97,3 млн динара; физичким лицима заменила 471.475 комада ваноптицајног новца; имала три продаје пригодног кованог новца, у износу 31.975 динара; примила 82 и издала десет остава (стање остава на дан 31. децембра 2012. године износи 268).

Табела VIII.14.1.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Обрађено		Укупно 2012.	Индекс 2012/2011.
	2011.	2012.		
Обрада готовог новца				
- номинална вредност	348.645.843.728	332.494.994.144	332.494.994.144	95,4
- број комада	456.609.967	425.389.798	425.389.798	93,2
Обрада ЕСН				
- номинална вредност	329.859.465*	218.788.827*	24.880.293.465**	66,3
- број комада	5.515.620	3.373.562	3.373.562	61,2
УКУПНО				
- номинална вредност			357.375.287.609	
- број комада			428.763.360	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунаој по средњем курсу за ЕСН на дан 31. 12. 2012.

Извор: Народна банка Србије.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном електронском базом података која садржи копије извода и налога с рачуна правних лица и радњи, Филијала у Београду је у току 2012. године обрадила 118 захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Од тога, највећи број захтева поднела су физичка лица (54), затим правна лица (40 захтева), док се мањи број односио на републичке органе (24).

У оквиру едукације корисника финансијских услуга, пружане су информације грађанима о финансијским производима и услугама, као и информације о заштити права корисника финансијских услуга.

VIII.14.2. Филијала у Новом Саду

Пословање Филијале у Новом Саду у 2012. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Трезорско и благајничко пословање

У Филијали у Новом Саду остварено је 4.560 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор и 589 трансакција с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 111,5 млрд динара.

Филијала у Новом Саду обрадила је све примљене уплате готовог новца и део готовог новца који су од банака примиле остале филијале Народне банке Србије, у укупном износу од 83,3 млрд динара, што је за 17,1 % више у односу на претходну годину, односно 136,2 млн комада новчаница, или 7,9 % више у односу на број комада новчаница обрађених у 2011. У поступку обраде извршен је поништај 12,6 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 3,2 млрд динара, и издвојено 179 комада новчаница које су послате на експертизу. Такође, обрађен је и сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и осталих државних органа, у укупном износу од 4,3 млн евра.

Поред тих послова, Филијала је, у оквиру благајничког пословања, банкама комисионарима извршила предају меничних бланкета, у номиналном износу од 22,7 млн динара, док је физичким лицима заменила 124.400 комада ваноптицајног папирног и кованог готовог новца за оптицајни новац, у укупном износу од 2,4 млн динара. Такође, физичким и правним лицима у 30 трансакција продато је 116 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних

Табела VIII.14.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет 2012.	Индекс 2012/2011.
	2011.	2012.		
Уплате готовог новца	47.815.851.460	56.496.684.500	56.496.684.500	118,1
Исплате готовог новца	57.824.487.500	44.519.020.000	44.519.020.000	77,0
Уплате ЕСН од банака	80.470.201*	65.498.950*	7.448.429.246**	81,4
Уплате ЕСН од државних органа	4.207.279*	4.271.172*	485.710.419**	101,5
Исплате ЕСН банкама	11.286.450*	22.291.886*	2.534.995.380**	197,5
УКУПНО			111.484.839.545	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу за ЕСН на дан 31. 12. 2012.

Извор: Народна банка Србије.

паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 1,1 млн динара. У посматраном периоду, у Филијали је евидентиран пријем 62 остава и извршено издавање осам остава.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном електронском базом података која садржи копије извештаја с рачуна правних лица и радњи које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, Филијала у Новом Саду је у току 2012. обрадила 43 захтева који се односе на издавање преписа извештаја о променама на тим рачунима. Највећи број захтева поднела су правна лица (27), док се на физичка лица односило 16 захтева. Захтеви су се углавном односили на податке од значаја за остваривање права из пензијско-инвалидског осигурања запослених.

Пружане су информације грађанима о финансијским производима и услугама, као и информације о заштити права корисника финансијских услуга.

VIII.14.3. Филијала у Нишу

Трезорско и благајничко пословање

Филијала у Нишу је у 2012. години у делу управљања токовима готовине, кроз пријем и предају готовог и ефективног страног новца комитентима (банке и државни органи), остварила обим промета у укупној вредности од 150,5 млрд динара.

Табела VIII.14.3.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет 2012.	Индекс 2012/2011.
	2011.	2012.		
Уплате готовог новца	58.808.302.290	62.694.207.000	62.694.207.000	106,6
Исплате готовог новца	63.536.233.574	68.696.833.488	68.696.833.488	108,1
Уплате ЕСН од банака	117.533.926*	134.626.360*	15.309.480.794**	114,5
Уплате ЕСН од државних органа	5.429.790*	4.233.593*	481.436.999**	77,9
Исплате ЕСН банкама	12.907.988*	29.564.212*	3.361.991.929**	229,0
УКУПНО			150.543.950.210	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу ЕСН на дан 31. 12. 2012.

Извор: Народна банка Србије.

Поред наведених послова, Филијала је извршила предају меничних бланкета банкама комисионарима, у номиналном износу од 15,1 млн динара, и замењивала ваноптицајну динарску готовину грађана за оптицајни новац.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном базом података у електронском облику која садржи налоге из извода и извештаје о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, Филијала у Нишу је у току 2012. обрадила 20 захтева који се односе на издавање преписа ових налога и извештаја. Од тога, 12 захтева су поднела правна лица, а осам физичка лица.

Пружане су информације грађанима о финансијским производима и услугама, као и информације о заштити права корисника финансијских услуга.

VIII.14.4. Филијала у Крагујевцу*Трезорско и благајничко пословање*

Филијала у Крагујевцу је у 2012. години у делу управљања токовима готовине, кроз пријем и предају готовог и ефективног страног новца комитентима (банке и државни органи) и откуп и продају ефективног страног новца од физичких лица, остварила промет у укупној вредности од 98,7 млрд динара.

Табела VIII.14.4.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет 2012.	Индекс 2012/2011.
	2011.	2012.		
Уплате готовог новца банака	48.833.342.000	49.521.944.000	49.521.944.000	101,41
Исплате готовог новца банкама	44.323.140.500	37.888.014.000	37.888.014.000	85,48
Уплате ЕСН (EUR по средњем курсу) од банака	34.793.720	65.760.228*	7.478.141.336**	189,00
Исплате ЕСН (EUR по средњем курсу) банкама	24.615.945	32.311.381*	3.674.395.318**	131,26
Уплате ЕСН (EUR по средњем курсу) од државних органа	151.198	148.864*	16.928.561**	98,46
Откуп ЕСН од физичких лица	606.656	673.423*	76.580.519**	111,01
Продаја ЕСН физичким лицима	1.145.543	455.809*	51.833.825**	39,79
УКУПНО			98.707.837.559	

* У еврима.

** У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу ЕСН на дан 31. 12. 2012.

Извор: Народна банка Србије.

Поред тих послова, Филијала је извршила предају меничних бланкета банкама комисионарима, у номиналном износу од 13 млн динара, физичким лицима продала 1.121 менични бланкет, заменила 157.173 комада ваноптицајног новца грађана за оптицајни новац и продавала пригодни ковани новац.

Остали послови

Филијала у Крагујевцу је у 2012. обрадила шест захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Од тога, четири захтева су поднела физичка лица, а два правна лица.

У извештајном периоду Филијала је предузела и многобројне друштвено одговорне активности.

Пружане су информације грађанима о финансијским производима и услугама, као и информације о заштити права корисника финансијских услуга.

VIII.14.5. Филијала у Ужицу*Трезорско и благајничко пословање*

Филијала у Ужицу је вршила пријем и предају готовог и ефективног страног новца банкама, пријем ефективног страног новца од државних органа и пријем и предају јединствених меничних бланкета банкама, продају пригодног кованог новца, као и замену готовог новца физичким лицима.

Банке су у 2012. години на шалтерима Филијале уплатиле готовог новца у износу од 31,5 млрд динара и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 30,7 млрд динара. Уплате и исплате готовог новца у 2012. су у односу на 2011. годину повећане за око 10%. Уплате ефективног страног новца банака су у 2012. године нешто ниже него у 2011, док су исплате повећане.

Табела VIII.14.5.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет 2012.	Индекс 2012/2011.
	2011.	2012.		
Уплате готовог новца банака	28.344.990.500	31.476.136.500	31.476.136.500	111,0
Исплате готовог новца банкама	27.928.462.500	30.706.030.000	30.706.030.000	109,9
Уплате ЕСН од банака	14.911.658*	14.158.363*	1.610.064.971	94,9
Исплате ЕСН банкама	5.365.398*	5.853.243*	665.620.843	109,1
УКУПНО			64.457.852.314	
* У еврима. Извор: Народна банка Србије.				

Филијала је од државних органа примила 38.795 евра, што је 37,2% мање него у 2011. години. Банкама комисионарима је предато меничних бланкета у износу од 9,4 млн динара. У 2012. години је продато 12 комада пригодног кованог новца, у вредности од 42.600 динара. Физичким лицима је замењено 55.618 комада ваноптицајних новчаница и кованица.

Остали послови

С обзиром на то да располаже делимичном електронском базом података, Филијала у Ужицу је у току 2012. обрадила 13 захтева који се односе на издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Од тога, девет захтева су поднела правна лица, а четири физичка лица.

Пружане су информације грађанима о финансијским производима и услугама, као и информације о заштити права корисника финансијских услуга.

VIII.14.6. Планови за 2013. годину

У трезорском и благајничком пословању планирају се даља техничко-технолошка унапређења у области рада с готовином. У 2013. филијале ће наставити да унапређују сарадњу с привредницима. Планира се даље спровођење едукације грађана о финансијским производима и услугама, припрема нових презентација о темама за које грађани показују највише интересовања, присуство на сајмовима и организовање трибина, у складу са исказаним интересовањем за одређене теме.

VIII.15. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

VIII.15.1. Приходи и расходи

Укупни приходи остварени у Заводу за израду новчаница и кованог новца (ЗИН) у 2012. износили су 5,7 млрд динара, што је за 31,2% мање него у 2011. години. Укупни расходи су износили 4,8 млрд динара и били су за 22,6% мањи у односу на 2011.

На смањење прихода и расхода у 2012. у односу на 2011. утицала је знатно нижа тражња за личним документима и регистарским таблицама, тј. производима с цикличном заменом, која је у највећој мери извршена у току

Табела VIII.15.1.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а
(у млн RSD)

	2011.	2012.	Индекс 2012/2011.
Укупни приходи ЗИН-а	8.224,9	5.655,6	68,8
Производи за НБС	693,7	1.109,7	160,0
Производи за домаће тржиште	6.570,4	4.198,2	63,9
Производи за извоз	62,1	99,7	160,6
Остали приходи	898,7	248,0	27,6
Укупни расходи ЗИН-а	6.193,2	4.794,8	77,4
Степен покривености укупних расхода приходима	132,8	118,0	-
Извор: Народна банка Србије.			

2011. године. Након истека рока важења тих производа, с новим циклусом замене може се очекивати нови знатан раст прихода и расхода по том основу.

У односу на финансијски план, остварени приходи су већи за 1,3%, а расходи мањи за 6,3%.

Структура прихода

Највећи приход ЗИН је остварио на домаћем тржишту: 4,2 млрд динара, или 74,2% укупних прихода. Приходи од производа за домаће тржиште мањи су за 36,1% него у 2011. години.

„Ковани производи“, као један од сегмената производа за домаће тржиште, имали су за 81,0% мањи приход у односу на 2011. годину. На такав пад прихода у највећој мери је утицао пад тражње за саобраћајним таблицама.

Приход производног сегмента „вредносни папири“ повећан је за 18,5%, на шта је утицало повећање прихода од продаје следећих производа: контролних маркица за лекове, чекова грађана, бонова и акцизних марки за алкохол. Смањење прихода забележено је код карти за превоз Градског саобраћајног предузећа „Београд“ због увођења „Бус плус“ система, акцизних марки за дуван, лекарских рецепата, здравствених књижица, полиса за ауто-осигурање и осталих штампаних производа.

Производни сегмент „заштићени папири“, који обухвата производе које поручује Министарство унутрашњих послова Републике Србије, забележио је за 31,1% мањи приход у односу на 2011. годину. На то је утицало обустављено издавање неких образаца, као што су „стари“ пасош и „стара“

Табела VIII.15.1.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2011.	2012.	Индекс 2012/2011.
Производи за НБС	693,7	1.109,7	160,0
Новчанице	377,9	745,1	197,2
Оптицајни ковани новац	290,5	353,6	121,7
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали штампани и ковани производи и услуге	25,3	10,9	43,0
Домаће тржиште	6.570,4	4.198,2	63,9
Услуге припреме	-	0,0	-
Ковани производи	1.665,9	317,5	19,1
Вредносни папири	799,2	947,0	118,5
Марке	2,2	1,8	80,3
Заштићени папири	39,8	27,4	68,9
Посебан програм	6,9	3,4	49,6
Остали производи	789,4	725,3	91,9
Персонализација	3.268,8	2.175,8	66,6
Извоз	62,1	99,7	160,6
Остали приходи	898,7	248,0	27,6
Укупни приходи	8.224,9	5.655,6	68,8

Извор: Народна банка Србије.

лична карта. Поред тога, смањена је и продаја образаца пробних возачких дозвола и међународних дозвола за друмски транспорт, разних других дозвола, извода и сл. Продаја образаца путни лист, пограничних пропусница и виза је повећана.

Приход од производног сегмента „персонализација“ смањен је за 33,4% у односу на 2011, пре свега због пада продаје „нових“ пасоша за 30,0% и саобраћајних дозвола за 62,0%, због поменуте цикличне замене докумената. Продаја тела платних картица повећана је за 67,0%.

У 2012. години остварен је приход од „производа за извоз“ у износу од 99,7 млн динара (1,8% укупно остварених прихода), што је за 60,6% више него у 2011.

Интерни приходи, тј. приходи од „производа за Народну банку Србије“, износили су 1,1 млрд динара (19,6% укупно остварених прихода) и већи су за 60,0% од прихода остварених у 2011. години.

Структура расхода

У структури укупних расхода, највеће је учешће расхода по основу материјала (36,1%), амортизације (26,6%) и бруто зарада (21,3%). Расходи по основу материјала и бруто зарада мањи су за 22,7% и 9,8%, респективно, док су расходи амортизације већи за 19,3% у односу на 2011. годину.

Табела VIII.15.1.3. Структура укупних расхода
(у млн RSD)

	2011.	2012.	Индекс 2012/2011.
Материјал	2.239.6	1.730.6	77,3
Утрошена енергија	72.8	39.5	54,2
Производне услуге	800.7	209.5	26,2
Непроизводне услуге	111.8	136.8	122,3
Амортизација	1.070.5	1.277.0	119,3
Остали расходи	765.8	380.3	49,7
Бруто зараде	1.132.0	1.021.1	90,2
Укупни расходи	6.193.2	4.794.8	77,4

Извор: Народна банка Србије.

VIII.15.2. Планови за 2013. годину

Планирани приходи и расходи

ЗИН је у 2013. години планирао укупне приходе у износу од 6,5 млрд динара, а расходе у износу 5,7 млрд динара (укупно с функционалним расходима 6,0 млрд динара).

Планирани приходи у 2013. већи су за 15,7% од прихода остварених у претходној години. У структури доминирају планирани приходи на домаћем тржишту од 5,0 млрд динара (76,9% укупних планираних прихода), док планирани приходи од интерне реализације, тј. приходи од производа за Народну банку Србије, износе 984,0 млн динара (15,0% укупно планираних прихода).

IX. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ
НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ
ЗА 2012. ГОДИНУ

Deloitte д.о.о.
Теразије 8
11000 Београд
Србија

ПИБ 100048772
МБ 07770413

Тел: +381 11 3812 100; +381 11 3812 200
Факс: +381 11 3812 101; +381 11 3812 201
www.deloitte.com/rs

ИЗВЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА

Гувернеру и Савету Народне банке Србије

Обавили смо ревизију приложених финансијских извештаја (страна 3 до 69) Народне банке Србије (у даљем тексту “Банка”), који обухватају биланс стања на дан 31. децембра 2012. године и одговарајући биланс успеха, извештај о укупном резултату, извештај о променама на капиталу и извештај о токовима готовине за годину која се завршава на тај дан, као и преглед значајних рачуноводствених политика и напомене уз финансијске извештаје.

Одговорност руководства за финансијске извештаје

Руководство Банке је одговорно за састављање и објективно приказивање ових финансијских извештаја у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања, као и за интерне контроле које сматра неопходним за састављање финансијских извештаја који не садрже погрешне информације од материјалног значаја, настале услед криминалне радње или грешке.

Одговорност ревизора

Наша одговорност је да изразимо мишљење о приложеним финансијским извештајима на основу обављене ревизије. Ревизију смо обавили у складу са Међународним стандардима ревизије. Ови стандарди налажу усаглашеност са етичким принципима и да ревизију планирамо и обавимо на начин који омогућава да се, у разумној мери, уверимо да финансијски извештаји не садрже погрешне информације од материјалног значаја.

Ревизија укључује спровођење поступака у циљу прибављања ревизијских доказа о износима и информацијама обелодањеним у финансијским извештајима. Одабрани поступци су засновани на просуђивању ревизора, укључујући процену ризика материјално значајних грешака садржаних у финансијским извештајима, насталих услед криминалне радње или грешке. Приликом процене ових ризика, ревизор разматра интерне контроле које су релевантне за састављање и објективну презентацију финансијских извештаја, у циљу осмишљавања најбољих могућих ревизорских процедура, али не у циљу изражавања мишљења о ефикасности система интерних контрола Банке. Ревизија, такође, укључује оцену примењених рачуноводствених политика и вредновање значајних процена које је извршило руководство, као и оцену опште презентације финансијских извештаја.

Сматрамо да су ревизијски докази које смо прибавили довољни и одговарајући и да обезбеђују солидну основу за изражавање нашег мишљења.

Мишљење

По нашем мишљењу, приложени финансијски извештаји истинито и објективно приказују финансијски положај Народне банке Србије на дан 31. децембра 2012. године, као и резултате њеног пословања и токове готовине за годину која се завршава на тај дан, у складу са Међународним стандардима финансијског извештавања.

(наставља се)

Deloitte се односи на Deloitte Touche Tohmatsu Limited, правно лице основано у складу са правом Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске и мрежу његових чланова, од којих је сваки засебан и самосталан правни објекат. Молимо Вас да посетите www.deloitte.com/rs/o-nama за детаљнији опис правне структуре Deloitte Touche Tohmatsu Limited и њених друштва чланице.

Member of Deloitte Touche Tohmatsu Limited

ИЗВЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА**Гувернеру и Савету Народне банке Србије (наставак)***Остало*

Ревизију финансијских извештаја Банке за годину завршену на дан 31. децембра 2011. године обавио је други ревизор, у чијем је извештају од 15. маја 2012. године изражено мишљење без резерви.

Београд, 22. мај 2013. године

Нада Суђић
Овлашћени ревизор

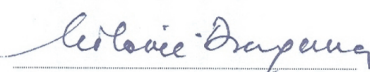
НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2012. године
(У хиљадама динара)

	2012.	2011.
Приходи од камата	17.420.554	18.055.839
Расходи камата	(12.311.701)	(15.840.760)
Нето добитак од камата	5.108.853	2.215.079
Приходи од накнада и провизија	4.239.901	3.504.745
Расходи накнада и провизија	(1.010.023)	(685.522)
Нето добитак од накнада и провизија	3.229.878	2.819.223
Нето (губитак)/добитак по основу промене фер вредности и трговања хартијама од вредности	(1.932.267)	2.118.232
Нето позитивне курсне разлике	53.518.631	8.429.147
Остали пословни приходи	7.137.287	8.368.808
Нето приходи по основу промене индиректних отписа средстава	796.050	398.930
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(4.191.769)	(4.475.283)
Трошкови амортизације	(1.865.993)	(1.677.517)
Остали пословни расходи	(4.037.089)	(5.774.611)
НЕТО ДОБИТАК	57.763.581	12.422.008

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:

Драгана Миловић
Лице одговорно за састављање
финансијских извештаја
(од 26. марта 2013. године)

Др Јелованка Табаковић
Гувернер

Бр. 3292
28.5.2013.

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О УКУПНОМ РЕЗУЛТАТУ
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2012. године
(У хиљадама динара)

	<u>2012.</u>	<u>2011.</u>
Нето добитак текуће године	57.763.581	12.422.008
Друге ставке укупног резултата:		
Промена фер вредности хартија од вредности расположивих за продају	638.639	322.636
Укупно остали резултат	638.639	322.636
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	<u><u>58.402.220</u></u>	<u><u>12.744.644</u></u>

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА

 У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2012. године
 (У хиљадама динара)

	2012.	2011.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	187.713.368	164.229.600
Депозити код банака	143.043.852	149.271.252
Злато и остали племенити метали	71.605.359	59.736.206
Финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха	830.549.911	899.729.174
Финансијска средства расположива за продају	9.410.736	8.238.355
Кредити	1.376.004	906.945
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	85.667.790	58.370.446
Некретнине, постројења и опрема	15.606.294	16.857.500
Инвестиционе некретнине	844.695	772.750
Нематеријална улагања	361.010	646.361
Остала средства	4.227.603	4.633.273
УКУПНО АКТИВА	1.350.406.622	1.363.391.862
ПАСИВА		
Обавезе		
Обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	566.680.661	623.818.763
Обавезе према држави и другим депонентима	178.767.194	178.710.544
Обавезе према Међународном монетарном фонду	227.662.852	235.247.282
Готов новац у оптицају	110.548.870	114.009.856
Резервисања	1.135.876	1.179.926
Остале обавезе	1.411.278	1.832.817
Укупно обавезе	1.086.206.731	1.154.799.188
Капитал		
Државни капитал	100.803.340	97.591.139
Посебне резерве	90.594.522	84.161.673
Ревалоризационе резерве	8.569.094	8.569.094
Резерве по основу хартија од вредности расположивих за продају	6.469.354	5.830.715
Нераспоређени добитак	57.763.581	12.440.053
Укупно капитал	264.199.891	208.592.674
УКУПНО ПАСИВА	1.350.406.622	1.363.391.862

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ					
ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ					
У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2012. године					
(У хиљадама динара)					
	Државни капитал	Посебне резерве	Ревалоризационе резерве	Резерве по основу ХОВ расположивих за продају	Нераспоређени добитак
Укупно					
Стање на дан 1. јануара 2011. године					
Стање на почетку године	71.102.756	31.107.163	8.587.139	5.508.079	83.740.776
Расподела добитка претходне године (*)	26.488.383	53.054.510	-	-	(83.740.776)
Друге ставке укупног резултата:					
Ревалоризација некретнина	-	-	(18.045)	-	18.045
Промена фер вредности хартија од вредности расположивих за продају	-	-	-	322.636	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	12.422.008
Стање на дан 31. децембра 2011. године	97.591.139	84.161.673	8.569.094	5.830.715	12.440.053
Стање на дан 1. јануара 2012. године					
Стање на почетку године	97.591.139	84.161.673	8.569.094	5.830.715	12.440.053
Расподела добитка претходне године (*)	3.212.201	6.432.849	-	-	(12.440.053)
Промена фер вредности хартија од вредности расположивих за продају	-	-	-	638.639	-
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	57.763.581
Стање на дан 31. децембра 2012. године	100.803.340	90.594.522	8.569.094	6.469.354	57.763.581
					264.199.891

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ
 У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2012. године
 (У хиљадама динара)

	2012.	2011.
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ		
Приливи од камата	21.164.978	22.880.544
Приливи од накнада	3.557.541	3.301.205
Приливи од осталих пословних прихода	12.314.926	16.176.675
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку	125.143	96.080
Приливи готовине из пословних активности	37.162.588	42.454.504
Одливи по основу камата	(14.767.606)	(19.961.515)
Одливи по основу накнада	(1.013.116)	(653.715)
Одливи по основу трошкова пословања	(14.482.558)	(16.224.452)
Одливи готовине из пословних активности	(30.263.280)	(36.839.682)
Повећање узетих депозита	21.372.623	5.981.793
(Повећање)/смањење кредита и пласмана	(19.492.970)	30.353.409
Смањење/(повећање) хартија од вредности по фер вредности кроз биланс успеха и других пласмана	67.246.996	(24.294.596)
Повећање пласмана и повећање узетих депозита	69.126.649	12.040.606
Пренос буџету Републике Србије	(2.795.003)	(4.197.883)
Нето прилив готовине из пословних активности	73.230.954	13.457.545
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА		
Приливи од продаје нематеријалних улагања и основних средстава	2.228	46
Одливи за куповину нематеријалних улагања и основних средстава	(240.451)	(992.243)
Нето одлив готовине из активности инвестирања	(238.223)	(992.197)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА		
Нето (одливи)/приливи по основу узетих краткорочних кредита	(81.078.755)	73.017.178
Нето (одлив)/прилив готовине из активности финансирања	(81.078.755)	73.017.178
Нето (смањење)/повећање готовине	(8.086.024)	85.482.526
Готовина на почетку године	164.437.313	71.487.967
Курсне разлике, нето	55.040.533	7.466.820
ГОТОВИНА НА КРАЈУ ПЕРИОДА	211.391.822	164.437.313

Списак графика и табела

Графикони

I.1.1.	Референтна каматна стопа и коридор каматних стопа	17
I.1.2.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	18
I.1.3.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	19
I.2.1.	Кретање цена (мг. раст)	23
I.2.2.	Кретање цена (тримесечне стопе)	23
I.2.3.	Доприноси компоненти ИПЦ мг. инфлацији	24
II.2.1.	Преглед кључних макроекономских ризика	29
II.2.2.	Кретање јавног дуга	29
II.2.3.	Адекватност капитала банкарског сектора	30
II.2.4.	Покриће бруто <i>NPL</i> резервама за процењене губитке, земље региона	31
II.2.5.	Рочна структура укупних извора средстава банкарског сектора Србије	32
II.3.1.	Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона	33
II.5.1.	Стање динарских државних обвезница и записа	35
II.5.2.	Промет и месечни ратио обрта динарских државних ХоВ	36
III.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	40
III.4.1.	Индекс државних обвезница у оригиналној валути	43
III.4.2.	Структура укупног приноса на америчке државне обвезнице	43
III.4.3.	Структура укупног приноса на немачке државне обвезнице	44
III.4.4.	Укупан принос портфолија и "бенчмарка" прерачунат у евре, по тримесечјима	44
III.4.5.	Принос портфолија и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2012.	44
III.4.6.	Структура инвестиционог портфолија	45
V.1.1.	Кретање укупне премије по тримесечјима	64
V.1.2.	Укупна премија према врстама осигурања	65
V.1.3.	Кретање укупне премије и техничких резерви	65
V.2.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	70
V.3.2.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	73
V.3.2.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	73
V.3.4.1.	Структура пласмана према примаоцу лизинга	74
V.3.4.2.	Структура пласмана према предмету лизинга	74
V.3.4.3.	Секторска структура пласмана по основу финансијског лизинга	75
VII.1.1.	Вредност промета у међународном клирингу	87

Табеле

I.2.1. Раст и доприноси компоненти расту потрошачких цена	25
IV.1.1. Структура финансијског система	47
IV.1.2. Власничка структура банкарског сектора	48
IV.1.3. Распоред банака по вредности билансне суме	49
IV.1.4. Степен концентрације (ННП)	49
IV.1.5. Концентрација – учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	50
IV.1.6. Структура пасиве банака	51
IV.1.7. Структура капитала банака	51
IV.1.8. Структура активе банака	52
IV.1.9. Распоред банака по висини ванбилансне суме	52
IV.1.10. Валутна структура биланса и ванбиланса	53
IV.1.11. Девизни ризик банака	53
IV.1.12. Класификација активе банака	54
IV.1.13. Показатељи пословања банака	54
IV.1.14. Финансијски резултат банака	55
IV.1.15. Индикатори профитабилности банкарског сектора	55
VI.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	80
VI.3.1 Преглед откривених фалсификованих новчаница	81
VII.1.1. Вредност промета и број плаћања у RTGS систему	86
VII.1.2. Вредност промета и број плаћања у клиринг систему	87
VIII.3.1.1. Број обавештења по даваоцима финансијских услуга у 2012.	102
VIII.3.2.1. Број поступака посредовања по даваоцима финансијских услуга у 2012.	103
VIII.13.2.1. Број запослених по квалификационој структури	123
VIII.13.2.2. Старосна структура запослених	124
VIII.13.3.1. Образовање, усавршавање и стручно оспособљавање запослених	125
VIII.14.1.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	126
VIII.14.1.2. Послови обраде готовог новца и ефективног страног новца – Филијала у Београду	127
VIII.14.2.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	128
VIII.14.3.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	129
VIII.14.4.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	130
VIII.14.5.1. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	131
VIII.15.1.1. Укупни приходи и расходи ЗИН-а	132
VIII.15.1.2. Структура укупних прихода	133
VIII.15.1.3. Структура укупних расхода	134

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556